

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

ZAVAROVANJE V KMETIJSKI PROIZVODNJI

Ljubljana, avgust 2008

MARIJA ŽAMUT

IZJAVA

Študentka Marija Žamut izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Ivana Ribnikarja in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJ DELA.....	1
1.2	METODE PREUČEVANJA IN ZASNOVA DELA.....	3
2	ZAVAROVANJE	4
2.1	OPREDELITEV ZAVAROVALNIŠTVA	4
2.2	OPREDELITEV GLAVNIH ZAVAROVALNIH POJMOV	6
2.2.1	Premija	6
2.2.2	Odškodnina in franšiza	7
2.2.3	Udeleženci v zavarovalnem razmerju	8
2.2.4	Zavarovalnina, zavarovalni dogodek in zavarovalna vsota	8
2.2.5	Zavarovalno-tehnični rezultat	9
2.2.6	Pozavarovanje	9
2.2.7	Sozavarovanje	10
2.3	POGLAVITNE FUNKCIJE ZAVAROVANJA.....	10
2.4	ZNAČILNOSTI ZAVAROVALNIH STORITEV.....	11
3	NARAVNE NESREČE V KMETIJSTVU.....	12
3.1	VRSTE NARAVNIH NESREČ V KMETIJSKI PROIZVODNJI.....	13
3.1.1	Neugodne vremenske razmere	14
3.1.1.1	Suša	14
3.1.1.2	Toča	15
3.1.1.3	Neurja.....	16
3.1.1.4	Pozeba	16
3.1.2	Živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci.....	16
3.2	VPLIV PODNEBNIH SPREMENB NA KMETIJSTVO	17
3.3	EKONOMSKE POSLEDICE NARAVNIH NESREČ V KMETIJSTVU	18
3.3.1	Proračunska sredstva	22
3.3.1.1	Slovenija	22
3.3.1.2	Evropska unija	25
3.4	NACIONALNI PROGRAM POMOČI PO NARAVNIH NESREČAH V KMETIJSTVU... 27	
3.4.1	Zakonske podlage za odpravo posledic naravnih nesreč v slovenskem kmetijstvu	31
3.4.1.1	Zakon o zagotovitvi sredstev za odpravo posledic suše, neurja s točo, plazenja tal in sluzenja morja v letu 2000	31
3.4.1.2	Zakon o državni pomoči za odpravo posledic suše, pozebe in neurij s točo v kmetijstvu za leto 2001	32
3.4.1.3	Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami	32
3.4.1.4	Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč	33
3.4.1.5	Uredba o metodologiji za ocenjevanje škode	33
3.4.1.6	Uredba o načinu izračuna potrjene škode v kmetijstvu in načinu izračuna višine dodeljenih sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu	34
3.4.1.7	Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij.....	34

3.4.2	Zakonske podlage za odpravo posledic naravnih nesreč na ravni Evropske unije.....	36
3.4.2.1	Uredbe komisije.....	36
4	ZAVAROVANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE	37
4.1	SISTEMI ZAVAROVANJA V KMETIJSTVU V DRŽAVAH ČLANICAH EU.....	39
4.1.1	Zavarovanje posevkov in plodov	48
4.1.2	Zavarovanje živali	49
4.2	SISTEMI ZAVAROVANJA KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI.....	52
4.2.1	Zavarovanje posevkov in plodov	52
4.2.2	Zavarovanje živali	53
4.3	OBSEG IN STRUKTURA ZAVAROVANJA KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI	54
4.3.1	Zavarovanje posevkov in plodov	57
4.3.2	Zavarovanje živali	61
5	MOŽNE REŠITVE ZA ZAVAROVANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI	64
5.1	POTREBA PO ZAVAROVANJU KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI	68
5.2	ORGANIZIRANOST SLOVENSKEGA ZAVAROVALNIŠTVA	69
5.2.1	Zavarovanje preko komercialnih zavarovalnic in sofinanciranje zavarovalnih premij	70
5.2.2	Ustanovite sozavarovalnega poola ali sklada	71
5.2.3	Ustanovite vzajemne kmetijske zavarovalnice.....	71
5.2.4	Ustanovite rizičnega sklada.....	72
6	SKLEP	73
7	LITERATURA IN VIRI.....	76
7.1	LITERATURA.....	76
7.2	VIRI.....	79

PREGLED TABEL IN SLIK

TABELE

Tabela 1: Odstotek bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu (BDP) v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2006	5
Tabela 2: Odstotek bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu (BDP) v državah članicah EU v letu 2005 in 2006.....	6
Tabela 3: Statistični podatki o povzročeni škodi glede na vzrok naravne nesreče v Sloveniji v obdobju 2000-2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja).....	19
Tabela 4: Statistični podatki o povzročeni škodi glede na vzrok naravne nesreče po posameznih slovenskih regijah v obdobju 2000-2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja).....	20
Tabela 5: Povprečna letna in skupna vrednost povzročene škode v Sloveniji v obdobju 2000-2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)	21
Tabela 6: Proračunska sredstva namenjena odpravi posledic naravnih nesreč v Sloveniji v obdobju 2003-2007 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja).....	22
Tabela 7: Proračunska sredstva namenjena sofinanciranju zavarovalnih premij v Sloveniji	23
Tabela 8: Proračunska sredstva namenjena obrambi pred točo (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)	24
Tabela 9: Proračunska sredstva držav članic Evropske unije, ki so namenjena odpravi posledic naravnih nesreč v kmetijstvu	26
Tabela 10: Načini zavarovanja in višina subvencioniranja zavarovalnih premij v državah članicah Evropske unije	45
Tabela 11: Bruto domači proizvod, bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj, bruto obračunane premije posevkov in plodov ter živali, delež premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali, in odstotek zavarovanj posevkov in plodov ter živali v BDP v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)	55
Tabela 12: Bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj in delež premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja).....	56
Tabela 13: Bruto obračunane premije zavarovanja posevkov in plodov ter živali v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja).....	56
Tabela 14: Število zavarovanj, obračunane premije zavarovanja posevkov in plodov, število škod in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja).....	58
Tabela 15: Število zavarovanj, obračunane premije zavarovanja živali, število škod in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)	61

SLIKE

Slika 1: Pozitivne in negativne posledice podnebnih sprememb na kmetijstvo.....	17
Slika 2: Vrste skladov za pomoč po naravnih nesrečah v državah članicah Evropske unije.....	30
Slika 3: Odstotek zavarovanih kmetijskih površin v državah članicah Evropske unije	38
Slika 4: Sheme zavarovanja kmetijske proizvodnje v državah članicah Evropske unije.....	42
Slika 5: Delitev zavarovalnih storitev na zasebne in javne zavarovalnice v državah članicah Evropske unije	43
Slika 6: Odstotek subvencioniranja zavarovalnih premij v državah članicah Evropske unije.....	47
Slika 7: Zavarovalno-tehnični rezultati zavarovanja posevkov in plodov	48
Slika 8: Bruto obračunane premije zavarovanja posevkov in plodov ter živali.....	57
Slika 9: Število zavarovanj in število škod v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju posevkov in plodov	59
Slika 10: Obračunane premije in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju posevkov in plodov.....	60
Slika 11: Število zavarovanj in število škod v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju živali.....	62
Slika 12: Obračunane premije in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju živali.....	63

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJ DELA

Kmetijstvo je zaradi neposredne odvisnosti od okoljskih vplivov (vremena, podnebne spremembe ...) med najbolj občutljivimi sektorji, ki jih ekstrmeni vremenski dogodki najbolj prizadenejo. Slovenski kmetijski prostor vsako leto prizadene vsaj ena od naravnih ujm. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami opredeljuje, da se za naravno nesrečo štejejo tudi neugodne vremenske razmere po predpisih o kmetijstvu in odpravi posledic naravnih nesreč, ki jih povzročajo žled, pozeba, suša, neurje, toča ali živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci.

Zaradi delovanja najrazličnejših naravnih sil, pojavov in dejanj soljudi je bil človek vseskozi ogrožen. Zaradi tega se je želel zaščititi pred temi znanimi oziroma neznanimi silami, pred temi silami se je poskušal varovati. Med zavarovanjem in varovanjem je logična povezava, meni Flis, vendar je zavarovanje kot gospodarska dejavnost mnogo širši pojem kot varovanje (Flis, 1999, str. 3). Zavarovanje je gospodarska dejavnost, ki skrbi za zagotavljanje gospodarske varnosti z izravnavanjem nevarnosti in rizikov, povezanih z gospodarstvom (Boncelj, 1983, str. 13). Naloga zavarovanja je, da številna tveganja, ki so jih zavarovanci izpostavljeni, prerazporedi na vse zavarovance in da zavarovancu izplača ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo v skladu s sklenjeno zavarovalno pogodbo (Bjelić, 1998, str. 3).

Pomen zavarovalne panoge in zavarovanja se z razvojem gospodarstva povečuje, saj se z naraščanjem materialnega bogastva naše družbe veča tudi potreba po zagotavljanju gospodarske varnosti. V današnjem svetu si našega načina življenja in gospodarstva ne moremo več predstavljati brez zavarovalne dejavnosti. Svoje premoženje želimo kar se da dobro zaščititi in si tako zagotoviti varno življenje, saj ljudje večinoma nismo naklonjeni tveganju.

V kmetijski proizvodnji poznamo več vrst tveganj. V tej magistrski nalogi se bomo omejili na tveganja v kmetijski proizvodnji, ki se nanašajo na tveganja, ki so odvisna od naravnih razmer. Ta tveganja se lahko pokažejo v zmanjšani proizvodnji, v znižani kakovosti proizvodov in v škodi, ki dolgoročno vpliva na kmetijsko proizvodnjo.

Kmetijska pridelava je bila v preteklosti še bolj odvisna od okoljskih vplivov kot danes, s tem je bila tudi bolj prilagojena tem neugodnim naravnim danostim. Z

razvojem tehnologije kmetijske proizvodnje, ob izboljšanju opazovanja in napovedovanja vremena ter ob občasno ugodnejšem vremenu, se je ta odvisnost navidezno zmanjšala, s tem pa tudi v praksi prilagodljivost pridelave. Na drugi strani so kmetje zaradi pritiska trga prisiljeni iskati proizvodne usmeritve in prilagajati setveno strukturo s ciljem povečanja pridelkov in s tem dohodka na kmetijskih gospodarstvih. To pa ni vedno skladno z možnostmi in naravnimi pogoji (Naglič, 2003, str. 5).

Največ škode v slovenskem kmetijstvu povzročijo pozebe, toča in kmetijska suša, v manjšem obsegu tudi druge neugodne vremenske razmere kot so močan veter, žled, močne padavine ter vremensko pogojene bolezni in škodljivci. Po statističnih podatkih je v preteklih šestih letih, v strukturi vseh naravnih nesreč v Sloveniji, največji delež predstavljala suša in toča, sledijo jim neurja, pozebe in ostale nesreče, ki vplivajo na kmetijsko proizvodnjo, kot so škodljivci in bolezni.

Odpravljanje posledic tovrstnih nesreč je pomembno tako za kmetijstvo kot za potrošnika. Ker so naravne nesreče, kot so neurja, toča in suša, slovenskemu kmetijstvu v preteklosti povzročile zelo veliko škodo je Vlada Republike Slovenije skladno z veljavno zakonodajo zagotovila proračunska sredstva za zagotavljanje državne pomoči oškodovancem posledic škode v kmetijstvu po naravnih nesrečah.

V magistrski nalogi bomo preučili dosedanje stanje na področju zmanjševanja škode pred naravnimi nesrečami. Pokazali bomo višino proračunskih sredstev, ki so bila namenjena za odpravo škode, in se spopadli z vprašanjem, ali bi bil organizirani sistem zavarovanja kmetijske proizvodnje bolj smiselna rešitev. Analizirali bomo tudi, kaj se je na področju zavarovanja kmetijske proizvodnje v Sloveniji dogajalo po uveljavitvi sofinanciranja zavarovalnih premij.

Naša teza je, da slovensko kmetijstvo potrebuje uspešen sistem zavarovanja kmetijske proizvodnje. Tako bomo v magistrski nalogi predstavili možne rešitve za razvoj zavarovanja slovenske kmetijske proizvodnje. Preučili bomo sisteme zavarovanja kmetijske proizvodnje v državah članicah Evropske unije in analizirali, kateri od uveljavljenih načinov zavarovanja bi bil najbolj primeren za slovensko kmetijstvo.

Cilj magistrskega dela je proučiti in opredeliti pomen zavarovanja kmetijske proizvodnje, predstaviti dosedanje strategije odprave pomoči po naravnih nesrečah v kmetijstvu in najti učinkovite strategije zavarovanja kmetijske proizvodnje. Namen dela je analizirati poglobljene značilnosti in vlogo zavarovanja kmetijske proizvodnje pred naravnimi nesrečami.

Rdeča nit magistrskega dela bo ublažitev posledice naravnih nesreč, ki prizadenejo kmetijsko proizvodnjo, in pregled različnih sistemov obvladovanja posledic naravnih nesreč. Poudarek bo na zavarovanju kmetijske proizvodnje kot najboljši rešitvi za ublažitev posledic naravnih nesreč.

1.2 METODE PREUČEVANJA IN ZASNOVA DELA

Metodološki pristopi pri izdelavi magistrskega dela temeljijo na metodah znanstvenega raziskovanja. Pri izdelavi magistrske naloge smo analizirali strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev, objavljeno v knjigah, člankih in prispevkih s področja zavarovanja na splošno in s poudarkom na zavarovanju v kmetijski proizvodnji. Zavarovanje kmetijske proizvodnje je zelo specifičen del med zavarovanji, zato bo poudarek predvsem na domačih in tujih znanstvenih člankih, kjer so obravnavane aktualne teme s tega področja. Poleg strokovne literature bomo pri snovanju magistrskega dela uporabili podatke Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, dosegljive podatke zavarovalnic in lastna znanja, pridobljena med študijem v okviru magistrskega programa.

Magistrsko delo je vsebinska celota, ki jo bomo razdelili v več posameznih vsebinskih enot – poglavij, v katerih se bodo skozi podpoglavja prepletale obravnavane teme posameznega področja. V uvodnem poglavju bomo predstavili preučevano problematiko in opredelili načrt raziskave.

Drugo poglavje bo namenjeno kratkemu opisu in predstavitvi delovanja trga zavarovalnih storitev. Opredelili bomo sam pojem zavarovalništva in glavne pojme, ki se pojavljajo v strokovni literaturi ter predstavili poglavitne funkcije zavarovanja in značilnosti zavarovalnih storitev.

V tretjem poglavju bomo predstavili vrste naravnih nesreč, ki najbolj prizadenejo kmetijsko proizvodnjo, kot so neugodne vremenske razmere, živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci. Poleg omenjenega bomo podali kratko predstavitev vpliva podnebnih sprememb na kmetijstvo. Predstavili bomo ekonomske posledice naravnih nesreč in dosedanje nacionalne programe za zmanjšanje gospodarske škode v kmetijstvu zaradi naravnih nesreč.

V četrtem poglavju bomo posebno pozornost namenili zavarovanju kmetijske proizvodnje tako v Sloveniji kot v drugih državah članicah EU. Podstavili bomo tudi različne sisteme zavarovanj kmetijske proizvodnje v posameznih državah Evropske

unije. Posebej bomo predstavili tudi trenutni sistem in obseg zavarovanja posevkov in plodov ter živali v Sloveniji.

V petem poglavju bomo, na podlagi sistemov zavarovanja v drugih državah članicah EU, podali možne rešitve in predloge za vzpostavitev oziroma izboljšanje zavarovanj kmetijske proizvodnje v Sloveniji. Magistrsko delo bomo zaključili s sklepom.

2 ZAVAROVANJE

2.1 OPREDELITEV ZAVAROVALNIŠTVA

Flis v razpravi o pojmu zavarovanja ugotovi, da je to kompleksen pojem, ki si ga ekonomisti, pravniki, zavarovalni matematiki in družboslovci razlagajo vsak po svoje (Flis, 1995, str. 284). Najbližje dejstvu se mu zdi Boncljeva definicija, ki pravi: »Zavarovanje je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnanjem gospodarskih nevarnosti.« Njegova glavna funkcija je ustvarjanje gospodarske varnosti. Kot gospodarska dejavnost je zavarovanje podrejeno gospodarskim zakonitostim in ima poseben pomen za narodno gospodarstvo (Boncelj, 1983, str. 13).

Zavarovanje je gospodarska dejavnost, za katero sicer veljajo nekatere gospodarske zakonitosti, vendar pa so pomembne predvsem posebnosti:

- Zavarovanje je edina gospodarska dejavnost, ki temelji na gospodarski nevarnosti. Zavarovanje izhaja iz gospodarskih nevarnosti in je sploh potrebno zaradi obstoja gospodarskih nevarnosti.
- Zavarovanje je edina gospodarska dejavnost, katere bistvo izvira iz uveljavljanja velikih števil.
- Zavarovanje je sicer gospodarska dejavnost, temelji pa med drugimi tudi na načelu vzajemnosti (Flis, 1999, str. 51).

Zavarovalništvo je pomemben del finančnega sistema in ima relativno velik vpliv na razvoj gospodarstva. Pavliha definicijo zavarovalništva razširi na to, da je zavarovalništvo opredeljeno kot posebna narodnogospodarska dejavnost, ki opravlja storitve prodaje zavarovalnih produktov. Sredstva, ki se ustvarjajo s prodajo zavarovalnih produktov, predstavljajo akumulacijo prihrankov, ki so namenjeni za izravnavanje nevarnosti in investicije, ki so nujno potrebne za gospodarski razvoj (Pavliha, 2000, str. 40).

Boncelj zavarovanje loči na dve veji, ki imata vsaka zase velik pomen za narodno gospodarstvo (Boncelj, 1983, str. 13-14). Glede na to, koga se zavaruje, ločimo individualno zavarovanje in socialno zavarovanje. Individualno zavarovanje varuje in zadovoljuje potrebe po gospodarski varnosti posamezniku oziroma posamezni pravni ali fizični osebi. Socialno zavarovanje pa varuje in zadovoljuje potrebo po gospodarski varnosti celotni družbeni skupini. Pri individualnih zavarovanjih država predpisuje le okvirne pogoje poslovanja in skrbi za nadzor nad poslovanjem. Pri socialnem zavarovanju ima država obveznost, da posameznim družbenim skupinam zagotavlja vsaj minimalno življenjsko raven.

Razvito zavarovalništvo predstavlja pomemben makroekonomski interes vsake države. Pomen zavarovalništva se najbolj enostavno meri z deležem bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu države.

Tabela 1: Odstotek bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu (BDP) v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2006

Leto	Delež zavarovalnih premij v BDP
2000	4,77
2001	5,04
2002	5,07
2003	5,26
2004	5,63
2005	5,66
2006	5,80

Vir: Statistični zavarovalniški bilten, 2004 in 2007

Slovenski zavarovalniški trg je zaradi geografskega obsega in gospodarskih potencialov precej omejen trg. V Sloveniji je delež bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu povečuje in tako je v letu 2006 znašal že 5,8 %. V obdobju od leta 2000 do 2006 se je delež obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu povečal za okrog 22 %.

Tabela 2: Odstotek bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu (BDP) v državah članicah EU v letu 2005 in 2006

Država	Delež zavarovalnih premij v BDP		
	2004	2005	2006
Belgija	9,8	10,2	11,3
EU (25)	8,6*	8,5	8,6
Danska	7,9	8,0	8,1
Italija	7,5	7,5	7,8
Portugalska	7,3	7,8	9,1
Avstrija	5,9	6,0	6,2
Slovenija	5,6	5,7	5,8
Madžarska	3,0	3,0	3,2
Grčija	2,1	2,2	2,2

Vir: Statistični zavarovalniški bilten

* EU (15)

Kot je razvidno iz Tabele 2, je delež bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu v Sloveniji nižji kot v povprečju držav članic Evropske unije. Leta 2006 je v povprečju znašala 8,6 %, med tem ko je v Sloveniji znašal 5,8 %. Trend povečevanja bruto obračunanih zavarovalnih premij v bruto domačem proizvodu je v Sloveniji podoben kot v državah Evropske unije.

Slovenski zavarovalniški trg je v primerjavi s trgi v državah članicah Evropske unije manj razvit, če se primerjamo z EU – 15. Vzrok tovrstnega položaja je zagotovo razvitost zavarovalnih trgov, zavarovalnih izdelkov na trgu in predvsem kupna moč prebivalstva.

2.2 OPREDELITEV GLAVNIH ZAVAROVALNIH POJMOV

Pri pogovorih o zavarovanju in zavarovalnih storitvah se uporablja nekaj osnovnih zavarovalnih pojmov. Za lažje razumevanje bomo pojasnili nekaj najpogostejših zavarovalnih pojmov.

2.2.1 Premija

Premija je plačilo za gospodarsko varnost, ki jo nudi svojim zavarovancem zavarovalnica, torej gre za kupoprodajno pogodbo, katere prodajalec je zavarovalnica in kupec je zavarovalec. Premija je v bistvu prispevek, ki ga zavarovalci plačajo zavarovalnici za prejeto zavarovalno kritje. Višina premije je

točno določen znesek, ki ga mora zavarovalec plačati zavarovalnici za določeno vrsto zavarovanja ob sklenitvi zavarovalne pogodbe (Boncelj, 1983, str. 19).

Premija za plačilo zavarovanja se določa na podlagi premijskega stavka. Premijski stavek določa, kolikšen del vrednosti zavarovanega predmeta ali interesa je potrebno plačati za zavarovanje. Premijski stavek se določa na podlagi nevarnostnih razredov, v katere je razporejena določena nevarnost glede na pogostnost pojavljanja. Razporeditev nekega zavarovanja v nevarnostni razred se določi z zavarovalno-tehničnim rezultatom za to opazovano zavarovanje.

Premija se potem, ko je obračunana in plačana, deli na del za preventivo, del za režijo in tehnično premijo. Tehnična premija je osnova za pokrivanje vseh morebitno nastalih škod in ustvarjanje rezervnih sredstev (Flis, 1999, str. 51).

Obračunana in vplačana premija se deli na funkcionalno premijo in obratovalni dodatek. Iz obratovalnega dodatka se krijejo stroški poslovanja zavarovalnice. Funkcionalna premija pa se naprej deli na tehnično premijo in dodatek za preventivo. Iz dodatka za preventivo se krijejo stroški preventive, t.j. stroški ukrepov, da do določenih nevarnostnih primerov ne pride. Tehnična premija pa je tisti del vplačane premije za zavarovanje, ki ga zavarovalnica porabi za izplačilo odškodnine ob nastali škodi (Flis, 1999, str. 51).

2.2.2 Odškodnina in franšiza

Odškodnina je glavna dajatev zavarovalnice in je v večini primerov denarna, lahko pa je tudi naturalna. Namenjena je nadomestitvi nastale škode. V praksi to pomeni, da prizadeti zavarovalec s prejeto odškodnino vzpostavi poškodovan, uničeni ali izginuli nevarnostni objekt v stanje pred škodljivim dogodkom. Če zavarovalec prizadetega nevarnostnega objekta ne obnovi, je v tem primeru zavarovalnica obvezana, da zavarovalcu izplača največjo prometno vrednost poškodovanega nevarnostnega objekta na dan škodnega primera (Flis, 1999, str. 81-87).

Franšiza je določen del odškodnine, ki jo v primeru nastanka škodnega primera krije zavarovanec sam, če je ta manjša ali enaka franšiznemu znesku. Franšizni znesek se določi v absolutnem znesku ali pa z odstotkom od zavarovalne vsote ali od zavarovalne vrednosti. Ločimo dve vrsti franšiz:

- navadna ali integralna franšiza,
- odbitna ali presežkovna franšiza.

Navadna franšiza je franšiza, pri kateri zavarovalnica nadomesti nastalo škodo, ki po vrednosti presega franšizni znesek v celoti.

Pri odbitni franšizi pa zavarovalnica pri škodah, ki presegajo franšizni znesek, plača samo presežek nad franšiznim zneskom.

2.2.3 Udeleženci v zavarovalnem razmerju

Udeleženci v zavarovalnem razmerju so:

- zavarovanec – oseba, katere interes je zavarovan: njej pripadajo vse pravice iz sklenjene zavarovalne pogodbe;
- zavarovatelj – zavarovalnica, ki izvaja dejavnost zavarovalništva;
- zavarovalec oz. sklenitelj zavarovanja – množica tako fizičnih kot pravnih oseb, ki sklenejo z zavarovalnico zavarovalno pogodbo in s tem prevzamejo obvezo za plačilo premije.

V zavarovalnem razmerju najpogosteje nastopata dva pogodbeni partnerja: zavarovalnica, ki kot svojo temeljno gospodarsko dejavnost opravlja zavarovanje, in zavarovalec (kupec zavarovalne storitve), pri zavarovanju oseb pa tudi zavarovanec (upravičenec). Zveza med zavarovateljem in zavarovancem je gospodarska korist, njuni interesi so si nasprotujoči, saj je za zavarovance najpomembnejša gospodarska korist, ob nevarnostnem dogodku pa odškodnina. Omenjeno je breme za zavarovatelja. Najpomembnejša korist za zavarovatelja je zavarovalna premija, ki za nasprotno stran pomeni gospodarsko breme. V zavarovalnem razmerju v večini primerov nastopata dve strani, pri čemer je lahko na vsaki strani udeleženih več oseb, torej več zavarovalcev ali skupine zavarovalcev (npr. pri zavarovanju fizičnih oseb pogosto nastopata zakonca skupaj kot zavarovalca pri sklepanju premoženjskih zavarovanj: stanovanjske hiše, motornega vozila, kot pravna solastnika, torej sta dva zavarovalca). Pri skupinskih zavarovanjih nastopa kot sklenitelj zavarovanja le ena pravna oseba, zavarovancev pa je več (Flis, 1999, str. 87-94).

2.2.4 Zavarovalnina, zavarovalni dogodek in zavarovalna vsota

Zavarovalnina je dajatev, storitev zavarovalnice, določena v zavarovalni pogodbi. Je širši pojem od odškodnine.

Zavarovalni dogodek je dogodek, za katerega se zavarujemo. Pogosto je to škodni primer, za katerega dobimo izplačano odškodnino.

Zavarovalna vsota je znesek, od katerega se določa zavarovalna premija. To je ponavadi tudi najvišji možni znesek, ki ga zavarovalnica izplača.

2.2.5 Zavarovalno-tehnični rezultat

Zavarovalno-tehnični rezultat je razmerje med izplačanimi odškodninami in plačano tehnično premijo v opazovanem obdobju, izražen v odstotkih.

O slabih zavarovalno-tehničnih rezultatih govorimo, kadar presegajo 100 %, ko je znesek izplačanih odškodnin večji od plačane tehnične premije, to je pa tisti del premije, ki je potreben za kritje morebitnih škod.

2.2.6 Pozavarovanje

Glede na določila Zakona o zavarovalništvu je pozavarovanje zavarovanje presežkov iznad stopnje lastnega izravnavanja nevarnosti ene zavarovalnice pri drugi (Zakon o zavarovalništvu, 2006). Zmogljivost lastnega izravnavanja je odvisna od homogenosti in velikosti portfelja, razpršenosti zavarovalnih rizikov, višine zavarovalne vsote, strukture in višine škod, zavarovalne vrste, višine kapitala in zavarovalno-tehničnih rezervacij, zaračunane premije in podobno (Flis, 1999, str. 522-523).

Funkcija zavarovanja je zaščita zavarovancev v primeru morebitnih nastalih škod. Funkcija pozavarovanja je zaščita zavarovalnic v primeru velikih škod ali celo naravnih katastrof. Vlogo pozavarovanja lahko razdelimo na tri glavne dele (Bellerose, 2003, str.1):

- zagotavljanje kapacitete,
- ustvarjanje stabilnosti in
- okrepitev finančnega stanja.

Kapitala, s katerim bi zavarovalnica lahko nadomestila morebitno negativno razliko med agregatno tehnično premijo in agregatnimi odškodninami, je le redko toliko, da bi zadostoval tudi v primeru izredno negativnega škodnega dogajanja. Prav zato in zato, ker zavarovalnice želijo sklepati več zavarovanj, kot jim dopušča

kapital, je za varnost zavarovalnice izredno pomembno, da ima ustrezno zavarovalno zaščito (Kornelj, 2004, str. 3).

Poudariti je potrebno, da pozavarovanja neposredno zadevajo le zavarovalnice in so tako le posredno povezane z zavarovanci. Če na primer pride do naravne nesreče, zavarovanci prejmejo zavarovalnino neposredno od zavarovalnice in ne od pozavarovalnice. Zavarovalnica se za kritje naravnih nesreč lahko zaščiti pri eni ali več pozavarovalnic in tako zunanje izravna nevarnosti, katerih vrednost presega lastni delež maksimalnega kritja. Pozavarovanje je navpična porazdelitev rizikov med zavarovalnico in pozavarovalnico. To pomeni, da lahko zavarovalnice prevzamejo nove večje zavarovalne vsote, ki so posledica gospodarskega razvoja.

2.2.7 Sozavarovanje

Sozavarovanje je način izravnavanja v prostoru, ko je tveganje, prevzeto v zavarovanje, porazdeljeno na več zavarovalnic. V bistvu je zavarovanje posameznih ali pa skupine nevarnostnih objektov hkrati pri več zavarovateljih po enakih pogojih in ob enaki premiji. Delitev tveganja med več zavarovalnic se določa v deležu, vsaka zavarovalnica sodeluje z istim deležem tako v premiji kot škodi. Sozavarovanje se lahko izvaja preko vodilne zavarovalnice ali preko vseh sodelujočih zavarovalnic. Vsi, ki sodelujejo v sozavarovanju, sklenejo sozavarovalno pogodbo, v kateri uredijo vsa bistvena vprašanja povezana s prevzemom tveganja v zavarovanje in njegovo porazdelitvijo med sozavarovatelje. Sozavarovatelj je posamezna zavarovalnica, ki sodeluje v sozavarovanju (Flis, 1999, str.114-119).

V povezavi s sozavarovanjem se pojavlja tudi sozavarovalni pool. Sozavarovalni pool je skupnost za izvajanje sozavarovanja.

2.3 POGlavITNE FUNKCIJE ZAVAROVANJA

Poglavitne funkcije zavarovanja so tiste, ki izhajajo iz bistva zavarovanja in to bistvo izražajo. Prva od funkcij zavarovanja je ustvarjanje gospodarske varnosti, da bo morebitna škoda nadomeščena z zavarovanjem. Druga funkcija je izravnavanje nevarnosti, ki v širšem smislu zajema prenašanje, prevzemanje, nošenje, porazdeljevanje, izravnavanje in odpravljanje nevarnosti. Tretja funkcija je odpravljanje motenj v gospodarskem funkcioniranju. To pomeni, da na nevarnostnem objektu ne nastane samo gospodarska škoda, ampak tudi škoda,

ker ne more več izvajati svoje gospodarske funkcije, ker pri njem nastane motnja v gospodarskem funkcioniranju. Četrta funkcija je ohranjanje nepretrganosti gospodarskega procesa. Pomembna funkcija zavarovanja je tudi ohranjanje življenjske ravni (Boncelj, 1983, str. 180-195).

Na tem mestu bomo omenili teorijo funkcije zavarovanja, ki jo je podal Štibler (Štiblar, 2002, str. 145). Funkcija zavarovanja je zaščita gospodarstva pred določenimi nevarnostmi, ki bi lahko vplivale na njegov razvoj. Hitrost širjenja gospodarske zaščite je odvisna od številnih dejavnikov, med katerimi je najpomembnejše spodbujanje zavarovalništva s strani države. Zavarovalnice pa so prevzemniki tveganj razvoja.

Najpomembnejša naloga zavarovalnice je vsakemu zavarovancu ves čas trajanja zavarovalne pogodbe zagotavljati, da bo morebitna škoda nadomeščena z zavarovalnino oziroma odškodnino, ki izhaja iz sklenjenega zavarovanja (Flis, 1999, str. 43).

Ivanjko meni, da zavarovanje etimološko pomeni varnost pred določenim dogodkom ali dejstvom. Na sedanji stopnji razvoja se zavarovanje premoženja in oseb izvaja kot posebna gospodarska in družbena dejavnost, katere cilj je ustvarjanje ekonomske varnosti pred nastankom škodnih dogodkov (Ivanjko, 1999, str. 1-2).

2.4 ZNAČILNOSTI ZAVAROVALNIH STORITEV

V primerjavi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi je zavarovanje svojevrstna gospodarska dejavnost. Ena glavnih posebnosti je v tem, da zavarovanje ni vidno blago, ampak je storitev, ki zahteva pojasnjevanje, pred njegovo prodajo pa je mnogokrat potrebno obsežno, temeljito prepričevanje. Nevidnost zavarovalne storitve je samo zunanja, saj sklenjena zavarovalna pogodba pomeni materialno obveznost zavarovalnice, da bo sklenitelj zavarovanja ob morebitnem škodnem dogodku prejel izplačano pripadajočo odškodnino oziroma zavarovalno vsoto (Flis, 1999, str. 42).

»Proizvod« zavarovalnice je zavarovalna storitev, ki s prevzemanjem tveganj zagotavlja varnost tako posameznikom, družinam kot tudi poslovnim sistemom. Storitev pomeni dejanje ali delovanje, ki ga lahko ena stran ponudi drugi. Po svoji naravi je neotipljiva in ne pomeni posedovanja česar koli (Kotler, 1998, str. 464).

Zavarovalništvo je storitvena dejavnost. Je gospodarska dejavnost, ki je podrejena gospodarskim zakonitostim, katerih delovanje je pod določenih mejah potrebno sproščati, pospeševati in izkoriščati. Meje, v katerih poteka, postavlja zakon velikih števil, ki sicer ni gospodarska, temveč matematična zakonitost, njihovo uveljavljanje pa ima pomembne gospodarske posledice (Boncelj, 1983, str. 82). To pomeni, da čim večje je število nevarnostnih objektov v nevarnostni skupini, tem večje je tudi število po slučaju izbranih in nato prizadetih nevarnostnih objektov. Ker pa so najprej po škodah prizadeti nevarnostni objekti izjema v množici nevarnostnih objektov, je njihovo število lahko veliko le, če je število vseh nevarnostnih objektov v nevarnostni skupini neprimerno večje.

Med zavarovalnicami obstaja konkurenca, tako kot v vsaki drugi storitveni dejavnosti. Ker je množičnost prvi pogoj zavarovanja, to pomeni, da je konkurenca med zavarovalnicami nekaj posebnega. Zavarovalnice si medsebojno ne konkurirajo le iz poslovnih interesov, kot je to pri drugih podjetjih iz storitvene dejavnosti, ampak tudi iz zavarovalno ekonomskih vzrokov, zato da uspešno večajo število zavarovanih nevarnostnih objektov. To pri zavarovalnicah ni le poslovni interes, temveč potreba, da s tem dosežejo čim boljše izravnavanje nevarnosti. To je pa bistvena posebnost zavarovalne dejavnosti (Flis, 1999, str. 39).

3 NARAVNE NESREČE V KMETIJSTVU

Kmetijstvo je zaradi odvisnosti od vremena in podnebja najbolj občutljiv sektor na ekstremne vremenske pogoje. Slovenski kmetijski prostor vsako leto prizadene vsaj ena od naravnih ujm. Tudi izven slovenskih meja lahko vidimo, da se svet pogosto srečuje z naravnimi katastrofami, ki med drugim vplivajo tudi na kmetijsko proizvodnjo (Sušnik, 2006, str. 1).

V kmetijski proizvodnji poznamo več vrst tveganj. V tej magistrski nalogi se bomo omejili samo na tista tveganja, na katera vplivajo naravne razmere. Ta tveganja pa se lahko pokažejo v zmanjšani proizvodnji, v nižani kakovosti proizvodov in v škodi, ki dolgoročno vpliva na kmetijsko pridelavo. Posamezni kmetijski pridelovalci tveganja vidijo drugače. To videnje tveganja je odvisno tudi od njihovih lastnih izkušenj, kaj posamezno tveganje dejansko pomeni za njihovo kmetijo.

Tveganje v kmetijstvu ni pomembno le za posameznega kmetijskega pridelovalca, ampak je pomembno za celotno družbo. Če pridelovalci niso pripravljeni prevzeti

tveganja, lahko to privede do neučinkovite alokacije resursov, posledica česar je lahko manjša blaginja vsega prebivalstva. (Zdovc, 2007, str. 3).

3.1 VRSTE NARAVNIH NESREČ V KMETIJSKI PROIZVODNJI

Slovenski Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, pravi: »Naravne nesreče so potres, poplava, zemeljski plaz, snežni plaz, visoki sneg, močan veter, toča, žled, pozeba, suša, požar v naravnem okolju, množični pojav nalezljive človeške, živalske ali rastlinske bolezni in druge nesreče, ki jih povzročajo naravne sile. Za naravne nesreče se štejejo tudi neugodne vremenske razmere po predpisih o kmetijstvu in odpravi posledic naravnih nesreč, ki jih povzročajo žled, pozeba, suša, neurje, toča ali živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci« (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 2006).

Vzroki za naravne nesreče so lahko naravni pojavi ali različni meteorološki vzroki. Naravne nesreče v kmetijstvu povzročajo predvsem različni meteorološki pojavi. Zadnja leta je v naravi vse več ekstremnih vremenskih pogojev. Pozeba, suša, neurje s točo, vihar, poplave in majski hrošč povzročajo veliko škodo v kmetijstvu.

Naravna nesreča je nepričakovan in nenaden naravni pojav, ki ga povzročijo neugodne vremenske razmere, medtem ko je naravna katastrofa grobo poseganje v ekološko in sociološko ravnovesje območja, v katerem se pojavi. Velikokrat mora po naravni katastrofi posredovati država, da zagotovi gospodarsko varnost in prepreči negativne ekonomske posledice (Large – scale disasters, 2004, str. 11).

Definicija naravne nesreče je definirana v 92.2 členu Rimske pogodbe, kar je v skladu s skupnim trgom Evropske unije. Kljub temu pa definicija naravne nesreče, ki povzroča škodo v kmetijski proizvodnji, med državami članicami Evropske unije ni izenačena, saj vse države članice tega ne upoštevajo v svoji nacionalni zakonodaji.

Glede na upoštevanje definicije naravne nesreče, ki povzroča škodo v kmetijski proizvodnji, lahko države članice razdelimo v pet skupin (Agriculture insurance schemes, 2006, str. 30 - 42):

- države članice, ki imajo v svoji nacionalni zakonodaji natančno omenjeno definicijo naravne nesreče, tako kot je opredeljena v smernicah Skupnost: Belgija, Ciper, Estonija, Grčija, Italija, Latvija, Litva in Slovenija;

- Finska, Irska, Luksemburg in Španija so države članice, ki upoštevajo smernice Skupnosti, vendar pa nimajo posebej opredeljenih naravnih nesreč v nacionalni zakonodaji;
- nacionalna zakonodaja je bolj omejevalna, kot so smernice Skupnosti v Avstriji, Češki republiki, Franciji, Portugalski, Romuniji, Nizozemski, Švedski in Združenem kraljestvu;
- Bolgarija in Madžarska imata nacionalna zakonodaja bolj liberalno, kot so smernice Evropske komisije;
- Danska, Poljska in Slovaška nimajo v svoji nacionalni zakonodaji posebej opredeljene definicije naravne nesreče.

3.1.1 Neugodne vremenske razmere

Neugodne vremenske razmere v kmetijski proizvodnji vplivajo predvsem na pridelavo rastlin, katerih pridelava je odvisna od številnih naravnih danostih. Največ škode v rastlinski proizvodnji povzročijo pozebe, toča in kmetijska suša, v manjšem obsegu tudi druge neugodne vremenske razmere, kot so močan veter, žled in močne padavine. minulo desetletje je bilo za kmetijsko pridelavo zelo neugodno, saj smo bili priča številnim naravnim nesrečam.

Po statističnih podatkih je v strukturi naravnih nesreč v Sloveniji, ki so prizadele kmetijsko proizvodnjo, največji delež predstavljala suša, sledijo toča, neurja in pozeba, ostale nesreče, ki vplivajo na kmetijstvo pa v manjši vrednosti (Statistični urad RS).

3.1.1.1 Suša

Suša je pojav, ko se zaradi pomanjkanja ali nezadostne količine padavin v daljšem obdobju pojavi znatno hidrološko (vodno) neravnovesje. Posledice tega so pomanjkanje vode, manjši pridelek, bistveno manjši pretoki vodotokov, zelo znižana gladina podtalnice in majhna talna vlaga. O suši v kmetijstvu lahko govorimo takrat, ko v daljšem časovnem obdobju ne pade dovolj padavin za normalen razvoj in dozorevanje kmetijskih rastlin, kar negativno vpliva na velikost in kakovost pridelka, ki je bistveno manjši od triletnega povprečja. Suša predstavlja eno od največjih nevarnosti za kmetijstvo povsod po svetu.

Kmetijska suša se pojavi takrat, ko v vegetacijskem obdobju rastlinam za normalen razvoj primanjkuje talne vlage, padavin je premalo ali pa so ob

nepravem času. Zaradi tega nastanejo poškodbe rastlin in v skrajni fazi trajna ovenelost (Nesreče in varstvo pred njimi, 2002, str. 297-302). Glede na čas pojava se kmetijska suša deli na pomladansko, poletno in jesensko, glede na količino zmanjšane pridelke pa na zmerno, srednje hudo in hudo.

Eden od najučinkovitejših ukrepov, s katerim lahko v določenih okoliščinah uspešno obvladujemo sušo, je prav gotovo namakanje kmetijskih rastlin. Tudi s pravilno porazdelitvijo kmetijskih rastlin glede na podnebne razmere in tla v Sloveniji bi se marsikje lahko izognili posledicam predvsem pomladanske in poletne suše. Za v prihodnje so zelo obetavne genetske in žlahniteljske raziskave, ki preučujejo izbiro takih vrst, sort in kultivarjev kmetijskih rastlin, ki bodo bolj odporni tudi za sorazmerno daljša obdobja brez padavin.

3.1.1.2 Toča

Po definiciji je toča padavina v obliki kroglastih ali nepravilnih zrn ledu s premerom 5 do 50 mm ali celo več, ki s svojim udarcem močno poškoduje ali uniči kmetijske rastline. Toča nastaja v posebnih vremenskih razmerah, ki so značilne za toplo polovico leta.

Toča največ škode v kmetijski proizvodnji povzroči na poljščinah, vinogradih in sadovnjakih. Pri škodi, ki je posledica toče, je zelo pomemben letni čas, ko pada toča. Če pade na neko poljščino zgodaj spomladi, ima ta poljščina še možnost, da se obraste in obrodi nekaj pridelka. Drugače je, če toča potolče rastline, ki so že dozorele; takrat je povzročena škoda večja. Škoda na kmetijskih rastlinah je odvisna od intenzitete, trajanja in velikosti točnih zrn ter od vrste rastline, njenega razvojnega stanja in kondicije ter vremenskih razmer pred točo in po njej.

Poleg neposrednih posledic obstajajo še sekundarne posledice zaradi toče. Poškodovane rastline so bolj občutljive, saj so rane, ki jih povzroči toča, vhod za glivične in bakterijske bolezni. Poškodovane rastline imajo zmanjšano tržno vrednost, poškodbe plodov so pogosto tako velike, da so manj primerni celo za industrijsko predelavo. Velikokrat je pri večletnih rastlinah poškodovan les, kar pa predstavlja velik problem predvsem v mladih vinogradih in sadovnjakih.

Pred točo se branimo na dva načina. Aktivna obramba pred točo, posipanje oblakov z zaledenitvenimi jedri, ni dokazano uspešna. Tako nam preostane še pasiven način, zaščita z mrežami. Zaščita z mrežami, ki jih razpnejo nad trajnimi nasadi v sadjarstvu in vinogradništvu, je praktično edini zanesljivi način, kako

obvarovati tovrstno kmetijsko proizvodnjo pred točo. Postavitev mrež zahteva veliko začetno investicijo, a se ta v krajih, kjer vsaj enkrat na leto pada toča, povrne v nekaj letih (Divjak, 2004, str. 1-5). Blažitev posledic škode zaradi toče omogoča tudi zavarovanje pridelka, saj s tem lahko vsaj delno povrnemo izgubljeni dohodek.

3.1.1.3 Neurja

Neurje je veter s hitrostjo 17,2 m na sekundo oziroma 82 km na uro ali več, ki lomi veje in debla, valja in lomi posevke, s sadnega drevja stresa plodove (Statistični urad Republike Slovenije). Po meteorološki definiciji je neurje pojav z zelo močnimi padavinami in zelo močnim vetrom, po navadi se takšno vreme pojavlja ob nevihtah. Za naravno nesrečo se štejejo zelo močne nevihte, teh pa je na leto le nekaj. Za neurja je značilna izjemna intenzivnost, ki se razvije v zelo kratkem času na omejenem območju, ki traja kratek čas (Nesreče in varstvo pred njimi, 2002, str. 287).

3.1.1.4 Pozeba

Pomladanske ohladitve se pojavljajo skoraj vsako leto in lahko močno poškodujejo kmetijske rastline. Pozeba je nastanek ledenih kristalov pri temperaturi, nižji od 0°C, imenujemo pa jo lahko tudi slana ali ivje. V slovenskem kmetijskem prostoru lahko zadnje dni marca in večji del aprila še pričakujemo ohladitve. To je čas zgodnje setve vrtnin in odpiranja rodnih brstov pri večini sadnih vrst in vinski trti. Prav pri teh so pomladanske pozebe zelo nevarne. V tem fenološkem razvojnem obdobju lahko negativna temperatura zraka poškoduje ali v zelo kratkem času povsem uniči pridelek.

3.1.2 Živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci

Pojav nenavadne porasti obolenj živali zaradi kužnih bolezni imenujemo tudi epizootija. Živalske bolezni lahko povzročijo veliko gospodarsko škodo.

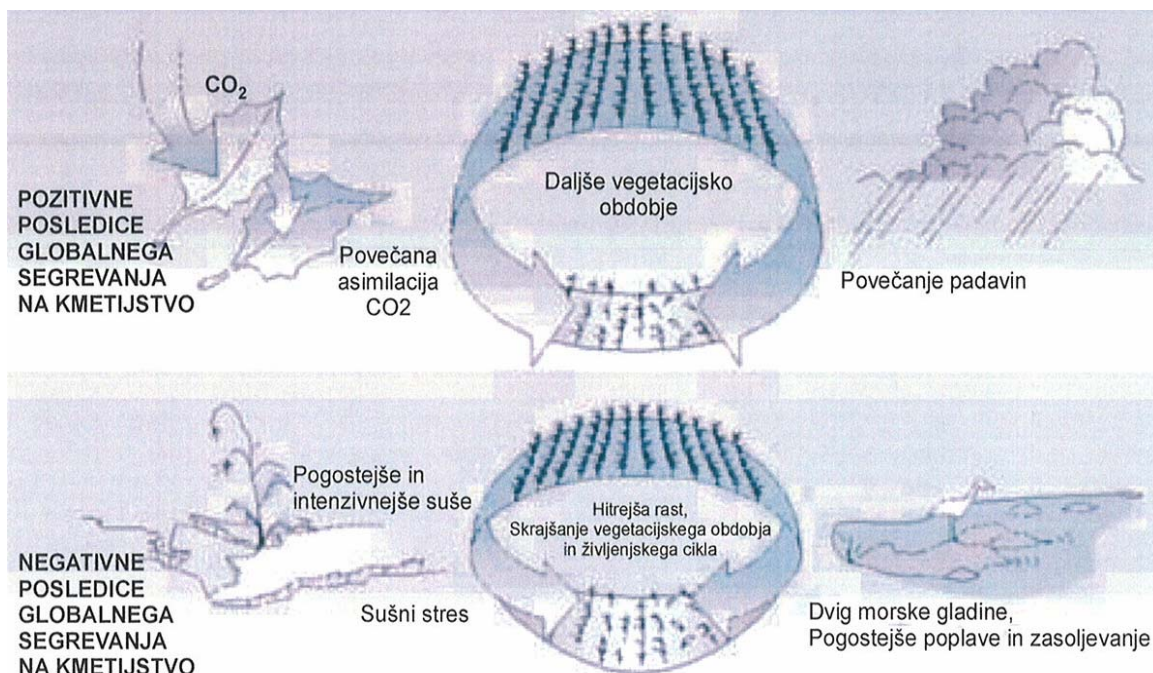
V naravi se rastlinske bolezni pojavljajo na posameznih rastlinah. Pri kmetijski proizvodnji, kjer imamo velike površine posejane z isto vrsto oziroma sorto gojene rastline, se rastlinske bolezni lahko pojavijo v večjem obsegu kot epidemija ali celo pandemija.

Obseg škode, ki jo povzročijo rastlinske bolezni, je odvisen od rastlinske vrste, patogena, območja pridelave, varnostnih ukrepov, okolja in kombinacije vseh teh razlogov. Zelo pogosto bolezni ne vplivajo na količino pridelka, temveč na njegovo kakovost in prodajno ceno. Količinska izguba pridelka se lahko pojavi tako na pridelovalnih površinah kot v skladišču.

3.2 VPLIV PODNEBNIH SPREMEMB NA KMETIJSTVO

Podnebne spremembe poleg številnih ekonomskih, socialnih in okoljskih dejavnikov predstavljajo pritisk tudi na svetovno pridelavo hrane. Kljub tehnološkemu napredku sta vreme in podnebje ključna dejavnika, ki vplivata na pridelavo hrane. Vsaka sprememba klime vpliva na kmetijstvo, ob tem pa je potrebno upoštevati, da je tudi kmetijstvo eden od glavnih virov emisij toplogrednih plinov, kar bo zahtevalo prilagoditev tudi na tem področju (Ranljivost slovenskega kmetijstva in gozdarstva na podnebno spremenljivost in ocena predvidenega vpliva, 2008, str. 10).

Slika 1: Pozitivne in negativne posledice podnebnih sprememb na kmetijstvo

Vir: Ranljivost slovenskega kmetijstva in gozdarstva na podnebno spremenljivost in ocena predvidenega vpliva, 2008

Globalno segrevanje našega planeta postaja fizikalno izmerjeno dejstvo in mnenje klimatologov je, da se bodo spremembe podnebja nadaljevale še bolj izrazito. Spremenjene temperaturne razmere, razporeditev padavin in tudi spremembe drugih meteoroloških spremenljivk bodo vplivali na vsa področja človekovega

delovanja. Kmetijstvo je zelo odvisno od vremenskih in klimatskih razmer, zato je v zvezi s podnebnimi spremembami močno ranljivo. Spremembe podnebnih razmer bodo lahko pozitivno ali negativno vplivale tako na rastlinsko kot živalorejsko pridelavo. Kmetijstvo je najbolj ranljivo zaradi ekstremnega vremena, kamor se štejejo zlasti suša, poplave, neurja s točo, nizke temperature s pozebami in vročinski valovi. Učinki podnebnih sprememb na kmetijstvo bodo predvsem negativni, zato se mora kmetijstvo začeti čimprej prilagajati napovedanim podnebnim spremembam (Kajfež, 2005, str. 25).

Na predvidene podnebne spremembe se lahko pravočasno pripravimo. Namen prilagajanja je zmanjšati tveganje in škodo zaradi sedanjih in prihodnjih škodljivih učinkov podnebnih sprememb. Za uspešno prilagajanje podnebnim spremembam bodo potrebni tudi številni ukrepi kmetijske politike in najverjetneje spremembe obstoječe zakonodaje. Med drugim mora država vzpostaviti učinkovit sistem zagotavljanja ekonomske varnosti, ki vključuje vse, ki se ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo. Ta sistem je lahko organiziran preko zavarovalnic in sofinanciranja zavarovalnih premij ali pa je potrebno poiskati drugo učinkovito obliko zagotavljanja varnosti v primeru nastanka večjih škod (Strategija prilagajanja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam, 2008).

3.3 EKONOMSKE POSLEDICE NARAVNIH NESREČ V KMETIJSTVU

Naravne nesreče povzročijo veliko materialno škodo v kmetijski proizvodnji. Podatki o oceni škode po naravnih nesrečah se zbirajo tudi na Statističnem uradu Republike Slovenije. Podatke o oceni gmotne škode pridobivajo občinske in republiške komisije za ocenjevanje škode ter druge strokovne službe. Komisije ugotavljajo vrsto škode glede na vzroke nastanka, po območjih, sredstvih, ki so bila poškodovana, in dejavnostih, v katerih je škoda nastala, ter ocenijo vrednost izgub. Rezultati ocenjevanja se uporabljajo za določanje ukrepov za odpravo nastale škode in za ugotavljanje velikosti izgub v primerjavi z bruto družbenim prihodkom (Statistični urad Republike Slovenije, 2008).

Tabela 3: Statistični podatki o povzročeni škodi glede na vzrok naravne nesreče v Sloveniji v obdobju 2000-2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Suša	91.927.000	45.878.000	305.000	131.645.000	301.000	-	49.966.000
Neurje	10.013.000	1.570.000	3.245.000	1.896.000	2.579.000	24.650.000	2.926.000
Toča	1.610.000	9.683.000	4.275.000	6.067.000	29.147.000	43.570.000	19.057.000
Pozeba	0	19.076.000	1.755.000	2.995.000	-	2.821.000	-
Žled	10.000	0	9.000	0	-	-	-
Živalske bolezni	0	51.000	9.000	4.000	-	-	-
Različni škodljivci in bolezni	273.000	184.000	579.000	261.000	38.000	714.000	163.000
Skupaj	103.833.000	76.442.000	10.177.000	142.868.000	32.065.000	71.755.000	72.112.000

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Statistično ocenjena vrednost povzročene skupne škode povzročene zaradi naravnih nesreč, ki prizadenejo predvsem kmetijsko proizvodnjo, se iz leta v leto spreminja. V Tabeli 3 lahko vidimo, da je med posameznimi leti velik razkorak. Skupna škoda zaradi naravnih nesreč, ki prizadenejo kmetijsko proizvodnjo, je v letu 2002 znašala približno 10 milijonov evrov, v naslednjem letu pa več kot 142 milijonov evrov. V tem letu je bila skupna povzročena škoda zaradi suše tudi največja.

V letih 2000 do 2006 je bila porazdelitev naravnih nesreč zelo različna. Od celotne ocenjene škode je bilo leta 2000 največ ocenjene škode pripisano suši (70 %), leta 2001 prav tako suši (57 %), leta 2002 je največ škode povzročila toča (21 %), leta 2003 zopet suša (83 %), leta 2004 je največ škode povzročila toča (91 %), leta 2005 je prav tako največ škode povzročila toča, brez podatkov za sušo (61 %) in v letu 2006 je največ ocenjene škode pripisano suši (69 %).

Največ škode v kmetijski proizvodnji povzroči suša, ki se pojavi na velikem območju in prizadene veliko kmetijskih proizvajalcev hkrati. V posameznih letih veliko škode povzročita tudi neurje in toča. To so naravne nesreče, ki kmetijsko proizvodnjo prizadenejo skoraj vsako leto.

Tabela 4: Statistični podatki o povzročeni škodi glede na vzrok naravne nesreče po posameznih slovenskih regijah v obdobju 2000-2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

Regija	Naravne nesreče	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Skupaj
Pomurska	Suša	22.084.000	13.090.000	177.000	26.230.000	293.000	-	964.000	62.838.000
	Neurje	15.000	0	0	0	142.000	1.531.000	730.000	2.418.000
	Toča	0	92.000	225.000	0	6.564.000	1.106.000	559.000	8.546.000
	Pozeba	0	1.911.000	0	0	0	-	-	1.911.000
SKUPAJ									75.713.000
Podravska	Suša	26.547.000	9.103.000	4.000	29.995.000	0	-	5.467.000	71.116.000
	Neurje	39.000	203.000	35.000	73.000	17.000	171.000	1.528.000	2.066.000
	Toča	546.000	870.000	13.000	988.000	11.086.000	11.501.000	9.937.000	34.941.000
	Pozeba	0	8.790.000	1.105.000	0	0	2.821.000	-	12.716.000
SKUPAJ									120.839.000
Koroška	Suša	951.000	1.054.000	4.000	3.012.000	0	-	1.198.000	6.219.000
	Neurje	3.039.000	221.000	1.105.000	377.000	657.000	342.000	109.000	5.850.000
	Toča	5.000	272.000	31.000	0	293.000	-	-	601.000
	Pozeba	0	0	0	39.000	0	-	-	39.000
SKUPAJ									12.709.000
Savinjska	Suša	18.578.000	5.631.000	53.000	19.050.000	0	-	6.849.000	50.161.000
	Neurje	649.000	543.000	234.000	364.000	285.000	8.058.000	83.000	10.216.000
	Toča	415.000	3.550.000	579.000	770.000	5.300.000	4.741.000	2.809.000	18.164.000
	Pozeba	0	1.727.000	645.000	0	0	-	-	2.372.000
SKUPAJ									80.913.000
Zasavska	Suša	307.000	221.000	0	920.000	0	-	75.000	1.523.000
	Neurje	3.985.000	5.000	18.000	0	80.000	513.000	104.000	4.705.000
	Toča	0	9.000	0	4.000	17.000	-	947.000	977.000
	Pozeba	0	37.000	0	0	0	-	-	37.000
SKUPAJ									7.242.000
Spodnje-posavska	Suša	8.721.000	2.652.000	0	12.049.000	0	-	2.826.000	26.248.000
	Neurje	0	180.000	40.000	0	0	13.525.000	-	13.745.000
	Toča	122.000	2.546.000	2.321.000	321.000	4.869.000	18.478.000	-	28.657.000
	Pozeba	0	5.378.000	0	0	0	-	-	5.378.000
SKUPAJ									74.028.000
Jugo-vzhodna Slovenija	Suša	8.306.000	5.921.000	62.000	10.282.000	0	-	10.196.000	34.767.000
	Neurje	0	0	71.000	0	25.000	505.000	371.000	972.000
	Toča	59.000	1.335.000	0	1.831.000	285.000	2.971.000	-	6.481.000
	Pozeba	0	41.000	0	0	0	-	-	41.000
SKUPAJ									42.261.000
Osrednje-slovenska	Suša	3.307.000	3.739.000	0	8.772.000	0	-	4.424.000	20.242.000
	Neurje	317.000	359.000	75.000	0	486.000	-	-	1.237.000
	Toča	0	258.000	115.000	150.000	109.000	605.000	3.777.000	5.014.000
	Pozeba	0	14.000	4.000	0	0	-	-	18.000
SKUPAJ									26.511.000
Gorenjska	Suša	361.000	843.000	0	4.125.000	0	-	3.393.000	8.722.000
	Neurje	1.419.000	14.000	1.583.000	1.083.000	331.000	4.000	-	4.434.000
	Toča	302.000	175.000	0	0	100.000	2.024.000	-	2.601.000
	Pozeba	0	5.000	0	2.259.000	0	-	-	2.264.000
SKUPAJ									18.021.000
Notranjsko-kraška	Suša	800.000	829.000	0	3.072.000	0	-	1.857.000	6.558.000
	Neurje	546.000	41.000	0	0	209.000	-	-	796.000
	Toča	59.000	46.000	729.000	0	167.000	179.000	-	1.180.000
	Pozeba	0	341.000	0	697.000	0	-	-	1.038.000
SKUPAJ									9.572.000
Goriška	Suša	619.000	912.000	0	5.973.000	8.000	-	8.393.000	15.905.000
	Neurje	0	0	66.000	0	297.000	-	-	363.000
	Toča	0	387.000	0	2.003.000	0	901.000	968.000	4.259.000
	Pozeba	0	401.000	0	0	0	-	-	401.000
SKUPAJ									20.928.000
Obalno-kraška	Suša	1.346.000	1.879.000	0	8.160.000	0	-	4.320.000	15.705.000
	Neurje	0	0	22.000	0	50.000	-	-	72.000
	Toča	102.000	138.000	261.000	0	356.000	1.060.000	58.000	1.975.000
	Pozeba	0	442.000	0	0	0	-	-	442.000
SKUPAJ									18.194.000

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

V Tabeli 4 so prikazani statistični podatki o povzročeni škodi v posamezni regiji v Sloveniji. Pri podatkih o ocenjeni škodi zaradi naravnih nesreč po statističnih regijah je bila leta 2000 do 2006 najbolj prizadeta podravska regija, kjer je skupna ocenjena škoda zaradi suše, neurja, toče in pozebe znašala 24 % glede na celotno Slovenijo. Podravske regije sledijo savinjska (16 %), pomurska (15 %) in spodnje-posavska regija (14,6 %). Ostale slovenske regije so v povprečju utrpeli manjšo škodo od 10 % glede na celotno ocenjeno škodo v Sloveniji.

Tabela 5: Povprečna letna in skupna vrednost povzročene škode v Sloveniji v obdobju 2000-2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

	Povprečna letna vrednost v obdobju 2000 do 2006	Skupna vrednost v obdobju 2000 do 2006
Suša	53.337.000	320.022.000
Neurje	6.697.000	46.879.000
Toča	16.201.286	113.409.000
Pozeba	5.329.400	26.647.000
Žled	4.750	19.000
Živalske bolezni	16.000	64.000
Različni škodljivci in bolezni	316.000	2.212.000
Skupaj	81.901.436	509.252.000

Vir: Lastni preračuni

V Tabeli 5 so prikazani povprečni podatki o vrednosti škode, ki so jo naravne nesreče prizadele v kmetijski proizvodnji. V sedemletnem obdobju, od leta 2000 do 2006, je bila skupna škoda, ki so jo povzročile naravne nesreče v Sloveniji, ocenjena na več kot 500 milijonov evrov. Povprečna letna škoda je bila v tem obdobju približno 81 milijonov evrov. Največ škode je v tem obdobju povzročila suša, katere škoda je v povprečju letno znašala več kot 53 milijonov evrov.

Velika letna vrednost škode je tudi zaradi toče, ki v povprečju letno znaša 16 milijonov evrov. Neurje in pozeba povzročita povprečno letno enako vrednost škode. Najmanj škode v kmetijski proizvodnji pa povzročijo žled, živalske bolezni ter različni škodljivci in bolezni.

3.3.1 Proračunska sredstva

3.3.1.1 Slovenija

Za odpravo posledic naravnih nesreč v kmetijstvu se zagotovijo proračunska sredstva za pomoč oškodovancem, ki izpolnjujejo pogoje dodelitve državne pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč. Namen ukrepa je omogočiti čimprejšnjo odpravo posledic in povrnitev v stanje pred nastopom nesreče.

Na podlagi zakona o odpravi naravni nesreč Vlada Republike Slovenije zagotovi proračunska sredstva. Vlada Republike Slovenije sprejme program odprave posledic škode v kmetijstvu po naravnih nesrečah za vsako posamezno leto. V tem programu se določi odstotek državne pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč glede na celotno ocenjeno škodo v posameznem letu.

S programom odprave posledic naravne nesreče se določijo ukrepi za odpravo posledic naravne nesreče. Predvsem pa se določi tudi višina sredstev za odpravo naravne nesreče in poraba sredstev v posameznih proračunskih letih.

Glede na določila Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami in Uredbe o metodologiji za ocenjevanje škode občinske komisije zbirajo podatke o oškodovancih in prizadetih kmetijskih kulturah ter stopnji njihove poškodovanosti. Ti podatki se pošljejo izpostavam Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, le-te pa Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki pripravi končno poročilo o višini povzročene škode. Višino povzročene škode obravnava vlada na svoji seji in sprejme višino sredstev državne pomoči za odpravo posledic naravnih nesreč v kmetijstvu v posameznem letu.

Tabela 6: Proračunska sredstva namenjena odpravi posledic naravnih nesreč v Sloveniji v obdobju 2003-2007 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

	2003	2004	2005	2006	2007
Ocenjena škoda (€)	133.828.351	34.734.867	42.029.356	59.546.290	16.510.695
Število prispelih vlog	65.109	6.571	-	24.484	6.419
Zagotovljena sredstva (€)	38.380.641	8.873.468	11.652.331	12.335.080	4.622.990
Delež zagotavljenih sredstev (%)	29	25,5	27,7	21	28
Prizadeta površina (ha)	-	30.394	25.495	11.779	27.875

Vir: Vlada Republike Slovenije

V Tabeli 6 so prikazani podatki o ocenjeni škodi in o proračunskih sredstvih, namenjenih odpravi posledic naravnih nesreč v Sloveniji v obdobju od leta 2003 do leta 2007. V tem obdobju je država zagotavljala med 21 in 29 odstotkov proračunskih sredstev glede na ocenjeno škodo.

V letu 2006 je bilo za odpravo posledic škode po naravnih nesrečah namenjenih le 21 % sredstev glede na ocenjeno škodo. Po sklepu vlade se za škodo, ki jo je v letu 2006 povzročila toča, ne zagotavlja državna pomoč, saj je bila le-ta zagotovljena s sofinanciranja zavarovalnih premij.

Za leto 2007 je bilo v programu odprave posledic škode v kmetijstvu zaradi naravnih nesreč namenjenih 4.622.990 evrov, in sicer za odpravo škode, ki jo je povzročila suša. Suša je naravna nesreča, ki jo v tem letu ni bilo mogoče zavarovati, zato so bila sredstva za škodo, ki jo je povzročila, zagotovljena iz proračuna.

Kljub temu, da se v skladu z Zakonom o odpravi posledic naravnih nesreč zagotovi državna pomoč za primer škode, ki jo povzroči toča, v letu 2007 za ta namen niso bila zagotovljena proračunska sredstva. Razlog je ta, da država sofinancira zavarovalne premije in toča je ena izmed naravnih nesreč, katerih škodo je mogoče zavarovati. Kmetje lahko z zavarovanjem posevkov in plodov dobijo od zavarovalnice pokrito škodo, zato niso bila predvidena dodatna proračunska sredstva za ta namen.

Tabela 7: Proračunska sredstva namenjena sofinanciranju zavarovalnih premij v Sloveniji

	2006	2007	2008	2009
Zagotovljena sredstva (€)	1.751.377	5.633.450	6.126.950	4.655.006

Vir: Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij,

Ministrstvo za finance, Direktorat za javno računovodstvo

Namen sofinanciranja zavarovalnih premij je povečanje obsega zavarovanja kmetijske proizvodnje. Kmetijska proizvodnja je bilo do leta 2006 zavarovana v zelo majhnem obsegu (okrog 15 %), kar pa naj bi se s sofinanciranjem premij povečalo na vsaj 30 %. Za kmetijske pridelovalce naj bi zavarovanje kmetijske proizvodnje s sofinanciranje zavarovalnih premij postalo dostopnejše. Z zavarovanjem kmetijske proizvodnje se poveča ekonomska varnost kmetij za primer pojava škode.

Sofinanciranje zavarovalnih premij se je v Sloveniji uvedlo v letu 2006, in sicer za zavarovanje posevkov in plodov. V tem letu je bilo za ta namen namenjenih 500

milijonov slovenskih tolarjev (1.751.377 €). Premije so se sofinancirale za zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, požara in udara strele.

V letu 2007 je bilo v proračunu zagotovljenih več kot 5,5 milijona evrov. Sredstva so bila namenjena sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, požara, udara strele, spomladanske pozebe, viharja in poplave ter živali za primer pogina zaradi bolezni, zakola z veterinarsko napotnico oziroma usmrtitve zaradi bolezni in ekonomskega zakola zaradi bolezni.

Za leto 2008 je glede na uredbo o sofinanciranju namenjenih več kot 6 milijonov evrov. V tem letu se je sofinanciranje zavarovalnih premij še razširilo. Sredstva so namenjena za sofinanciranje zavarovalnih premij posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, požara, udara strele, spomladanske pozebe, zmrzali ali slane, če ta povzroči spomladansko pozebo, poplave in viharja ter za zavarovanje živali na kmetijskem gospodarstvu za primer zavarovaljivih bolezni. Sofinancira se tudi zavarovanje vzreje vodnih živali v ribogojnem objektu ob morebitnem poginu zaradi bolezni.

V Sloveniji se namenjujejo proračunska sredstva tudi za obrambo pred točo. Namen tega ukrepa je spremljanje letnih učinkov akcij poskusnega posipanja oblakov z letali s srebrovim jodidom nad delom severovzhodne Slovenije in primerjava s podatki občinskih komisij o škodah po naravnih nesrečah, ki kažejo zmanjšanje škod po toči na branjenih območjih (Obrazložitev zaključnega računa za leto 2006, str. 143).

Tabela 8: Proračunska sredstva namenjena obrambi pred točo (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zagotovljena sredstva (€)	89.201	79.720	72.416	79.942	73.026	88.000	87.631	87.631

Vir: Ministrstvo za finance, Direktorat za javno računovodstvo

V zadnjih letih se je na letni ravni namenilo več kot 70.000 evrov proračunskih sredstev za obrambo pred točo. Mnenja strokovnjakov o aktivni obrambi pred točo s posipavanjem oblakov z zaledenelimi jedri niso enotna. Tovrstna obramba ni dokazano uspešna. Kljub temu so v letih 2008 in 2009 za to dejavnost namenjena proračunska sredstva.

3.3.1.2 Evropska unija

V Evropski uniji pomoči ob naravnih nesrečah izplačujejo države članice. V nekaterih državah članicah se vlade za pomoč in višino sredstev odločajo šele po elementarnih nesrečah. Veliko sredstev se nameni za sprotno reševanje škod zaradi naravnih nesreč. V opazovanem obdobju je bilo v vseh državah članicah skupaj povprečno letno namenjenih 900 milijonov evrov za pomoč kmetijskemu sektorju ob različnih naravnih nesrečah.

Države članice namenjajo različno višino proračunskih sredstev za odpravo posledic naravnih nesreč, ki prizadenejo kmetijsko proizvodnjo. Podatki, ki so prikazani v Tabeli 9, se nanašajo na različna časovna obdobja, vendar je iz teh podatkov razvidno, koliko sredstev v povprečju na letnem nivoju namenjajo države članice. V državah članicah so državne podpore namenjene kritju različnih vrst škode, najpogosteje sta to suša in pozeba.

Države članice EU namenjajo veliko sredstev pojavu nenadnih, nepredvidljivih dogodkov, kot sta bila npr. slinavka in parkljevka v Združenem kraljestvu ter dioksin v Belgiji. Tovrstni pojavi so v večini primerov nepredvidljivi, zato jih tudi ni mogoče zavarovati ali se kako drugače zaščititi pred njimi. Zaradi tega tukaj nastopi država, da s proračunskimi sredstvi pomaga, da kmetje lažje prebrodijo finančno izgubo, ki se pojavi ob tovrstnih pojavih.

Tabela 9: Proračunska sredstva držav članic Evropske unije, ki so namenjena odpravi posledic naravnih nesreč v kmetijstvu

Država	Obdobje	Skupna proračunska sredstva (m €)	Povprečna letna proračunska sredstva (m €)	Vrsta škode
Avstrija	1995-04	55,9	5,6	Pozeba, suša, poplava
Belgija	1985-02	29,4	1,6	Pozeba, suša, dež, hišne živali
	1999	280	-	Živinoreja: dioksin (samo enkratni pojav)
Bolgarija	2000-04	2	0,4	Pregled nad kužnimi boleznimi
Ciper	2001-04	28,6	7,2	-
Češka republika	1995-04	369,3	36,9	Pozeba, suša, poplava
Danska	-	-	-	-
Estonija	-	0	0	Ni namenjenih sredstev
Finska	1996-05	114,2	11,4	Sheme za preprečevanje škode na pridelkih
Francija	1996-05	1.555,8 ⁽¹⁾	115,6 ⁽¹⁾	Suša (67 %), pozeba (19 %), dež (13 %)
Nemčija	-	-	-	Ni podatkov
Grčija	1995-04	701	70,1	-
Madžarska	1999-02	48,8	12,2	Pozeba, suša
Irska	1999-04	400,6 ⁽¹⁾	66,8 ⁽¹⁾	Bolezni domačih živali
Italija	2001-06	113,3	113,3	Suša in druge z zavarovanjem ne krite škode
Latvija	2000-05	3,2	3,2	Pozeba, suša, dež
Litva	2000-05	2,6	2,6	Pozeba, suša, dež
Luksemburg	-	-	-	Ni sprotnih pomoči
Nizozemska	1998	250	-	Pomoči niso več dovoljene
Poljska	-	10	10	Kužne bolezni
Portugalska	1997-06	30 ⁽²⁾	3 ⁽²⁾	-
Romunija	2001-06	56,8	11,4	Pozeba, suša, poplava
Slovaška	-	-	-	Ni podatkov
Slovenija	1995-04	97,8	9,8	Pozeba, toča, poplava
Španija	2000-05	22,2	3,7	Pozeba, suša, dež
Švedska	-	-	-	Infekcijske bolezni
Združeno kraljestvo	2001-05	1.897,7	379,5	Bolezni živali (brez slinavke in parkljevke bi bilo letno povprečje 51.5 M €)

Vir: Agriculture risk management in Europe, 2007

(1) 50 % sredstev je iz zasebnega sektorja

(2) Portugalski kmetije prispevajo v sklad ob zavarovanju kmetijske proizvodnje: 2 % zavarovalne vsote

V državah članicah Evropske unije so različni sistemi financiranja. Tako npr. portugalski in francoski kmetije prispevajo del sredstev v sklade, iz katerih se nato krije škoda ob naravnih nesrečah. V nekaterih državah članicah pa proračunskih sredstev za pomoč kmetijstvu ob naravnih nesrečah ni.

3.4 NACIONALNI PROGRAM POMOČI PO NARAVNIH NESREČAH V KMETIJSTVU

Države članice Evropske unije ne puščajo kmetijske proizvodnje nezaščitene pred vplivi negativnih klimatskih dejavnikov. Zato se izvajajo različni sistemi upravljanja s temi tveganji, da bi se kmetijski proizvodnji zagotovil primeren in stabilen dohodek. Pri tem lahko države finančno pomagajo, na voljo pa imajo tudi različne sisteme za upravljanje s tveganji.

Republika Slovenija ima dolgo tradicijo in dobro razvit sistem za odpravljanje posledic naravnih nesreč. V posameznih letih naravne nesreče slovenskemu kmetijstvu povzročijo ogromno škodo, zaradi česar država zagotavlja proračunska sredstva za odpravo posledic škode in zagotavlja državno pomoč prizadetim oškodovancem.

Od leta 2003 so na podlagi novega krovnega zakona naravne nesreče v kmetijstvu obravnavane posebej, za njih pa je zadolženo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano skupaj z organi v sestavi. Zadolženo je predvsem za pripravo Programa odprave posledic škode v kmetijstvu in za izvedbo postopka dodelitve sredstev državnih pomoči za odpravo posledic škode v kmetijstvu.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je v skladu z opredelitvami nalog Sektorja za naravne nesreče pristojno za izvedbo nekaterih ključnih nalog, med drugim za:

- spremljanje stanja in pripravo sistemskih rešitev na področju naravnih nesreč,
- pripravljane in spremljanje predpisov iz delokroga sektorja,
- pripravljane programa odprave posledic škode v kmetijstvu,
- sodelovanje v različnih državnih komisijah za ocenjevanje škode in sanacijo posledic ob naravnih in drugih nesrečah,
- organiziranje dela komisije za odpravo posledic škode v kmetijstvu,
- skrb za vzpostavitev sistema zavarovanja v kmetijstvu,
- vzpostavitev, vodenje in izvajanje sistema odprave posledic škode v kmetijstvu,
- vzpostavitev in vodenje evidenc z delovnega področja,
- sodelovanje in nadzor pri spremljanju in financiranju projektov oziroma strokovnih nalog s področja dela sektorja,
- načrtovanje in izvajanje proračuna in drugih ukrepov iz delokroga sektorja,
- pripravljane poročil, analiz in drugih gradiv iz delokroga sektorja,

- sodelovanje z vladnimi in nevladnimi organizacijami na področju dela (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano).

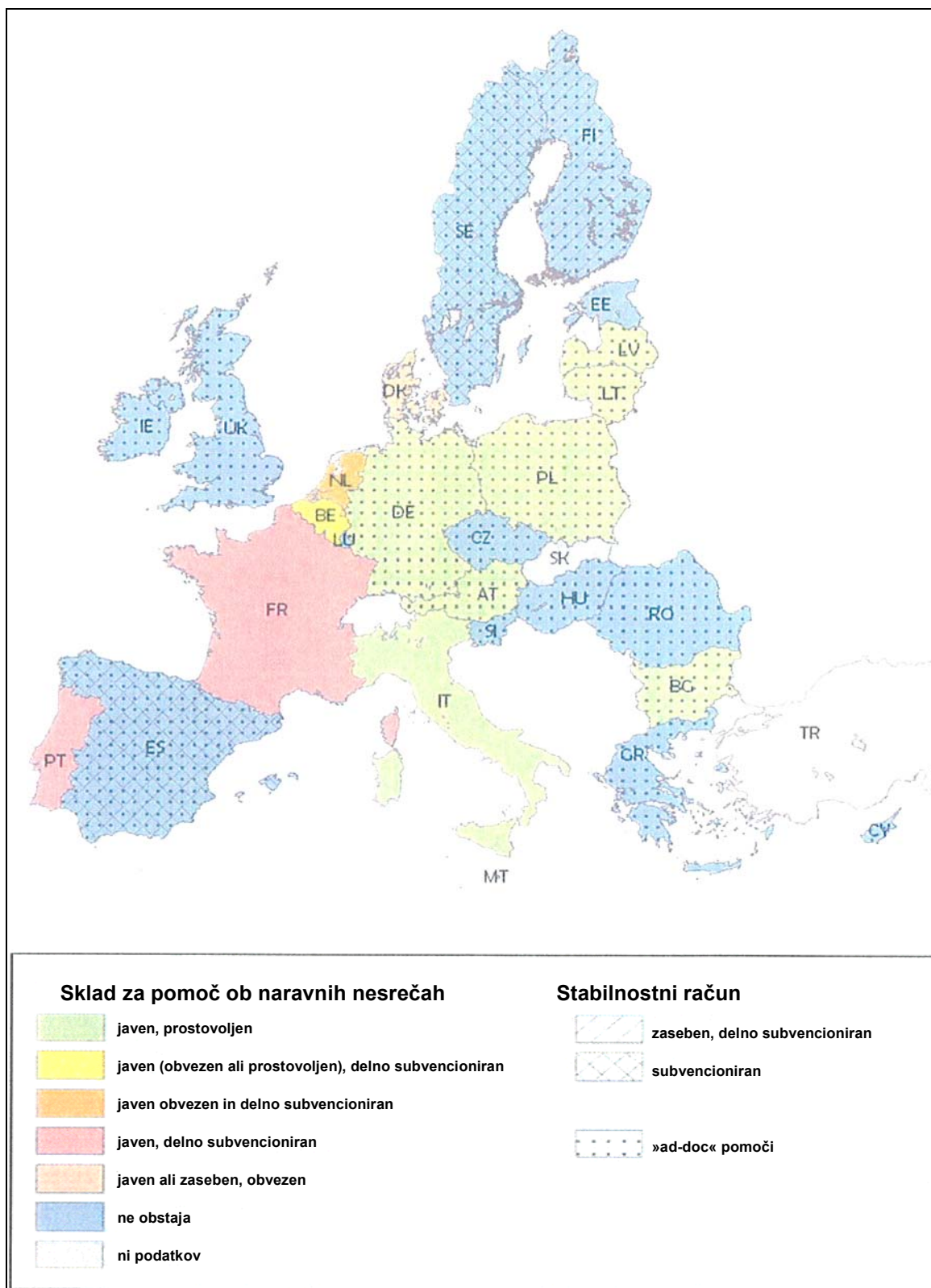
Na podlagi Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano predloži Vladi Republike Slovenije v obravnavo Program odprave posledic škode v kmetijstvu, ki ga pred tem potrdi Komisija za odpravo posledic škode v kmetijstvu, soglasje pa poda tudi Ministrstvo za finance. Za izvajanje vseh nalog iz Programa odprave posledic škode v kmetijstvu, razen tistih, ki jih izvajajo občine, je pristojno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. S Programom odprave posledic škode v kmetijstvu, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije, se določijo:

- kmetijske rastline, ki so zaradi naravne nesreče poškodovane,
- občine, kjer je nastala škoda v kmetijstvu,
- ocena o stopnjah poškodovanosti kmetijskih rastlin,
- ocena o površini prizadetih kmetijskih zemljišč,
- ocena o številu upravičencev do sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu,
- ocena potrebnih sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu,
- strokovna izhodišča za določitev geografsko zaokroženih območij,
- verifikacija podatkov o poškodovanosti kmetijskih rastlin na posameznih kmetijskih zemljiščih,
- občine, ki morajo imenovati občinske komisije za zbiranje vlog upravičencev,
- obrazci za vloge upravičencev,
- nosilci oziroma strokovnjaki za določitev geografsko zaokroženih območij,
- nosilci oziroma strokovnjaki za verifikacijo podatkov o poškodovanosti kmetijskih rastlin iz vlog upravičencev,
- višina in način izplačila predplačil za odpravo posledic škode v kmetijstvu upravičencem, pri čemer pa višina predplačil ne sme presegati odstotkov ocenjene neposredne škode,
- način izplačila sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu upravičencem,
- ocena sredstev za financiranje posamezne naloge iz prejšnjih alinej.

Glede na opisani postopek, ki ga določa Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, je problem tovrstnega reševanja v tem, da so postopki predolgi in oškodovani kmetijski pridelovalci dobijo pomoč z velikim časovnim zamikom. Ker tovrstne pomoči niso na voljo takoj, so kmetijski pridelovalci posredno še enkrat oškodovani.

Države članice Evropske unije imajo različne sisteme nacionalnih pomoči za pomoč ob naravnih nesrečah. Pri pregledu sistemov nacionalne pomoči vidimo, da imajo države članice te sisteme vzpostavljene na različne načine. Nekatere države članice imajo zelo izpopolnjene sisteme programov pomoči. V nekaterih državah se za pomoč vlade odločijo šele potem, ko se naravne nesreče zgodijo. Problem tovrstnega reševanja nesreč pa je, da so te rešitve predvsem prepozne.

Slika 2: Vrste skladov za pomoč po naravnih nesrečah v državah članicah Evropske unije

Vir: Agriculture insurance schemes, 2006

V Španiji, Irski, Združenem kraljestvu, Švedski, Finski, Češki republiki, Madžarski, Romuniji, Grčiji, Cipru in Sloveniji nimajo posebnih skladov za odpravo posledic

naravnih nesreč v kmetijstvu. V teh državah članicah se vlade za pomoč odločijo šele potem, ko se naravne nesreče že zgodijo. Večina držav članic ima sprotne rešitve pri pojavu naravnih nesreč.

Sistem skladov za pomoč ob naravnih nesrečah je različen v državah članicah EU. Sklad za pomoč ob odpravi posledic naravnih nesreč je ponekod v državni lasti, v nekaterih državah pa v zasebni lasti. Tudi obveznosti kmetijskih pridelovalcev do teh skladov so različne, nekateri skladi so javni, članstvo je prostovoljno, v drugi je članstvo obvezno in so tovrstni skladi namenjeni samo članom.

Nekatere države članice spodbujajo nastajanje tovrstnih skladov s tem, da sofinancirajo njihovo delovanje.

3.4.1 Zakonske podlage za odpravo posledic naravnih nesreč v slovenskem kmetijstvu

V zadnjih letih so se zakonske podlage za odpravo posledic naravnih nesreč v kmetijstvu precej spreminjale. Do avgusta 2003 ni bilo predvidene nobene sistematske rešitev na tem področju, stvari so se reševale »ad hoc«, posledice so se reševale s sprotnimi zakonskimi rešitvami. Država je na podlagi naravnih nesreč, ki so nastale v posameznem letu, sprejela zakon o zagotovitvi sredstev za odpravo teh posledic. V tem poglavju bomo podali pregled zakonskih podlag za odpravljanje posledic škode v slovenski kmetijski proizvodnji v obdobju 2000 do 2007.

3.4.1.1 Zakon o zagotovitvi sredstev za odpravo posledic suše, neurja s točo, plazenja tal in sluzenja morja v letu 2000

V letu 2000 je bilo za področje odprave posledic suše v kmetijstvu pristojno Ministrstvo za okolje in prostor na podlagi interventnega Zakona o zagotovitvi sredstev za odpravo posledic suše, neurja s točo, plazenja tal in sluzenja morja v letu 2000 (Uradni list RS, št 81/00). Po potrjeni oceni škode je Ministrstvo za okolje in prostor sredstva državne pomoči nakazalo občinam, ki so sredstva izplačale upravičencem. Za namensko porabo sredstev je bil odgovoren župan posamezne občine. S tem zakonom se je oškodovancem omogočalo:

- izplačilo državne pomoči v višini do 50 odstotkov potrjene ocene škode,
- izplačilo akontacij državne pomoči v višini do 50 odstotkov potrjene ocene škode, nastale do 30. 6. 2000,

- znižanje davka od dohodka iz kmetijstva, v odstotku od ugotovljene škode, odpis prispevka za pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje,
- Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS je na predlog prizadetih občin oprostil ali znižal znesek zakupnine za zakupljena zemljišča v sorazmerju z ugotovljeno škodo.

3.4.1.2 Zakon o državni pomoči za odpravo posledic suše, pozebe in neurij s točo v kmetijstvu za leto 2001

V letu 2001 je moralo Ministrstvo za okolje in prostor na podlagi Zakona o državni pomoči za odpravo posledic suše, pozebe in neurij s točo v kmetijstvu za leto 2001 (Uradni list RS, št. 85/2001) pripraviti poročilo o oceni neposredne škode in poročilo o porabi sredstev državne pomoči. Izplačila sredstev državne pomoči pa je upravičencem na podlagi dokumentacije Ministrstvo za okolje in prostor opravilo Ministrstvo za finance. Ta zakon je na novo opredelil pogoj, da mora potrjena povprečna škoda v kmetijstvu na geografsko zaključenem področju preseči 30 odstotkov poškodovanosti za posamezno kmetijsko rastlino na 1 hektar primerljive kmetijske površine. Za nadzor nad upravičenostjo do sredstev državne pomoči so bili pristojni kmetijski inšpektorji. Zakon je oškodovancem omogočal:

- izplačilo državne pomoči v višini 40 odstotkov potrjene škode (50 odstotkov, če se upravičenec ukvarja izključno s kmetijsko dejavnostjo),
- izplačilo akontacij državnih pomoči (v državnem proračunu za leto 2001 je bilo 8 odstotkov sredstev za državne pomoči v kmetijstvu namenjenih za izplačilo akontacij),
- odpis prispevka za pokojninsko in invalidsko oziroma zdravstveno zavarovanje.

3.4.1.3 Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami

Avgusta leta 2003 je začel veljati Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS 51/2006). Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ureja pogoje in način uporabe sredstev iz proračuna Republike Slovenije pri odpravi posledic naravnih nesreč ter pogoje in način njihovega pridobivanja oziroma dodeljevanja z namenom, da pomoč prizadetim zaradi naravne nesreče zagotovi čimprejšnje varno bivanje in ponovno izvajanje dejavnosti, če so jim bili zaradi naravne nesreče poškodovani ali uničeni objekti, naprave ali zemljišča ali so njihove stvari zaradi posledic naravne nesreče ogrožene ali pa jim je zaradi poškodovane cestne ali druge infrastrukture uporaba

stvari onemogočena. Omenjeni zakon določa tudi pogoje in način uporabe sredstev proračuna Republike Slovenije ter pogoje in način njihovega dodeljevanja pri odpravi posledic škode v kmetijstvu zaradi naravnih nesreč.

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ureja dodeljevanje sredstev proračuna Republike Slovenije za odpravo posledic naravnih nesreč na stvareh v skladu z načelom iz 87(2)(b) člena Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, in tudi za odpravo posledic kmetijske škode zaradi neugodnih vremenskih razmer ter ureja dodeljevanje sredstev državne pomoči v skladu z načelom iz 87(3)(c) člena Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti.

3.4.1.4 Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč

Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč (Uradni list RS 114/2005) ureja varstvo ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami. Cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je zmanjšanje števila nesreč ter preprečitev oziroma zmanjšanje žrtev in drugih posledic teh nesreč. Država, občine in druge samoupravne lokalne skupnosti organizirajo varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami kot enoten in celovit sistem v državi.

Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč določa pogoje in način uporabe sredstev proračuna Republike Slovenije pri odpravi posledic naravnih nesreč ter pogoje in način njihovega pridobivanja oziroma dodeljevanja z namenom, da pomoč prizadetim zaradi naravne nesreče zagotovi čimprejšnje varno bivanje in ponovno izvajanje dejavnosti, če so jim bili zaradi naravne nesreče poškodovani ali uničeni objekti, naprave ali zemljišča, ali so njihove stvari zaradi posledic naravne nesreče ogrožene, ali pa jim je zaradi poškodovane cestne ali druge infrastrukture uporaba stvari onemogočena. Ta zakon določa tudi pogoje in način uporabe ter pogoje in način dodeljevanja sredstev za odpravo posledic nesreč pri odpravi posledic škode v kmetijstvu.

3.4.1.5 Uredba o metodologiji za ocenjevanje škode

Uredba o metodologiji za ocenjevanje škode določa metodologijo, po kateri se ugotavlja, ocenjuje in dokumentira škoda in druge posledice, ki jih povzročajo naravne in druge nesreče, kot so potres, poplava, zemeljski ali snežni plaz, visoki sneg, močan veter, žled, pozeba suša, neurje in toča. Škoda ocenjena po tej

metodologiji je podlaga za pripravo predlogov za odpravo posledic nesreč (Uredba o metodologiji za ocenjevanje škode, 2003).

Ugotavljanje, ocenjevanje in dokumentiranje škode ter drugih posledic, ki jih povzročajo naravne in druge nesreče, je v pristojnosti Uprave RS za zaščito in reševanje. Postopek in način je določen v Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, to pa izvajajo komisije lokalnih skupnosti, regijske komisije in državna komisija za ocenjevanje škode.

3.4.1.6 Uredba o načinu izračuna potrjene škode v kmetijstvu in načinu izračuna višine dodeljenih sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu

Uredba o načinu izračuna potrjene škode v kmetijstvu in načinu izračuna višine dodeljenih sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu določa:

- način določanja geografsko zaokroženih, območij na katerih se verificirajo podatki o stopnji poškodovanosti,
- merila za razvrščanje tal glede sposobnosti zadrževanja vode in merila za razvrščanje območij glede primanjkljaja padavin, če gre za škodo v kmetijstvu zaradi suše,
- način izdelave ocene o največji možni stopnji poškodovanosti na geografsko zaokroženem območju,
- način verifikacije podatkov o stopnji poškodovanosti kmetijske rastline znotraj posameznega geografsko zakroženega območja,
- način izračuna potrjene višine škode in način izračuna sredstev, ki se dodelijo posameznemu upravičencu.

Določbe te uredbe uporabljajo za izračun sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu za vse osebe, ki so upravičeni do sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu (Uredba o načinu izračuna potrjene škode v kmetijstvu in načinu izračuna višine dodeljenih sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu, 2003).

3.4.1.7 Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij

Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov za leto 2006 je bila sprejeta leta 2006. Namen uredbe je sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostmi toče, požara in udara strele v leto 2006, za zmanjševanje tveganja v kmetijski proizvodnji s povečanim obsegom zavarovanja. Uredba določa upravičence do sofinanciranja zavarovalnih

premijs, višino sredstev za ta namen, način in višino sofinanciranja zavarovalnih premij, seznam kultur, za katere se sofinancirajo zavarovalne premije in najvišje prerijske stopnje po posameznih območjih. Višina sofinanciranja zavarovalne premije, vključno s 6,5 % davkom od prometa zavarovalnih poslov, znaša 30 odstotkov obračunane zavarovalne premije (Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov za leto 2006, 2006).

V letu 2007 je bila sprejeta Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje za leto 2007. Namen te uredbe je sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje, in sicer za zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, požara, udara strele, spomladanske pozebe, viharja in poplave ter živali za primer bolezni. Uredba določa upravičence do sofinanciranja zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje, višino sredstev za ta namen, način in višino sofinanciranja zavarovalnih premij in seznam kmetijske proizvodnje, za katere se sofinancirajo zavarovalne premije. Višina sofinanciranja zavarovalne premije, vključno s pripadajočim davkom od prometa zavarovalnih poslov, znaša 40 odstotkov obračunane zavarovalne premije (Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje za leto 2007, 2007).

V letu 2008 se zavarovalne premije sofinancirajo na podlagi Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2008. Namen uredbe je sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje, da se zmanjša tveganje neugodnih vremenskih razmer in bolezni živali, in sicer za zavarovanje posevkov in podov pred nevarnostjo toče, požara, udara strele, spomladanske pozebe, zmrzali ali slane, če ta povzroči spomladansko pozebo, poplave in viharja, za zavarovanje živali na kmetijskem gospodarstvu za primer zavarovaljivih bolezni ter za zavarovanje vzreje vodnih živali v ribogojnem objektu ob morebitnem poginu zaradi bolezni. Uredba določa upravičence do sofinanciranja zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje, višino sredstev za ta namen, način in višino sofinanciranja zavarovalnih premij in seznam kmetijske proizvodnje, za katere se sofinancirajo zavarovalne premije. Višina sofinanciranja zavarovalne premije, vključno s pripadajočim davkom od prometa zavarovalnih poslov, znaša 40 odstotkov obračunane zavarovalne premije (Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2008, 2008).

3.4.2 Zakonske podlage za odpravo posledic naravnih nesreč na ravni Evropske unije

Rimska pogodba v 92. členu določa dovoljene državne pomoči. V tem členu določa, kaj je združljivo s skupnim trgom. Med drugim je določeno, da je združljiva tudi pomoč za povrnitev škode, ki so jo povzročile naravne nesreče ali izjemni dogodki (Rimska pogodba).

Za odpravo posledic naravnih nesreč v kmetijski proizvodnji so v Evropski uniji pomembne smernice o državnih pomočeh v kmetijstvu (Smernice EU o državni pomoči v kmetijskem sektorju, 2000). Te smernice veljajo za vse oblike državne pomoči, ki zadevajo pridelavo, predelavo in trženje kmetijskih proizvodov. Smernice v posebnem poglavju opredeljujejo pomoč za nadomestilo škode v kmetijski proizvodnji in sredstva za kmetijsko proizvodnjo zaradi nepredvidenih dogodkov, kot so neugodne vremenske razmere ter izbruh živalskih in rastlinskih bolezni. Neugodne vremenske razmere npr. zmrzal, toča, led, dež in suša, se lahko štejejo za naravno nesrečo samo, če škoda zaradi njih presega 30 % običajnega hektarskega donosa oziroma 20 % običajnega hektarskega donosa za nerazvita območja. Tako določen prag zagotavlja, da se običajna spremenljivost hektarskega donosa, ki je odvisna od vremenskih razmer, ne izrablja za neupravičena izplačila subvencij v kmetijstvo.

3.4.2.1 Uredbe komisije

Uredba komisije o državnih pomočeh za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov, dovoljuje pomoč države za nadomestilo kmetom za izgube pri rastlinah ali kmetijskih poslopij, ki jih povzročijo neugodne vremenske razmere, ki jih lahko izenačimo z naravnimi nesrečami. Skupna vrednost pomoči ne sme presegati 80 % (na območjih z omejenimi možnostmi pridelave pa 90 %) zmanjšanja dohodka od prodaje proizvoda, ki je posledica neugodnih vremenskih razmer. Od 1. januarja 2010 dalje bo potrebno nadomestilo zmanjšati na 50 %, razen če se bo to dodelilo kmetom, ki so sklenili zavarovanje, ki pokriva najmanj 50 % povprečne letne proizvodnje ali dohodka.

Pomoč za plačilo zavarovalnih premij je dovoljena državna pomoč, če skupna vrednost pomoči ne presega 80 % stroškov za zavarovalne premije, če je v polici navedeno, da zagotavlja le kritje izgub, ki jih povzročijo neugodne vremenske razmere, ki jih lahko enačimo z naravnimi nesrečami. Stroški zavarovalne premije se lahko krijejo do 50 %, če je v polici navedeno, da zagotavlja kritje izgub, ki jih

povzročijo vremenske razmere oziroma izgub, ki jih povzročijo bolezni živali ali rastlin ali napad škodljivcev.

4 ZAVAROVANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE

Varnost kmetijske pridelave pred posledicami naravnih nesreč in ujm mora temeljiti na klasičnih zavarovanjih tveganj, ki jih je mogoče zavarovati, kombinaciji z dopolnilnimi rešitvami kritja škod kot posledic naravnih nesreč, ki jih ni možno ali ni gospodarno zavarovati, ob vseh preventivnih dejavnostmi obrambe pred temi pojavi. Tako imamo v državah članicah Evropske unije različne sisteme zavarovanj kmetijske pridelave. Vzpostavljene imajo različne sisteme vzajemnega zavarovanja kmetijske in živinorejske proizvodnje, ponekod so ustanovljeni rizični skladi, obstaja pa tudi možnost sofinanciranja zavarovalnih premij.

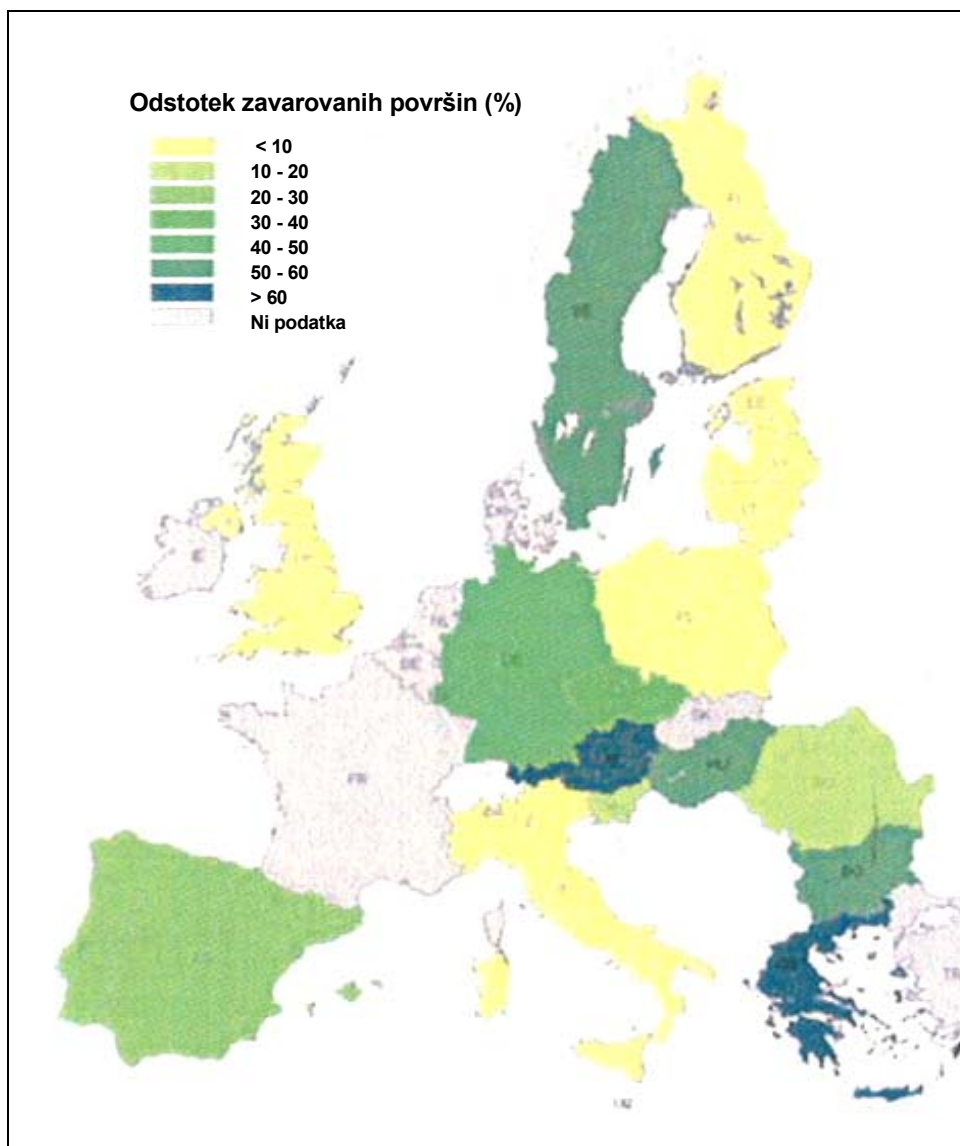
Kmetijski pridelovalci se v rastni dobi znajdejo v različnih okoliščinah, zaradi katerih se pojavi potreba po sklenitvi zavarovanja proizvodnje. Danes na svetu obstaja okrog 50 različnih zavarovalnih shem, ki so namenjene izključno kmetijstvu in finančno pokrivajo izgubo pridelkov zaradi različnih vzrokov. Te sheme so namenjene kmetom za zavarovanje njihove proizvodnje in kritju finančnih izgub. Odločitev kmetijskega pridelovalca o sklenitvi zavarovanja je povezana predvsem s tem, kako občuti tveganje izgube dohodka v primerjavi s stroškom plačila zavarovalne premije. Kmet se lahko odloči tvegati izgubo ali delno izgubo letine (Zdovc, 2006, str. 63).

Zavarovanje kmetijskih pridelkov pri zavarovalnici ni zaščita pridelka pred pojavi negativnih vremenskih dejavnikov oziroma pred boleznimi, temveč je način, s katerim se kmetijskemu pridelovalcu povrne morebitno nastalo škodo na pridelku oziroma živali. S povračilo nastale škode se ublaži izpad dohodka (Grželj, 2003, str. 193).

Štiri države članice EU imajo posebej ustanovljene javne institucije, ki so namenjene zavarovanju kmetijske proizvodnje:

- Ciper – ustanovljeno imajo kmetijsko zavarovalno organizacijo (AIO),
- Grčija – javna zavarovalnica, ki se izmenjuje Grška kmetijska zavarovalnica (ELGA),
- Italija – organizacija, ki ni namenjeno samo zavarovanju (ISMEA),
- Španija – organizacija, katere ustanovitelj je kmetijsko ministrstvo (ENESA) (Agriculture insurance schemes, 2006, str. 66).

Slika 3: Odstotek zavarovanih kmetijskih površin v državah članicah Evropske unije

Vir: Agriculture insurance schemes, 2006

Ker je v državah članicah Evropske unije zelo različni sistemi zavarovanja in subvencioniranja zavarovalnih premij, je zato zelo različen tudi delež zavarovanih kmetijskih površin. Tako je v nekaterih državah članicah zelo malo zavarovanih kmetijskih površin, medtem ko je v nekaterih državah članicah tudi več kot polovico vseh kmetijskih površin zavarovanih.

Delež zavarovanih površin nam nadzorno kaže interes kmetijskih pridelovalcev za zavarovanje svojih pridelkov. Višina zavarovanih površin je predvsem odvisna od tega, kako je sistem zavarovanja v posameznih državah članicah razvit, ali država sofinancira zavarovalne premije in od možnosti, čim širšega zavarovanja pridelkov pred različnimi nevarnostmi.

Najvišji delež zavarovanih kmetijskih površin je v Grčiji in Avstriji, saj je v teh dveh državah zavarovanih preko 60 % vseh kmetijskih površin. Najmanjši delež kmetijskih površin pa imajo zavarovanih v Združenem kraljestvu, Italiji, Latviji, Litvi, Estoniji ter na Poljskem in Finskem.

4.1 SISTEMI ZAVAROVANJA V KMETIJSTVU V DRŽAVAH ČLANICAH EU

Zavarovalne sheme na področju Evropske unije morajo pri naravnih nesrečah izpolnjevati pogoje iz smernic EU za državne pomoči v kmetijstvu in zahteve določil Svetovne trgovinske organizacije, če želijo biti upravičene do podpor iz skladov za razvoj podeželja. Plačila zavarovalnine lahko nadomestijo največ 100 % izgube dohodka, merjenje na ravni upravičenca v letu nesreče (Sporočilo Komisije Svetu o obvladovanju tveganj in kriz v kmetijstvu, 2005, str. 6).

Zavarovalne sheme, namenjene kmetijstvu, pokrivajo finančno izgubo pridelovalcev zaradi različnih vzrokov. V preteklosti je bila odločitev za zavarovanje osredotočena le na eno nevarnost, zdaj pa se zahtevajo novi proizvodi, katerih poglobitveni namen je razvoj kombiniranih zavarovanj.

Najbolj razvit in z najdaljšo tradicijo je sistem posameznega zavarovanja, ki pomeni kritje samo ene vrste nevarnosti, v večini primerih je to toča, in obstaja v večini držav članic EU. V večini primerov zasebne zavarovalnice zavarujejo samo pred točo v kombinaciji z zavarovanjem pred požarom, vendar pa se je z državnim sofinanciranjem zavarovalnih premij zavarovanje pridelkov povečalo. Tako lahko vidimo neposredno povezavo med državnim sofinanciranjem zavarovalnih premij ter povečanjem in razvojem tovrstnih zavarovanj. V nekaterih državah članicah je možno zavarovati pred izgubo kakovosti pridelka (Agriculture risk management in Europe, 2007, str. 9).

Najpogostejša zavarovanja v kmetijski proizvodnji so:

- Zavarovanje pridelkov in plodov proti toči so zavarovanje posevkov in plodov pred poškodbami, ki jih povzroči toča, lahko pa je razširjena tudi na nekatera dodatna jamstva, kot so npr. pred spomladansko pozebo, viharjem.
- Kombinirano zavarovanje prihodka je program za zavarovanje prihodka kmetijskega pridelka pred vsemi mogočimi tveganji.
- Zavarovanje posevkov in plodov pred posamezno nevarnostjo krije škodo na vseh vrstah posevkov in plodov, ki je nastala zaradi delovanja višjih sil,

kot so strela, toča, požar, spomladanske pozebe in zmrzali. Pri tem gre za zavarovanje neobranih posevkov in plodov.

- Zavarovanje živali omogoča, da zavarovalnica povrne nastalo škodo, takrat ko pride do pogina živali zaradi bolezni ali nezgode, v primeru zakola v sili, ko živali preči pogin zaradi bolezni ali nezgode in zakola iz ekonomskih razlogov. Tvrstna zavarovanja lahko krijejo tudi povrnitev stroškov za zdravljenje živali.

Prihodek je mogoče zavarovati za poznane nevarnosti, kot je npr. za točo. Zavarovanje lahko temelji na posameznem pridelku; v tem primeru je pridelovalec upravičen do odškodnine le, če njegov skupni pridelek pade pod vnaprej določen mejni pridelek. Če zavarovanje temelji na pridelku na površino, je zavarovanec upravičen do odškodnine, če hektarski pridelek pade pod določeno mejo.

Velike - katastrofalne škode, ki so posledica naravnih nesreč, predstavljajo za zavarovaje posebno težavno. Za pokritje tovrstnih škod je razvoj zavarovalniške storitve zelo težak in predstavlja veliko tveganje. Za zavarovalnice predstavlja tveganje, če ni mogoče pozavarovanje ali državna garancija, zato morajo zavarovalnice zaradi narave tveganja zahtevati visoke premije in imeti obsežne rezervacije kapitala. Težava je tudi pomanjkanje zgodovinskih podatkov, ki bi omogočili izračun ustrezne premije na podlagi pogostosti teh pojavov. Tudi pomoč države pri tovrstnih pojavih zavira razvoj zavarovalniških storitev, saj pridelovalci računajo na pomoč države in ne zavarujejo svojih pridelkov.

Ceno je mogoče zavarovati samo za tiste proizvode, za katere so na razpolago podatki o ceni. Ugotavljanje škode mora temeljiti na ceni, na katero pridelovalec nima vpliva. Ali je takšna storitev na razpolago, je odvisno od obstoja terminskih in blagovnih borz, nekaj manj tudi od možnosti ustreznega pozavarovanja.

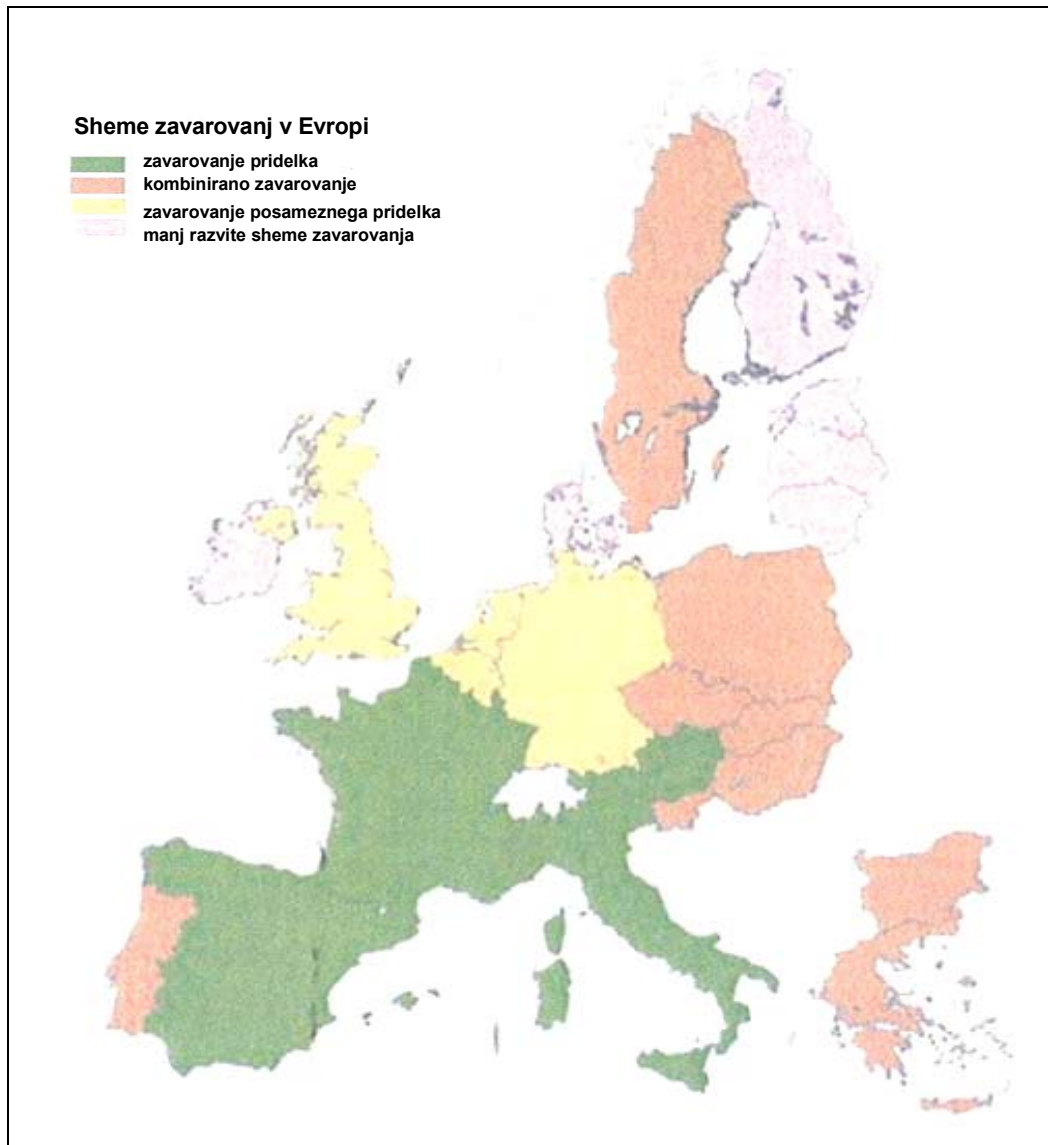
Zavarovanje skupnega dohodka je kombinacija zavarovanja cene in zavarovanja pridelka. Prednost takšnega zavarovanja je, da je cena ugodnejša tako od zavarovanja cene kot od zavarovanja pridelka. Tveganje je manjše, saj je manjši pridelek mogoče nadomestiti z višjimi cenami in obratno. Za tovrstno zavarovanje so potrebne objektivne informacije o cenah in pridelkih.

Zavarovanje prihodka je za pridelovalce bolj zanimivo kot zavarovanje cen in skupnega dohodka, saj se najbolj neposredno nanaša na pridelovalčevo blaginjo. Tvrstno zavarovanje temelji na neto prihodkih družinskih članov. Težava tega zavarovanja je, da pridelovalec lahko prikroji posamezne elemente, ki vplivajo na

prihodek. To pa zavarovalnicam otežuje izračun verjetnostne porazdelitve škod in določitev ustrezne premije.

Vzajemni skladi so posebna oblika zavarovanj. Vzajemni skladi so v lasti udeležencev. Če član utрпи škodo, je ta škoda delno ali v celoti pokrita s prispevki članov. Ti prispevki so lahko že v skladu, lahko pa so tudi dodatni prispevki. Če v skladu ni dovolj sredstev, člani pa se ne odločijo za dodatne prispevke, potem škoda ni v celoti krita. Vzajemni skladi so lahko organizirani na nacionalnem ali regionalnem nivoju. Regionalno organizirani skladi imajo prednost, saj se člani med seboj poznajo in jim to omogoča medsebojni nadzor. Slaba stran regionalno organiziranih skladov je ta, da obstaja velika nevarnost, da bo veliko članov, ali pa kar vsi, utrpeli škodo istočasno. Tako se lahko zgodi, da mora pridelovalec, ki je utrpel škodo, hkrati plačati dodatni prispevek za kritje škode vsem tistim pridelovalcem, ki so utrpeli škodo hkrati z njim. To slabost je mogoče odpraviti s pozavarovanjem in povezovanjem z vzajemnimi skladi iz drugih regij.

Slika 4: Sheme zavarovanja kmetijske proizvodnje v državah članicah Evropske unije

Vir: Agriculture insurance schemes, 2006

V Avstriji, Franciji, Italiji, Španiji in Luksemburgu je mogoče zavarovati pridelk za večino nevarnosti, ki ogrožajo kmetijsko proizvodnjo. Zavarovati je mogoče donos posameznega pridelka.

Več nevarnosti hkrati je mogoče zavarovati v kombiniranem sistemu zavarovanja. Ta način zavarovanja je razvit v Bolgariji, na Cipru, Češkem, Madžarskem, Poljskem, Portugalskem, v Romuniji, Slovaški, Sloveniji in na Švedskem.

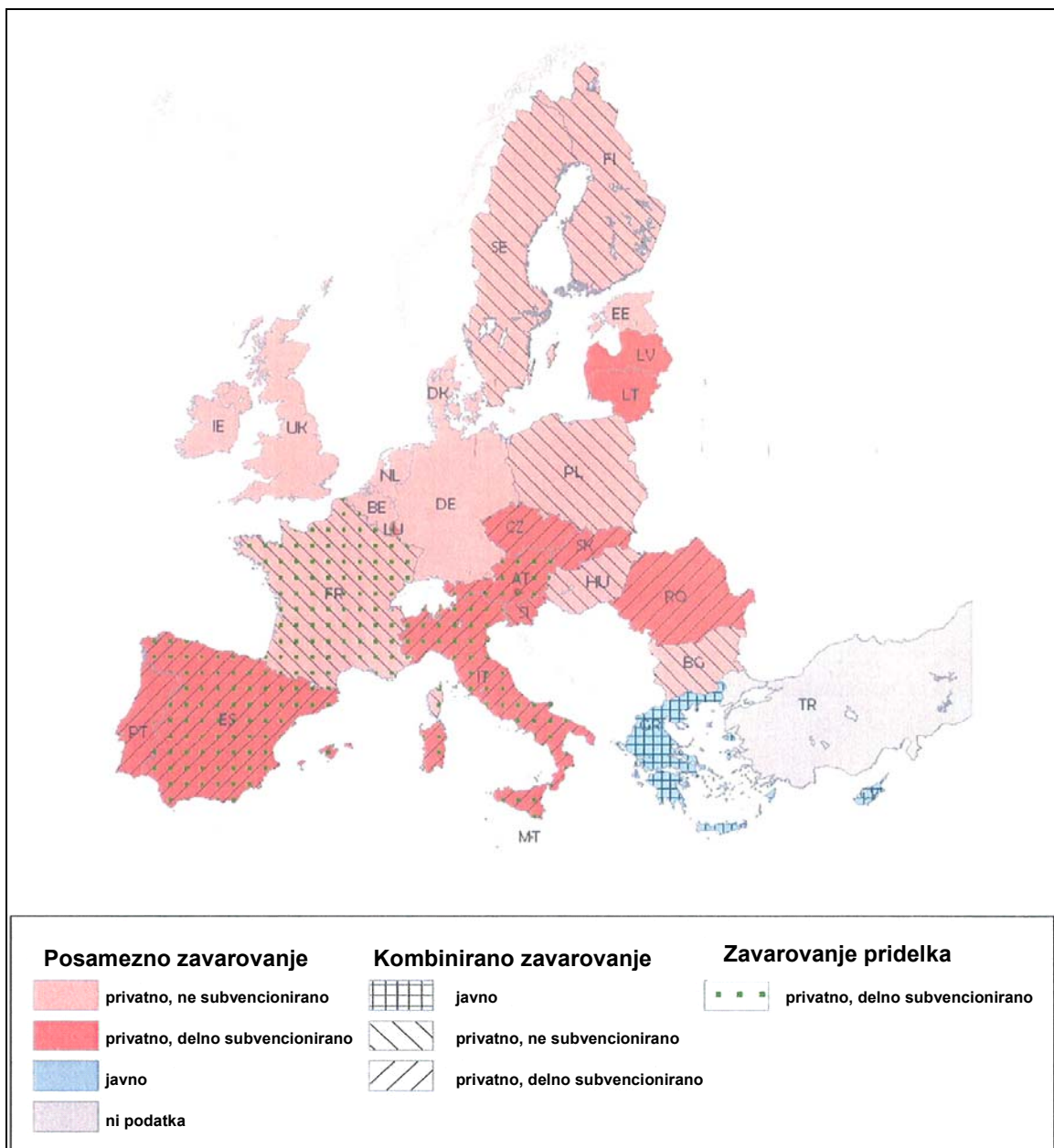
Za Belgijo, Nemčijo, Nizozemsko in Združeno kraljestvo je glavno zavarovanje, ki je na voljo, zavarovanje posameznega pridelka za nevarnost toče. Druge vrste zavarovanj v teh državah niso na voljo.

V ostalih državah članicah so sheme zavarovanja kmetijske proizvodnje manj razvite.

Tako, kot obstajajo v državah članicah različni sistemi zavarovanja, tako so tudi različne lastniške razmere v zavarovalnicah, ki se ukvarjajo z zavarovanjem kmetijske proizvodnje.

Slika 5: Delitev zavarovalnih storitev na zasebne in javne zavarovalnice v državah članicah Evropske unije

Vir: Bielza, 2006

Pri odpravi tveganj v kmetijski pridelavi zaradi naravnih nesreč v državah članicah Evropske unije sodelujejo tako zasebne (komercialne) zavarovalnice, vzajemne zavarovalnice in pozavarovalnice kot tudi država z za ta namen namenjenimi posebnimi institucijami in skladi. Sistemi zavarovanja se med državami razlikujejo po organizaciji sistema, glede na kritja, ki jih ponujajo, razširjenosti sistema in glede vključenosti države v te sisteme. V večini držav članic EU so zavarovalnice, ki zavarujejo kmetijsko proizvodnjo, v zasebni lasti. Samo v Grčiji je zavarovalnica, ki zavaruje kmetijsko proizvodnjo, v državni lasti.

Posamezne članice EU so razvile posebne sisteme za obvladovanje škod v kmetijstvu, ki jih povzročijo naravne nesreče. Sistemi se med seboj razlikujejo glede na vpletenost države:

- V Grčiji prevladuje javni sistem. Država preko javnih zavarovalnic zbira prispevke, upravlja program in jamči za kritje škod. Vloga zasebnega sektorja je omejena in zasebni sektor pokriva le pridelke, ki jih javni ne pokriva.
- Portugalska in Španija imata razvit sistem javno-zasebnega partnerstva, v katerem je pomembnejši partner država, saj ta zagotavlja subvencije in pozavarovanje. Zasebne zavarovalnice so vključene v sistem ter upravljajo celoten program in pokrivajo del tveganja.
- Italija, Francija, Avstrija in Nemčija imajo sistem s prevladujočim zasebnim sektorjem. Med njimi obstajajo razlike glede subvencij in zavarovalnih premij.

Tabela 10: Načini zavarovanja in višina subvencioniranja zavarovalnih premij v državah članicah Evropske unije

Država	Posamezni sistem	Kombinirani sistemi	Zavarovanje pridelka	Višina sofinanciranja (%)
Avstrija	PS	PS	PS	46-50
Belgija	P	-	-	0
Bolgarija	P	-	-	0
Ciper	OJS	OJS	-	50
Češka republika	PS	PS	-	30
Danska	P	-	-	0
Estonija	P	-	-	0
Finska	P	P	-	0
Francija	P	P	PS	2,4
Nemčija	P	-	-	0
Grčija	P	OJS+JDS+J	-	n.p.
Madžarska	P	P	-	0
Irska	P	-	-	0
Italija	PS	PS	PS	64-67
Latvija	PS	-	-	50
Litva	PS	-	-	50
Luksemburg	PS	PS	PS	50
Nizozemska	P	-	-	0
Poljska	P(S#)	-	-	0
Portugalska	PS	PS	-	35-75
Romunija	PS	PS	-	50
Slovaška	PS	PS	-	50
Slovenija	PS	P	-	30-50
Španija	PS	PS	PS	49
Švedska	P	P	-	0
Združeno kraljestvo	P	-	-	0

Vir: Bielza, 2007

- ne obstaja

n.p. ni podatkov

uvajalni projekt

P zasebni sektor, premije niso subvencionirane

PS zasebni sektor, delno subvencionirane premije

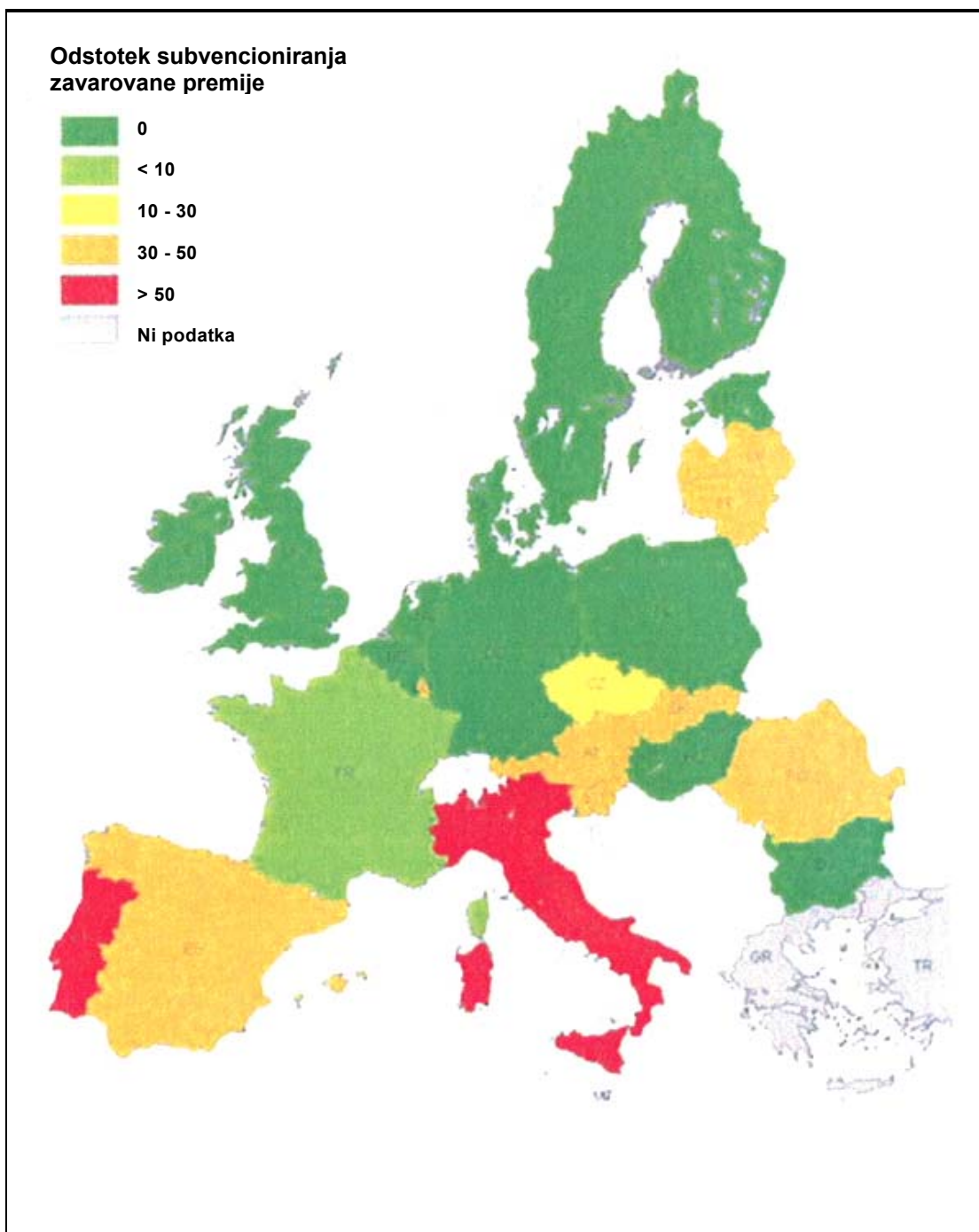
OJS javno zavarovanje in delno subvencionirane premije

V Tabeli 10 so prikazani načini zavarovanja različnih sistemov zavarovanja posevkov in plodov ter višina sofinanciranja zavarovalne premije v državah članicah Evropske unije. Tako lahko vidimo, da imata najvišji delež sofinanciranja zavarovalnih premij Portugalska in Italija. V teh dveh državah se sofinancira tudi zavarovanje katastrofalnih škod in zato je tako visoki delež sofinanciranja zavarovalnih premij. Višine sofinanciranja zavarovalnih premij se med državami

članicami razlikujejo. Premije se lahko sofinancirajo tako iz državnega proračuna, ponekod pa se sofinancirajo tudi iz regionalnih in lokalnih proračunov. V posamezni državi se lahko razlikuje tudi višina zavarovalne premije posameznih pridelkov. Pomembno je, da skupna višina sofinanciranja ne preseže določil Uredbe komisije o dovoljenih državnih pomočeh.

Nekatere države članice Evropske unije sofinancirajo zavarovalne premije. Namen sofinanciranja zavarovalnih premij je povečanje zavarovanj kmetijske proizvodnje, saj so na ta način bolj dostopne kmetijskim pridelovalcem. Skupna vsota, ki je namenjena sofinanciranju zavarovalnih premij v Evropski uniji, je okrog 500 milijonov evrov. Za reševanje škod pred naravnimi nesrečami pa je okrog 900 milijonov evrov, brez vseh podpor, ki so namenjene živinorejskemu sektorju (Bielza, 2007, str. 9).

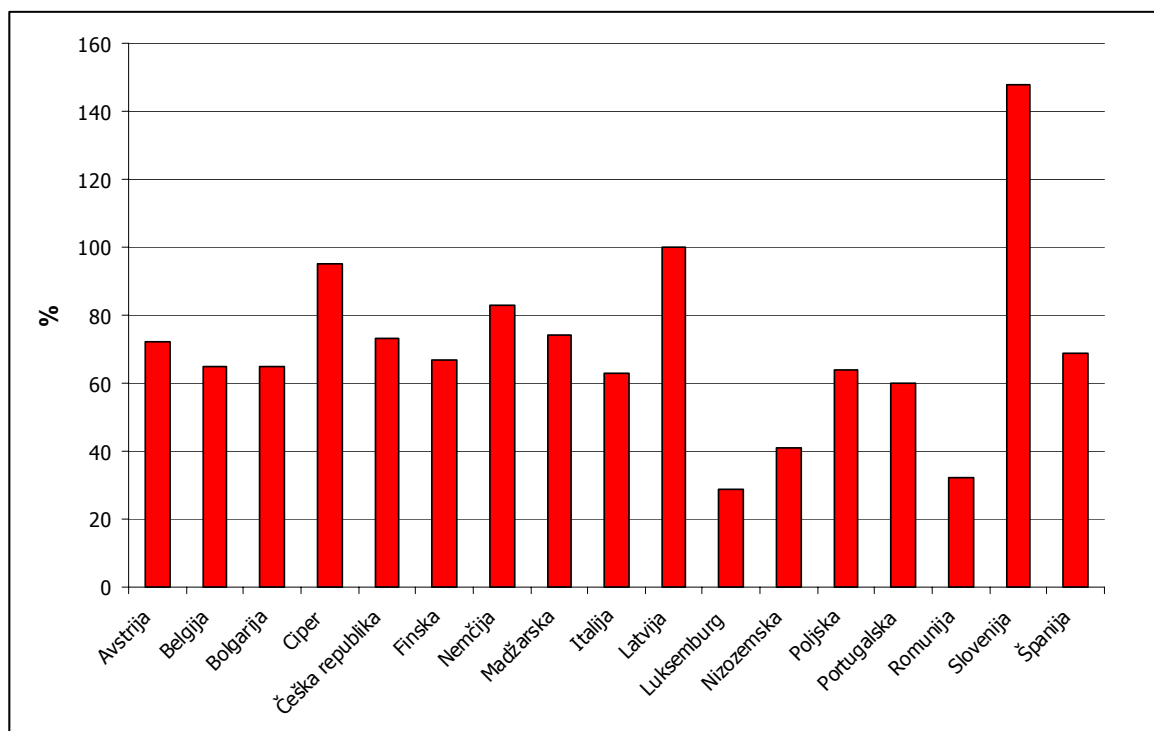
Slika 6: Odstotek subvencioniranja zavarovalnih premij v državah članicah Evropske unije

Vir: Agriculture insurance schemes, 2006

Podobno kot pri deležu zavarovanih kmetijskih površin je tudi pri sofinanciranju zavarovalnih premij razlika med državami članicami. Najvišji delež sofinanciranja zavarovalnih premij je v Italiji in Portugalski, kjer sofinanciranje zavarovalnih premij predstavlja več kot 50 %. V polovici držav članic pa sofinanciranje zavarovalnih premij pri zavarovanju kmetijske proizvodnje ne obstaja.

Slika 7: Zavarovalno-tehnični rezultati zavarovanja posevkov in plodov

Vir: Agriculture insurance schemes, 2006

Slika 7 prikazuje zavarovalno-tehnične rezultate v nekaterih državah članicah Evropske unije. V primerjavi z državami v Evropski uniji je zavarovalno-tehnični rezultat v Sloveniji zelo visok, preko 100 %. To pomeni, da imajo slovenske zavarovalnice na tem segmentu zavarovanj izgube. V vseh ostalih državah je zavarovalno-tehnični rezultat pod 100 %, kar pomeni, da zavarovalnice s tovrstnimi zavarovanji nimajo izgub.

4.1.1 Zavarovanje posevkov in plodov

Države članice EU imajo različne tipe sistema zavarovanja posevkov in plodov. Najpogostejši sistem zavarovanja posevkov in plodov je zavarovanje posameznega posevka, v največ primerih je to zavarovanje pred točo. Druga najpogostejša vrsta zavarovanj v članicah EU je kombiniran tip zavarovanj, ki zajema več vrst kritja, po navadi s točo kot glavnim kritjem. Zavarovanje višine pridelka vključuje zavarovanje višine pridelka glede na regionalno povprečje.

V Belgiji, Nemčiji, na Nizozemskem in v Združenem kraljestvu je zavarovanje pred točo glavni zavarovalni produkt, ki je na voljo. Ker državna podpora kmetijskemu zavarovanju ni zagotovljena, tovrstna zavarovanja niso bolj razširjena. V baltskih državah so komaj začeli razvijati sistem zavarovanj kmetijskih pridelkov. Na

Finskem so zasebne zavarovalnice manj razvite, vendar tam obstaja javna zavarovalnica, ki zagotavlja nadomestitev škode po naravnih nesrečah (Bielza, 2007, str. 9).

Bolgarija, Češka republika, Madžarska, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija in Švedska imajo razvit tako posamezni sistem kot tudi kombiniran sistem zavarovanja. Pri tem so krite samo toča in še nekatere nevarnosti. Zavarovanje pred sušo, ki je ena izmed najtežje zavarovanih nesreč, ponavadi v kombiniran sistem zavarovanja ni vključeno. Sistem zavarovanj v Grčiji in na Cipru je nekoliko drugačen, saj obvezni sistem zavarovanj zagotavlja javna zavarovalnica (Bielza, 2007, str. 9).

Španka vlada sodeluje z združenji kmetov in z zavarovalnicami za delujoči sistem zavarovanj. Največ škode je v Španiji krite v okviru zavarovanja pridelka. V Avstriji, Franciji, Italiji in Luksemburgu je sistem kmetijskega zavarovanja dobro razvit in večino naravnih nesreč je možno zavarovati, zavarovati pa je možno tudi kakovost pridelka (Bielza, 2007, str. 9).

Primerjava zavarovalnih pogojev zavarovanja posevkov in plodov proti toči in dodatnim nevarnostim kaže, da so zavarovalni sistemi podobni v primerljivih državah. Zavarovalnice krijejo škodo na zavarovanih intenzivnih kmetijskih kulturah, ki so pomembne v posamezni državi (Zdovc, 2001, str. 126)

4.1.2 Zavarovanje živali

Pri živinorejski proizvodnji je največje tveganje v množičnem izbruhu nalezljivih bolezni. Vendar lahko veliko gospodarsko škodo povzročijo tudi nenalezljive bolezni, poškodbe živali in izguba krme za živali, kar pa se lahko zavaruje. Prav tako je možno v nekaterih državah članicah EU zavarovati tudi pašnike in pridelek krme za živali. V posameznih državah članicah obstajajo različni sistemi zavarovanja v živinorejski proizvodnji (Bielza, 2007, str. 20-22).

Zavarovanje živali je zavarovalniška storitev, ki jo zavarovalnica ponuja rejcem živali. Zavarovanje živali ima v Evropi dolgo tradicijo in posamezne države članice EU imajo tovrstno zavarovanje različno urejeno.

V Avstriji se lahko pridelek krme zavaruje pred točo in poplavo. Prav tako se lahko zavaruje krave za primer mrtvorojenih telet in poginom razen, pri epidemijah.

V Bolgariji se lahko zavaruje različne vrste živali, kot so govedo, bivoli, ovce, koze in perutnina. Zavaruje se lahko pred poginom, zakolom v sili, zaradi požara in naravnih katastrof ter pred nekaterimi parazitskimi in nalezljivimi boleznimi.

Živali na Češkem se lahko zavarujejo pred kužnimi boleznimi, poginom zaradi električnega udara, poplavo, zastrupitvijo in pred posameznimi izgubami (izključene so nalezljive bolezni).

Na Danskem je združen celoten sklop zavarovanja kmetijske proizvodnje, kot je zavarovanje pridelkov, živali, opreme in zgradb. Živali se lahko zavaruje pred požarom, krajo, poplavo, obratovalnimi izgubami, nesrečami in nekaterimi boleznimi (npr. butolizem).

V Estoniji je mogoče zavarovati samo govedo pred požarom, naravnimi nesrečami, poškodbami, krajo in boleznimi.

Finska pozna več sistemov zavarovanj živali. Zavarovanje prašičev, perutnine, jajc, mlečnega in mesnega goveda je možno pred okužbo s salmonelo. Zavarovanje krije tudi stroške za izkoreninjenje te okužbe in izgube v proizvodnji šestmesečnega obdobja. V prašičereji se je mogoče zavarovati pred prašičjim reprodukcijskim in respiratornim sindromom ter enzootsko pljučnico. Na splošno se v živinorejskem sektorju zavaruje živali pred poginom, pred nekaterimi boleznimi ali nesrečami, zakolom v sili ...

Javne zavarovalnice v Grčiji zavarujejo vse vrste živali pred številnimi boleznimi. Zasebne zavarovalnice pa zavarujejo živali pred vsemi nevarnostmi, ki povzročijo pogin.

Na Madžarskem obstajajo trije sistemi zavarovanja živali. Govedo, prašiče, ovce, koze, konje, gosi, kokoši, piščance, purane, pegatke, fazane in divje race je možno zavarovati pred požarom, udarcem strele, nevihto, točo, poplavo, potresom, udorom zemlje, padanjem kamenja, plazom, in drugimi nevarnostmi. Za dodaten stroške je mogoče živali zavarovati pred nekaterimi boleznimi, kot so BSE, slinavko in parkljevko, mrzlico doline Rift ... Posebno zavarovanje pa obstaja tudi za konje visoke vrednosti.

Na Irskem je mogoče zavarovati plemensko govedo med tranzitom. Prav tako je mogoče živali zavarovati pred požarom, strelo, nevihto, poplavo in ovce pred napadom psov.

V Italiji je mogoče zavarovati govedo pred slinavko in parkljevko, brucelozo, pljučnico, tuberkulozo in enzooska levkoza.

V Latviji je mogoče zavarovati govedo, ovce, koze, konje, prašiče, kožuharje, čebele in perutnino pred: boleznimi, nesrečami, škodo, ki jo povzročijo naravne nesreče, požarom, strelo in nedovoljenim posegom tretjih oseb.

Litva ima podoben sistem zavarovanja kot Latvija. V Latviji je mogoče zavarovati govedo, konje, ovce, koze, prašiče, nekatere zavarovalnice pa zavarujejo tudi čebele, ptice in ribe. Živali se lahko zavaruje pred ne nalezljivimi boleznimi, naravnimi nesrečami in poškodbami ter pred krajo in uničenjem.

Zavarovanje živali na Poljskem vključuje naslednje vrste živali: govedo, konje, svinje, pri nekaterih zavarovalnicah pa je mogoče zavarovati tudi kožuharje, čebelnjake in ribe. Živali je mogoče zavarovati pred poginom in zakolom v sili zaradi bolezni, ki niso nalezljive in pred nesrečami.

V Romuniji je mogoče zavarovati domače živali, ptice, čebele in ribe pred boleznimi, ki se zdravijo kirurško, boleznimi povezani z brejostjo, vključno s telitvami, napadi divjih živali, požarom in pred nevihtami.

Sistem zavarovanja živali v Španiji je razdeljen na več zavarovalnih produktov. Pri zavarovalnem produktu »*Živinorejske kmetije*« je mogoče zavarovati govedo, konje, ovce, koze in perutnino. Pri govedu se krijejo nesreče in množične nalezljive bolezni. Pri perutnini je mogoče zavarovati nesreče zaradi zadušitev, ki jih povzroči preplah. Pri zavarovalnem produktu »*Odstranitev zaradi pogina*« je mogoče govedo, konje, ovce, koze, prašiče, perutnino in kunce zavarovati za stroške neškodljivega odstranjenja trupel. Tretji zavarovalni produkt, ki je na voljo, pa krije zavarovanje vseh nastalih stroškov v povezavi s pridelavo hrane za živali. Prav tako se v okviru tega produkta krije zavarovanje v čebelarstvu pred ognjem, poplavami in dežjem.

Na Švedskem je mogoče govedo, ovce, prašiče in jelenjad zavarovati pred zakolom v sili, poginom in krajo. Možno je zavarovati stroške veterinarske oskrbe in zmanjšanje mlečne proizvodnje zaradi virusne driske.

V Združenem kraljestvu lahko živali zavarujejo pred slinavko in parkljevko, tuberkulozo, brucelozo in klasično prašičjo kugo.

Ostale države članice nimajo posebnih zavarovalnih produktov za zavarovanje živali na kmetiji pred nevarnostmi, ki ogrožajo gospodarsko varnost v živinoreji.

4.2 SISTEMI ZAVAROVANJA KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI

4.2.1 Zavarovanje posevkov in plodov

Slovenija je po površini razmeroma majhna, po razgibanosti in klimatskih razmerah pa zelo pestra dežela. Različne klimatske in talne razmere nudijo ugodne naravne danosti za pridelovanje različnih vrst kmetijskih rastlin. Občasne neugodne vremenske razmere lahko uničijo ali močno prizadenejo pridelke. Zavarovanje posevkov in plodov omogoča zaščito pred nepredvidljivimi vremenskimi dogodki in drugimi nezgodami ter zagotavlja kmetijskim pridelovalcem ekonomsko zaščito.

Zelo pomembno prelomnico v izvajanju zavarovanja posevkov in plodov je predstavljalo sprejetje Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov za leto 2006. Naslednji pomembni ukrep je bilo sprejetje Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje za leto 2007 in 2008. V teh uredbah je država še intenzivneje podprla sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov, in sicer v višini 40 %. Sofinanciranje je bilo razširjeno tudi na dodatna zavarovanja posevkov in plodov proti spomladanskemu mrazu, viharju in poplavi; za vsa tista zavarovanja, ki se v praksi tudi množično sklepajo.

Pri zavarovanju posevkov in plodov so predmet zavarovanja posevki in plodovi ter vsi rastlinski deli, ki so uporabni v gospodarstvu. Pri zavarovalnih tveganjih obstaja široka paleta možne zavarovalne zaščite. Pri skoraj vseh posevkih in nasadih osnovno zavarovanje vključuje naslednja tveganja:

- toča,
- požar in
- udar strele.

V okviru osnovnega zavarovanja je mogoče skleniti zavarovanje za omenjene nevarnosti, dodatno pa se lahko posevke in plodove zavaruje tudi pred nevarnostmi viharja, poplave, pomladanske pozebe, slanega vetra, pozebe med zimskim mirovanjem, izgube rodovitnosti semenskega materiala, škode, ki nastane na kulturah v sadovnjakih, škode na steblih rodnih sadovnjakov in vinogradov (rodnem lesu), škode zaradi izgube količine in kakovosti sadja ...

Višina zavarovalne premije je odvisna od vrste in količine zavarovanega posevka, občutljivosti kulture, kraja, kjer se posevek oziroma nasad nahaja, in tveganj pri posamezni kulturi. Posamezna območja so glede na ogroženost oziroma izpostavljenost nevarnostim razvrščena na več nevarnostnih razredov. To razvrščanje se izvaja vsako leto glede na zavarovalno-tehnične rezultate zavarovanja posevkov in plodov za obdobje zadnjih treh let.

Pri zavarovanju posevkov in plodov suša ni zajeta kot zavarovalna nevarnost. Ker suša povzroča veliko škode v kmetijski proizvodnji, se že pojavljajo zamisli o zavarovanju proti tej nevarnosti.

4.2.2 Zavarovanje živali

Reja domačih živali je izpostavljena mnogim nevarnostim ter nezaželenim in neljubim dogodkom, saj živali lahko zbolijo, se poškodujejo ali celo poginejo. Tovrstne težave se pri živalih pojavljajo zelo pogosto, še posebej v intenzivni reji. Zavarovanje živali predstavlja nepogrešljiv del živinorejske proizvodnje. Zaradi tega je zavarovanje živali eno najstarejših zavarovanj v zgodovini in ima tudi v Sloveniji dolgoletno tradicijo.

Značilnost zavarovanja živali je tudi ta, da je v nekaterih primerih v samo zavarovalno storitev vključena tudi ponudba dodatnih storitev, kot je na primer dodatno kritje stroškov storitev veterinarja v primeru pojava in nastanka bolezni na živali.

Tako, kot pri zavarovanju posevkov in plodov, predstavlja tudi na področju zavarovanja živali veliko prelomnico sprejetje Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje za leto 2007, v kateri je uvedeno sofinanciranje dela zavarovalne premije za zavarovanje živali. Sofinancira se zavarovalna premija za zavarovanje živali pred nevarnostjo pogina zaradi bolezni, zakola z veterinarsko napotnico oziroma usmrtilve zaradi bolezni in ekonomskega zakola zaradi bolezni.

Osnovno zavarovanje živali vključuje naslednja tveganja:

- pogin zaradi bolezni ali nezgode,
- zakol v sili,
- ekonomski zakol.

Živali se lahko dodatno zavaruje za stroške zdravljenja, stroške zaščitne cepljenja, izgubo plemenske vrednosti živali, izginotje živali na planinski paši, odgovornost lastnika za škode, ki jih povzroči njegova žival ...

Višina premije je odvisna od vrste in starosti živali, njene tržne vrednosti, gospodarskega namena (pleme, pitanje ...) in izbranih doplačil. Živali se zavarujejo na dogovorjeno vrednost, ki ni višja, kot je njena tržna vrednost.

V zadnjem času se je pri zavarovanju živali začel uveljavljati individualni prevzem tveganj in na podlagi tega se določajo višine zavarovalnih premij. Zavarovalna vrsta se prilagaja potrebam in zahtevam na trgu.

4.3 OBSEG IN STRUKTURA ZAVAROVANJA KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI

Pri pridobivanju podatkov o obsegu in strukturi zavarovanja kmetijske proizvodnje v Sloveniji smo pri pisanju naloge naleteli na različne ovire. Zavarovanje je kot gospodarska panoga izredno nedostopno kar zadeva razpoložljivost statističnih podatkov. Slovenske zavarovalnice morajo Slovenskemu zavarovalnemu združenju redno posredovati določene podatke. Težava na področju zavarovanja kmetijske proizvodnje v Sloveniji je pomanjkanje podatkov o velikosti zavarovanih površin, o strukturi zavarovanih pridelkov in o številu zavarovanih živali.

Med vsemi zavarovalnimi skupinami na trgu so po svoji sestavi najbolj raznolika premoženjska zavarovanja. Premoženjska zavarovanja so v širšem smislu vsa tista zavarovanja, ki niso življenjska (zavarovanje pred požarom, strojeloma, stanovanja, vlom, rop, zgradbe, stekla ter zavarovanje živali, posevkov in plodov ...). V ožjem smislu premoženjska zavarovanja delimo na dve zavarovalni vrsti:

- zavarovanje požara in elementarnih nesreč,
- drugo škodno zavarovanje.

Glede na določila Zakona o zavarovalništvu je zavarovanje v kmetijstvu definirano kot »druga premoženjska zavarovanja«.

Tabela 11: Bruto domači proizvod, bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj, bruto obračunane premije posevkov in plodov ter živali, delež premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali, in odstotek zavarovanj posevkov in plodov ter živali v BDP v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Bruto domači proizvod (1000 €)	11.297.961	12.083.987	12.695.405	13.400.487	14.116.172	15.167.112
Bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj (1000 €)	122.016	129.957	132.646	141.303	146.056	160.900
Bruto obračunane premije posevkov in plodov ter živali (1000 €)	9.151	9.487	9.285	8.478	9.494	10.780
Bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj glede na bruto domači proizvod (%)	1,08	1,08	1,04	1,05	1,03	1,06
Zavarovanje posevkov in plodov ter živali v bruto obračunanih premijah premoženjskih zavarovanj (%)	7,5	7,3	7	6	6,5	6,7
Zavarovanje posevkov in plodov ter živali v bruto domačem proizvodu (%)	0,081	0,079	0,073	0,063	0,067	0,071

Vir: Statistični zavarovalniški bilten, Statistični urad Republike Slovenije in lastni preračuni

Odstotek zavarovanja posevkov in plodov ter živali v bruto domačem proizvodu v Sloveniji je v obdobju od leta 2001 do leta 2006 zelo majhen, manj kot 0,1 %. Od leta 2001 do leta 2005 se je ta odstotek zniževali in se šele v letu 2006 povečal, vendar ne na vrednost iz leta 2001.

Iz tega je razvidno, da je trend povečevanja zavarovanja posevkov in plodov ter živali manjši kot pri ostalih premoženjskih zavarovanjih. Iz Tabele 11 je razvidno, da bruto domači proizvod v Sloveniji narašča hitreje kot pa zavarovanje posevkov in plodov ter živali.

Trenutno v Sloveniji štiri zavarovalnice nudijo zavarovanje kmetijskih pridelkov in plodov ter živali. Dve največji zavarovalnici imata skupaj okoli 80 % vseh plačanih premij na področju zavarovanja kmetijstva. Drugi dve sta bistveno manjši in zavarovanje kmetijstva ni njuna poslovna prioriteta (Kuhar, 2006, str. 8).

Zavarovalnice so med seboj konkurenčne in nudijo zavarovancem različno ugodne zavarovalne storitve, ki so odvisne tudi od nakupa drugih vrst zavarovanj. Višina zavarovalne premije za kmetijske pridelke in plodove je odvisna od vrste zavarovanja kmetijske kulture, območja tveganja zavarovanja in bonitete zavarovanca. Zavarovalnice vsakega zavarovanca posebej obravnavajo skladno s poslovno politiko zavarovalnice (Klemenčič, 2007, str. 98).

Zavarovanje posevkov in plodov ter živali predstavlja v portfelju slovenskih zavarovalnic manjši delež v strukturi vseh zavarovanj.

Tabela 12: Bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj in delež premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

Leto	Bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj (milijonov €)	Zavarovanje posevkov in plodov v premoženjskih zavarovanjih (%)	Zavarovanje živali v premoženjskih zavarovanjih (%)
2001	122,0	3,3	4,2
2002	129,9	3,4	3,9
2003	132,6	3,0	4,0
2004	141,3	3,0	3,0
2005	146,1	3,4	3,1
2006	160,9	4,0	2,7

Vir: Statistični zavarovalniški bilten

Delež premij zavarovanja posevkov in plodov v bruto obračunanih premijah premoženjskih zavarovanj v obdobju od leta 2001 do 2006 je majhen, in sicer med 3 in 4 %. Podoben je tudi delež zavarovanj živali, in sicer med 2,7 in 4,2 %. Skupna vrednost bruto obračunanih premijah premoženjskih zavarovanj je v obdobju od leta 2001 do 2006 naraščala in se je v tem času povečala za okrog 30 %.

Tabela 13: Bruto obračunane premije zavarovanja posevkov in plodov ter živali v Sloveniji v obdobju od leta 2001 do 2006 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

Leto	Bruto obračunane premije zavarovanj posevkov in plodov (milijonov €)	Bruto obračunane premije zavarovanj živali (milijonov €)	Skupaj (milijonov €)
2001	4,0	5,1	9,1
2002	4,4	5,1	9,5
2003	4,0	5,3	9,3
2004	4,2	4,2	8,4
2005	5,0	4,5	9,5
2006	6,4	4,3	10,7

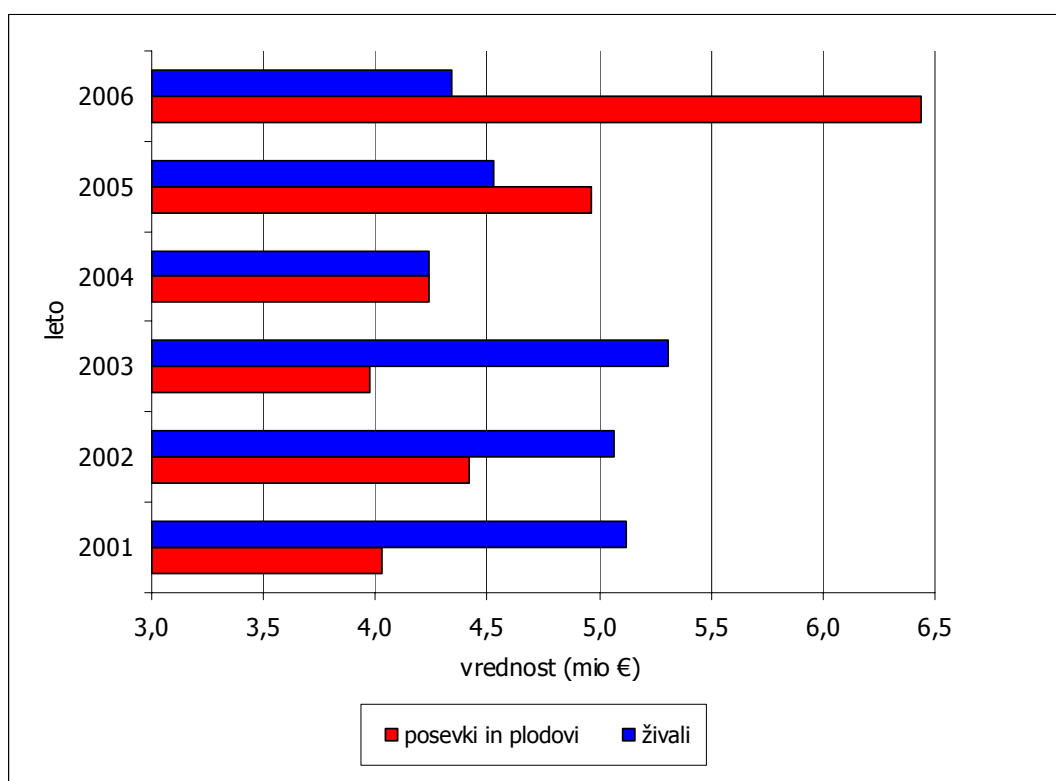
Vir: Statistični zavarovalniški bilten

Višina bruto obračunanih premij zavarovanja posevkov in plodov se je od leta 2001 do 2006 povečala za 60 %. Višina bruto obračunanih premij zavarovanja živali se je v letu 2006 v primerjavi z letom 2001 zmanjšala za 18 %. Skupaj pa se

je višina bruto obračunanih premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali od leta 2001 do 2006 povišala za približno 17 %.

Če primerjamo skupno višino bruto obračunanih premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali s skupno vrednostjo bruto obračunanih premij premoženjskih zavarovanj, lahko vidimo, da se njihova višina poveča v manjšem obsegu kot premije vseh premoženjskih zavarovanj. Vidimo lahko, da zavarovanje posevkov in plodov ter živali zaostaja za rastjo ostalih premoženjskih zavarovanj.

Slika 8: Bruto obračunane premije zavarovanja posevkov in plodov ter živali

Vir: Statistični zavarovalniški bilten

Skupna višina bruto obračunanih premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali se je od leta 2001 do 2006 povečala. Največ se je višina bruto obračunanih premij zavarovanja posevkov in plodov povečala v letu 2006. Glede na leto 2005 se je povečala za 28 %. Verjetni razlog za to je, da se je v letu 2006 začelo s sofinanciranjem zavarovalnih premij.

4.3.1 Zavarovanje posevkov in plodov

Eden od kriterijev, na podlagi katerih lahko ocenjujemo obseg zavarovanja pridelkov in plodov, je višina obračunanih zavarovalnih premij. Pomemben podatek

za zavarovalnice je tudi višina obračunanih zavarovalnin, ki nam pove, v kakšni višini so bile izplačane odškodnine.

Tabela 14: Število zavarovanj, obračunane premije zavarovanja posevkov in plodov, število škod in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

Leto	Zavarovanja		Škode	
	Število zavarovanj	Obračunana zavarovalna premija (€)	Število škod	Obračunana kosmata zavarovalnina*
2000	14.445	3.931.191	2.217	4.462.825
2001	14.782	4.070.959	2.504	8.719.623
2002	15.855	4.461.938	3.753	6.009.751
2003	16.735	4.301.868	3.052	6.077.407
2004	16.255	4.664.104	4.927	9.581.863
2005	17.427	5.008.069	2.412	7.914.574
2006	21.650	6.415.961	3.601	7.353.751
2007	20.973	8.541.203	4.066	13.799.776

Vir: Slovensko zavarovalno združenje

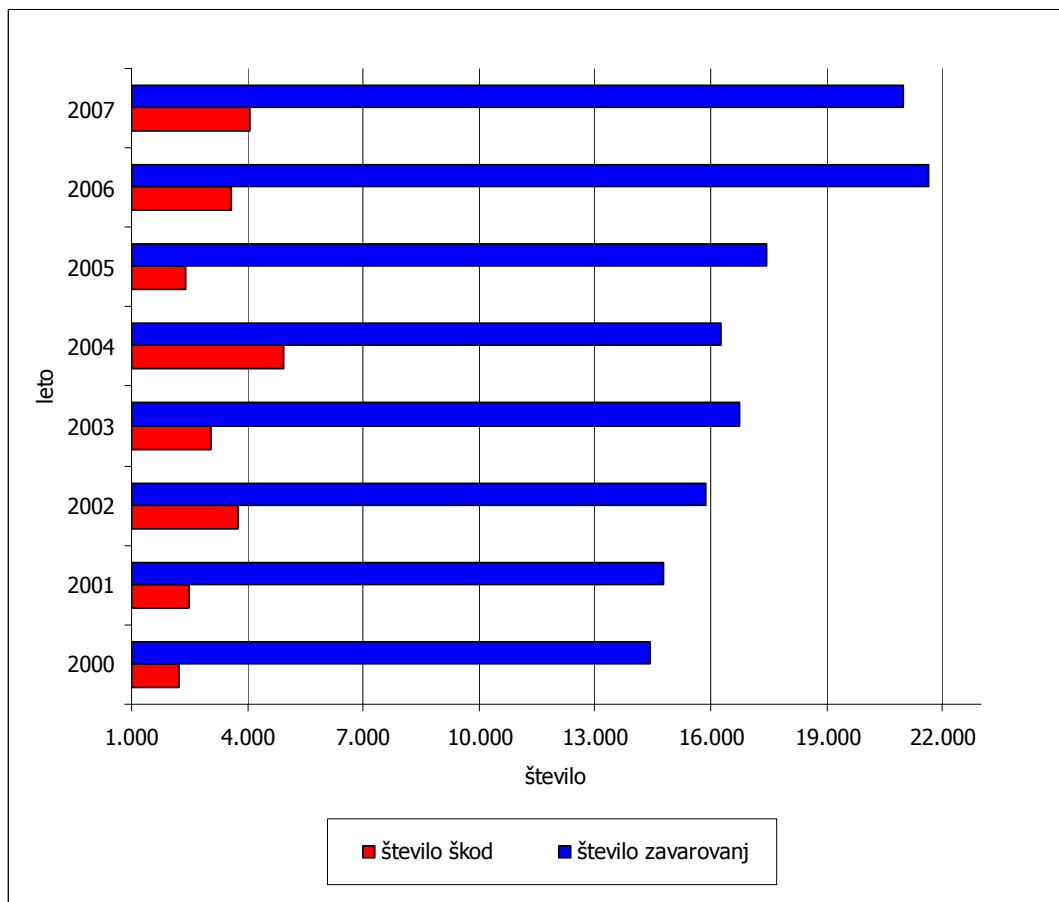
*ne vsebuje cenilnih stroškov

V Tabeli 13 lahko vidimo, da se je višina obračunanih zavarovalnih premij od leta 2000 do leta 2007 povečevala, in sicer je v tem času narasla za 117 %. Največje povečanje obračunanih premij zavarovanja posevkov in plodov je bilo iz leta 2005 na leto 2006 za 28 %, še večje pa leta 2007 glede na leto 2006 (33 %).

Vzrok za tolikšno povečanje obračunanih zavarovalnih premij posevkov in plodov v letu 2006 in 2007 je lahko v sofinanciranju zavarovalnih premij, ki se je uvedlo letu 2006 in se v letu 2007 razširilo na še več proizvodov.

Slika 9: Število zavarovanj in število škod v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju posevkov in plodov

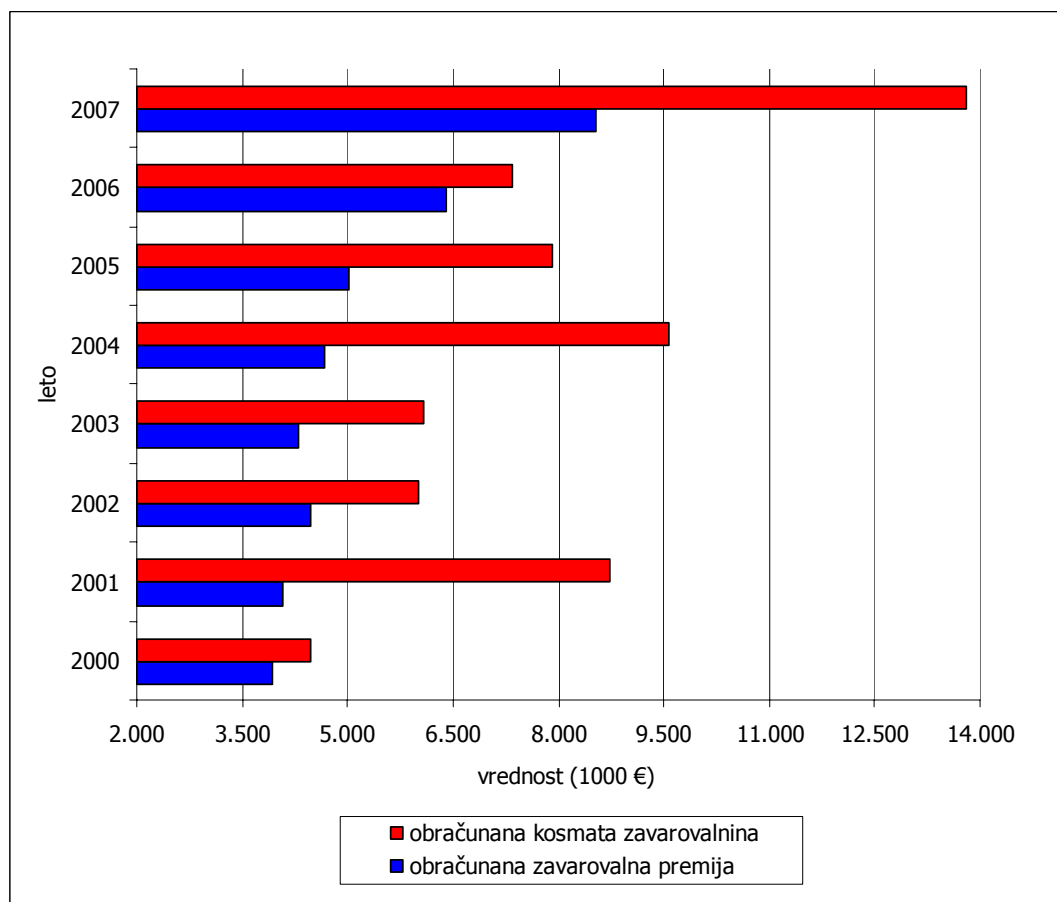
Vir: Slovensko zavarovalno združenje

Delež škodnih zahtevkov nam pove, koliko zavarovancev s sklenjeno zavarovalno polico je škodni dogodek prijavilo oziroma vložilo odškodninski zahtevek. Vendar ni nujno, da je v resnici škodni dogodek škodo dejansko povzročil.

Tako, kot višina obračunanih zavarovalnih premij posevkov in plodov, se je tudi višina števila zavarovanj od leta 2000 do leta 2007 povečevala. Zanimivo je, da je bilo število sklenjenih zavarovanj v letu 2006 višje kot v letu 2007, vendar je bila skupna višina obračunanih zavarovalnih premij posevkov in plodov višja v letu 2007.

Število škod v posameznem letu je med 13 in 30 % glede na število plačanih zavarovanj. Največji delež škod glede na število plačanih zavarovanj je bilo leta 2004 (30 %).

Slika 10: Obračunane premije in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju posevkov in plodov

Vir: Slovensko zavarovalno združenje

Ena od zanimivosti zavarovanja posevkov in plodov ter živali je, da so obračunane zavarovalnine v posameznih letih višje, kot so plačane premije. Zavarovalno-tehnični rezultati so pri zavarovanjih posevkov in plodov ter živali visoki, z drugimi besedami slabi. Tako je zavarovalno-tehnični rezultat, ki pomeni razmerje med vplačanimi premijami in izplačanimi odškodninami, zelo neugoden za zavarovalnice.

Kot kaže slika 9, je v zadnjih letih obračunana kosmata zavarovalnina (izplačane odškodnine) višja od obračunanih zavarovalnih premij (vplačanih premij) pri zavarovanju posevkov in plodov. Najbolj ugodni zavarovalno-tehniški rezultat je bil leta 2001 (114 % več plačanih zavarovalnin, kot je bilo plačanih zavarovalnih premij) in leta 2004 (105 % več plačanih zavarovalnin, kot je bilo plačanih zavarovalnih premij). Najmanj ugoden zavarovalno-tehniški rezultat je bil leta 2000 in 2006 (okrog 14 % več plačanih zavarovalnin, kot je bilo plačanih zavarovalnih premij).

4.3.2 Zavarovanje živali

Eden od kriterijev, na podlagi katerih lahko ocenjujemo obseg zavarovanja živali, je višina obračunanih zavarovalnih premij. Pomemben podatek za zavarovalnice je višina obračunanih zavarovalnin, ki nam pove, v kakšni višini so bile izplačane odškodnine.

Tabela 15: Število zavarovanj, obračunane premije zavarovanja živali, število škod in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 (preračunano v evre po povprečnem tečaju časovnega obdobja)

Leto	Zavarovanja		Škode	
	Število zavarovanj	Obračunana zavarovalna premija (€)	Število škod	Obračunana kosmata zavarovalnina*
2000	71.760	4.867.229	24.075	6.273.434
2001	77.304	5.159.392	31.683	6.294.574
2002	67.809	5.084.522	30.654	6.590.826
2003	60.131	5.061.555	27.081	7.239.628
2004	46.754	4.790.474	21.601	6.396.338
2005	40.674	4.507.657	22.522	6.020.096
2006	36.788	4.396.703	19.823	5.672.271
2007	43.126	5.714.746	25.965	5.724.919

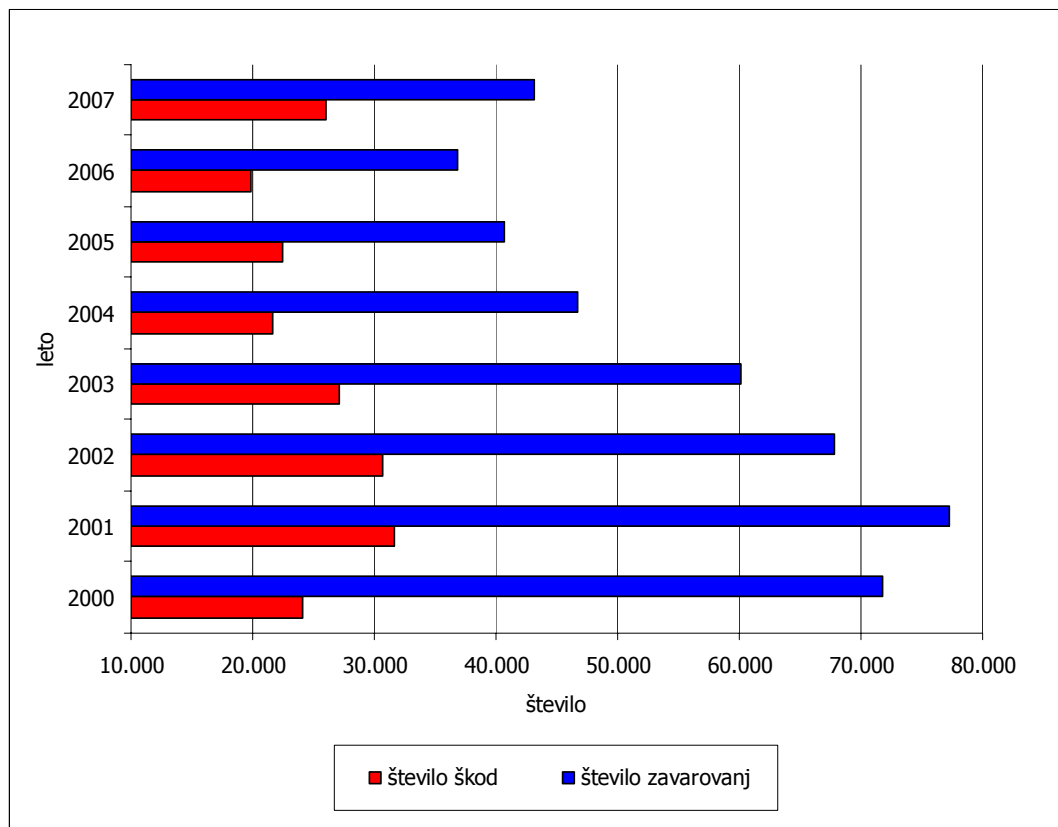
Vir: Slovensko zavarovalno združenje

*ne vsebuje cenilnih stroškov

V Tabeli 14 lahko vidimo, da se je višina obračunanih zavarovalnih premij od leta 2003 do leta 2006 zmanjševala in se šele leta 2007 povečevala glede na leto 2003. Največje povečanje obračunanih premij zavarovanja živali je bilo leta 2007 glede na leto 2006 (30 %).

Sofinanciranje zavarovalnih premij zavarovanja živali je bilo uvedeno v letu 2007, kar pa sovpada s povečanjem obračunanih premij zavarovanja živali. V letu 2006 uredba še ni predvidevala sofinanciranja zavarovalnih premij za živali.

Slika 11: Število zavarovanj in število škod v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju živali

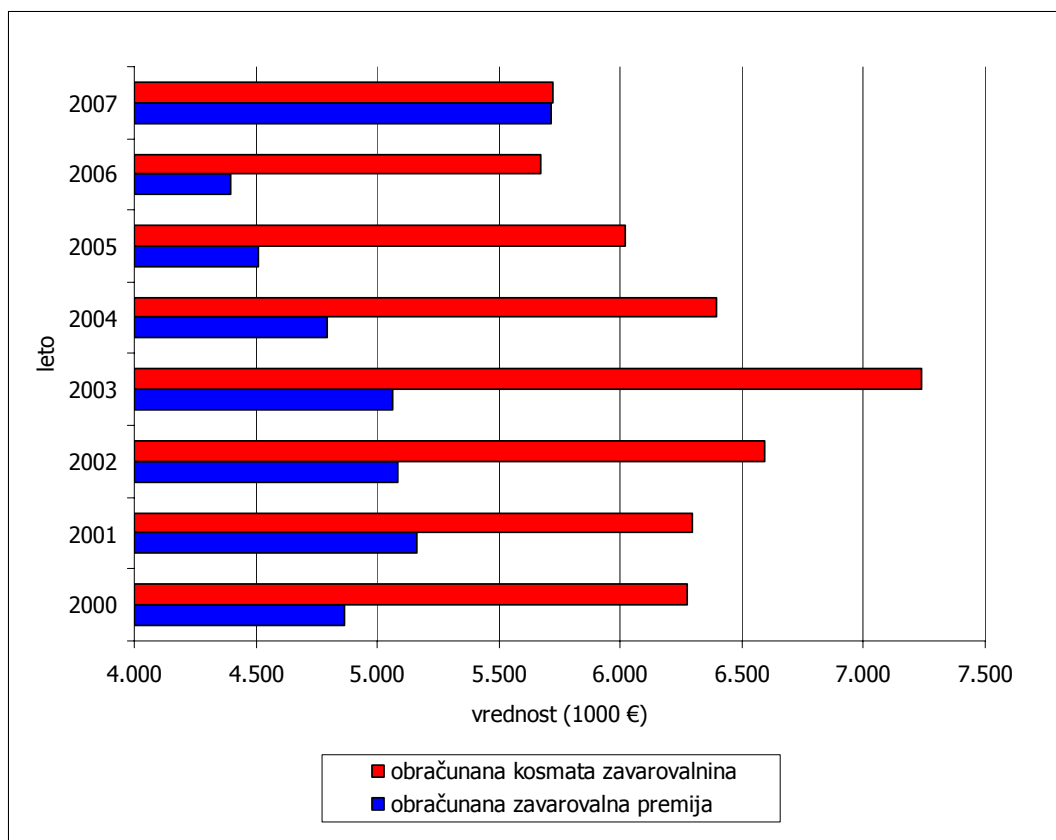

Vir: Slovensko zavarovalno združenje

Tako kot višina obračunanih zavarovalnih premij živali, se je tudi višina števila zavarovanj od leta 2001 do leta 2006 zniževala. V letu 2007 se je ponovno povečalo število zavarovanj živali. Razlog za to je lahko tudi v pozitivnem odzivu na sprejeto uredbo, ki se je v tem letu razširila tudi na sofinanciranje premij zavarovanja živali.

Število škod v posameznem letu je med 33 in 60 % glede na število plačanih zavarovanj. Največji delež škod glede na število plačanih zavarovanj je bilo leta 2007 (60 %).

Slika 12: Obračunane premije in obračunana kosmata zavarovalnina v Sloveniji v obdobju od leta 2000 do 2007 pri zavarovanju živali

Vir: Slovensko zavarovalno združenje

Tako kot pri zavarovanju posevkov in plodov so tudi pri zavarovanju živali obračunane zavarovalnine v posameznih letih višje, kot so plačane premije. Tako je zavarovalno-tehnični rezultat, ki pomeni razmerje med vplačanimi premijami in izplačanimi odškodninami, zelo neugoden za zavarovalnice.

Kot kaže slika 11, je bil najbolj neugoden zavarovalno tehniški rezultat leta 2003. Vendar pa je zavarovalno tehniški rezultat za zavarovalnice manj ugoden pri zavarovanju posevkov in plodov kot pri zavarovanju živali. Najbolj ugodni zavarovalno tehniški rezultat je bil leta 2007 (za manj kot 1 % več plačanih zavarovalnin, kot je bilo plačanih zavarovalnih premij). Najmanj ugoden zavarovalno-tehniški rezultat je bil leta 2003 (43 % več plačanih zavarovalnin, kot je bilo plačanih zavarovalnih premij).

Zavarovalno-tehniški rezultat v Sloveniji je pri zavarovanju živali boljši kot pri zavarovanju posevkov in plodov.

5 MOŽNE REŠITVE ZA ZAVAROVANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI

Sistem zavarovanja kmetijske proizvodnje v Sloveniji mora temeljiti na kritju nevarnosti, ki ogrožajo kmetijsko pridelavo. Sistem mora biti osnovan na prostovoljni udeležbi kmetov in zavarovalnic, upoštevati je potrebno tudi tradicijo in posebnosti slovenskega kmetijstva.

Pri iskanju učinkovite systemske rešitve kmetijskega zavarovanja v Sloveniji lahko vlada (država) deluje na štirih področjih:

- Pravni okvir: vzpostavitev potrebnega pravnega okvirja za zmanjšanje tveganja. Politika konkurence mora upoštevati, da je porazdelitev tveganja med zavarovalnice, kar lahko omejuje konkurenco, potrebno za pokrivanje katastrofalnih tveganj.
- Vlada mora ustvariti pogoje za razvoj trgov za zagotavljanje orodij za obvladovanje tveganj. To lahko dosežejo z informiranjem in izobraževanjem proizvajalcev glede tveganj in orodij za njihovo obvladovanje.
- Politika mora zagotoviti znižanje stroškov uporabe orodij za obvladovanje tveganj. V primeru zavarovanja gre za subvencioniranje premij, ki jih proizvajalci sicer ne bi prenesli in zato ne sklenili zavarovanja.
- Vlada lahko zagotovi pokritje tveganja kar sama, tako da pri naravnih katastrofah zagotovi izplačila pomoči, da vzpostavi javno zavarovanje in pozavarovanje. To je sprejemljivo le v primeru, če zasebni zavarovalni sektor ne bi bil dovolj razvit, da bi lahko vsem skupinm pridelovalcev zagotovil potrebno zaščito (Belšak, 2001, str. 6).

V študiji Evropske komisije iz leta 2001 so naslednji zaključki o kombiniranem javno – zasebnem zavarovanju kmetijske proizvodnje:

- Pobuda za zavarovanje kmetijskih pridelkov mora priti od spodaj navzgor, kar pomeni, da morajo zavarovalni produkti izhajati od kmetov in s tem zadovoljevati njihove potrebe.
- Sistemu je potrebno pustiti čas za razvoj, saj z izkušnjami postaja vedno bolj razumljiv in sprejemljiv, tako z vidika proizvoda, kot tudi z vidika obsega kritja tveganj.
- Nad celotnim sistemom mora država zagotoviti dober nadzor. Bojazen, ki se pojavlja, je da se bo sistem preoblikoval v preveč kompleksen in nerazumljiv sistem, ki izgubi svoj prvotni namen (Risk Management Tools for EU Agriculture with a Special Focus on Insurance, 2001, str. 73-78).

Evropski parlament v svojem poročilu o naravnih nesrečah z vidika kmetijstva meni, da je rešitev za oblikovanje resnične strategije Skupnosti proti nepredvidenim dogodkom, ki prizadenejo kmetijsko proizvodnjo, v oblikovanju novega modela, ki bo temeljil na treh stebrih in bo namenjen zaščiti kmetov pred naravnimi nesrečami ali nepredvidljivimi dejavniki z enakimi posledicami ter bo vključeval dosledno integracijo obstoječih instrumentov Skupnosti ali tistih, ki so v fazi izboljšave, instrumentov na ravni držav članic in novih instrumentov za vzpostavitev:

- Sistem za obvladovanje nesreč: takšen sistem bi moral imeti dve komponenti. Komponento na nacionalni ravni za nesreče manjšega obsega, ki bi spodbujala dejavnosti preprečevanja in ki bi se bila sposobna spopasti z nastalo škodo tako, da bi kmetom pomagala pri ponovnem zagonu njihove dejavnosti. Imeti bi moral tudi komponento na ravni Skupnosti, ki bi omogočala sprožanje mehanizmov pomoči za zagotavljanje znatne podpore kmetom, ki so jih prizadele nesreče velikih razsežnosti.
- Sistem za obvladovanje tveganj: temeljni sestavni del predlaganega modela je učinkovit sistem za obvladovanje tveganj, katerega uporaba je močno razširjena, njegovo upravljanje pa poteka na ravni držav članic. Ta sistem bi moral vzpostaviti mrežo za preprečevanje največjih tveganj, ki redno prizadenejo evropski kmetijski sektor. Instrumenti, ki bi se uporabljali, bi morali biti zelo prožni, ključno vlogo pa morajo imeti zavarovanje in pozavarovanje kmetijske proizvodnje, vzajemni skladi in morda celo bolj inovativni instrumenti, kot so terminski trgi, izvedeni trgi in trgi možnosti.
- Stabilizacijski sistem: tovrstni ukrepi bi morali zadoščati za zagotavljanje stabilizacije kmetijskih dohodkov v EU, če bodo ohranili značilnosti in možnosti delovanja, ki izhajajo iz trenutno veljavne ureditve enotnih plačil. Ob spoznanju, da bo v prihodnjih nekaj letih prišlo do sprememb pri enotnih plačilih, ki bodo zmanjšale njihov sedaj veljavni obseg, je treba uvesti sistem za neposredno stabilizacijo dohodkov, ki bo imel širše področje delovanja, kot je zgolj stabiliziranje cen kmetijskih proizvodov (Poročilo o naravnih nesrečah z vidika kmetijstva, 2006, str. 10-14).

Pri iskanju systemske rešitve zavarovanja kmetijske proizvodnje je bil bistveni korak storjen leta 2006, s sprejetjem Uredbe o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov pred nevarnostjo toče, požara in udara strele za leto 2006. Namen tega ukrepa je prenašanje odgovornosti za reševanje problemov, ki jih povzročajo naravne nesreče, na kmetijske pridelovalce, ki bodo svoje pridelke zavarovali ter tako izkoristili njim namenjena sredstva za sofinanciranje plačila zavarovalnih premij in hkrati izkoristili vse komercialne popuste zavarovalnic. Podobne uredbe je država sprejela tudi za leto 2007 in

2008.

Z uredbo o sofinanciranju je bila kmetom dopuščena svobodna izbira zavarovalnice, vgrajene so bile varovalke proti neupravičeni podražitvi zavarovanj in ohranilo se je subvencioniranje zavarovalnih premij s strani občinskih virov. Vsem kmetijskim pridelovalcem se zagotavlja enaka višina subvencioniranja plačila zavarovalnih premija, ne glede na vrsto zavarovanja. S tem se spodbuja tudi konkurenčnost zavarovalnic, ker le te lahko kmetom ponudijo še dodatne popuste.

Z začetkom subvencioniranja zavarovalnih premij je bila v Sloveniji pripravljena osnova za razvoj sistemske rešitve zavarovanja kmetijstva. Razvoj sistemske rešitve bo naporen in končna rešitev ne bo zadovoljila vseh in predvsem ne bo dostopna vsem kmetijskim pridelovalcem, predvsem ne tistim manjšim in finančno šibkejšim.

Kdaj bo sistemska rešitev pripravljena in kdaj bo zaživela, je v glavnem odvisno od kmetijske in finančne politike. Pri iskanju učinkovite rešitve zavarovanja je potrebno oblikovati nacionalne zavarovalne in pozavarovalne sheme, ki bodo temeljile na kombinaciji zasebnega in javnega interesa.

Z ustrezno sistemsko rešitvijo se bo na področju kmetijskih zavarovanj postopoma povečal delež kmetijskih površin in živali v sistemu zavarovanja. V Sloveniji bi morali razmišljati predvsem o sistemih rešitve zavarovanja kmetijske proizvodnje, ki so v državah članicah Evropske unije že uveljavljeni.

V Evropski uniji se države članice z izvajanjem zavarovanj kmetijske proizvodnje soočajo s podobnimi težavami kot v Sloveniji, to je z visoko stopnjo tveganja in slabimi zavarovalno-tehničnimi rezultati. Posamezne države članice imajo različne sistemske rešitve, ki bi lahko bile primerni tudi za Slovenijo:

- Španija ima na področju zavarovanja posevkov in plodov najverjetneje največ izkušenj in najbolj razvit sistem tovrstnih zavarovanj. Izvajanje kmetijskih zavarovanj poteka pod okriljem sozavarovalnega poola *AGROSEGURO*, v katerega je vključenih šestdeset zasebnih zavarovalnic, vsaka s svojim sorazmernim deležem. *AGROSEGURO* kot oblikovalec zavarovalnih produktov spremlja in združuje poslovanje vseh zavarovalnic na tem področju v sodelovanju z agencijo *ENESA* kot delom Ministrstva za kmetijstvo (v slovenskem primeru je to Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja) in *CCS* (konzorcij v sklopu Ministrstva za finance), prek katerega imajo pod okriljem države urejeno pozavarovanje. Glede na posamezne kulture so zavarovalne premije sofinancirane od 20 do 44 %. Poglavitna

nevarnost, ki se lahko zavaruje, je toča. Veliko zavarovanj se sklene kot zavarovanje posamezne nevarnosti. Samo v Španiji se ponuja velik del jamstva pred nevarnostjo suše.

- V Nemčiji na področju zavarovanja kmetijske proizvodnje poleg velikih zavarovalnih skupin delujejo tudi posamezne specializirane zavarovalnice. Zavarovalne premije niso sofinancirane s strani države. Zavarovalni produkti so podobni kot v Sloveniji.
- V Italiji na tem področju deluje več komercialnih zavarovalnic. Glavna nevarnost, ki jo je mogoče zavarovati, je toča, dodatna je pozeba. Suše ni mogoče zavarovati. Premije za posamezne kulture, ki jih določi država, so sofinancirane do 50 %. To zavarovanje je najbolj razvito na severu države, v Padski nižini, kjer je kmetijstvo najbolj intenzivno.
- V Avstriji na tem področju deluje vzajemna kmetijska zavarovalnica, ki so jo leta 1947 ustanovile komercialne zavarovalnice, ki so se do takrat posamično ukvarjale tudi z zavarovanjem kmetijskih kultur proti toči in mrazu ter so beležile predvsem negativne rezultate. Poglavitni namen zavarovalnice je izvajanje dolgoročno ekonomične, neprofitne, ekološko in socialno uravnotežene politike, ki svojim zavarovancem zagotavlja obsežno in cenovno ugodno zavarovalno kritje kmetijske proizvodnje. Večina zavarovanj (95 %) se sklene preko *AMA (Agramarkt Austria* - v našem primeru je to Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja), samo 5 % zavarovanj se sklene prek drugih komercialnih zavarovalnic. Sofinanciranje zavarovalnih premij je v višini 50 %, in sicer 25 % s strani regije in 25 % s strani države (Zupan, 2007, str. 512-513).
- Grčija je edina država EU, kjer so vsa zavarovanja kmetijske proizvodnje obvezna in država pri tem finančno sodeluje. Organizacijo za kmetijska zavarovanja je leta 1961 ustanovilo Ministrstvo za zdravstveno in socialno zavarovanje (*Organismos Georgikom Asfaliseon – OGA*). Ob ustanovitvi je bila *OGA* mišljena samo za zavarovanje posevkov in plodov pred točo, kasneje pa so kritja razširili še na neurja in poplave. Takšna kombinirana kritja so poznali do leta 1988, ko je bila ustanovljena *ELGA (Ellinikes Georgikes Asfalises)*, ki je kritja razširila še na izgube zaradi suše in nesezonskega dežja. Zavarovalni sistem pokriva celotno državo, zavaruje pa se lahko vse pridelke z nekaj omejitvami (Zdovc, 2002, str. 129).

5.1 POTREBA PO ZAVAROVANJU KMETIJSKE PROIZVODNJE V SLOVENIJI

V zadnjih letih so neugodne vremenske razmere povzročile veliko škode kmetijskim pridelovalcem. V obdobju od leta 2003 do leta 2007 je skupna škoda po cenitvah izgube pridelka in dohodka znašala več kot 280 milijonov evrov. Država je za ublažitev teh posledic namenila okrog 76 milijonov evrov, kar pomeni velik finančni izpad iz državnega proračuna. Ta je v povprečju znaša okoli, 15 milijonov evrov na leto.

Del teh sredstev, ki jih država iz proračuna nameni za povrnitev škode po naravnih nesrečah, bi lahko namenil sofinanciranju zavarovalnih premij ali drugemu organiziranemu sistemu zavarovanja. Z organiziranim sistemom zavarovanja, ki bi ga podpirala država, bi država prihranila sredstva, kmetijskim pridelovalcem pa zagotovila ekonomsko varnost. Stroški, potrebni za subvencioniranje zavarovalnih premij, so predvidljivi in jih je v proračunu lažje načrtovati.

S sofinanciranjem zavarovalnih premij, ki je bilo v Slovenji uvedeno v letu 2006, je bil narejen prvi korak k povečanju zavarovanja kmetijske proizvodnje. V letu 2007, ko je država razširila sofinanciranje zavarovalnih premij na več proizvodov in povečala delež sofinanciranja, so se potrebna proračunska sredstva, namenjena odpravi posledic naravnih nesreč povzročenih kmetijski proizvodnji, znižala. V tem letu je država namenila sredstva za odpravo škode, ki jo je povzročila suša. Suša je naravna nesreča, ki je v Sloveniji ni mogoče zavarovati.

Sofinanciranju zavarovalnih premij je bilo v letu 2007 namenjenih 5,6 milijona evrov, za financiranje škode, ki jo je povzročila suša, pa je bilo namenjenih 4,6 milijona evrov. Če bi bilo možno zavarovanje pred sušo, bi bilo potrebnega manj denarja za sofinanciranje tovrstnih premij, kot pa za naknadno blažitev posledic, ki je za kmete preveč dolgotrajna in ne doseže potrebnega učinka.

Sistem zavarovanja kmetijske pridelave je v Sloveniji potrebno usposobiti tako, da bo slovenskemu kmetu zagotavljal ekonomsko varnost ob pojavu naravnih nesreč, ki prizadenejo kmetijsko proizvodnjo. Slovenske zavarovalnice so s svojimi zavarovalnimi produkti, s sistemom dela, organizacijo in strokovnimi kadri sposobne prilagoditi svoje poslovanje, da bi v Sloveniji imeli sistem upravljanja s tveganji v kmetijstvu zaradi naravnih nesreč, kot jih poznajo države članice Evropske unije.

Oblikovanje cene zavarovanj (določanje višine zavarovalnih premij) je v največji meri odvisno od ocene tveganja in minulih zavarovalno-tehničnih rezultatov. Zavarovalne premije so pri zavarovanju posevkov in plodov ter živali relativno visoke tudi zato, ker se za tovrstna zavarovanja odločajo predvsem tisti zavarovanci, pri katerih je pogostost nastanka škodnega primera velika in se jim sklenitev zavarovanja izplača, tudi zato, ker se zavarovancu subvencionira del premije.

Način, ki bi lahko zmanjšal pojav negativne selekcije, je znižanje višine zavarovalne premije. To pa lahko privede do še bolj neugodnega zavarovalno-tehničnega rezultata. Ker je zavarovalno-tehnični rezultat v Sloveniji na področju zavarovanja posevkov in plodov ter živali zelo slab, bi zniževanje cen pomenilo nezanimivost tovrstnega zavarovanja za zavarovalnice. Premija se lahko zniža tako, da nekdo drug, ki ima za to interes, vplača del zavarovalne premije v zavarovančevem interesu.

Če bi bilo zavarovanje posevkov in plodov pred nekaterimi naravnimi vrstami naravnih nesreč obvezno in bi bilo po sprejemljivi ceni dostopno kmetijskim pridelovalcem, bi se s tem povečala ekonomska varnost kmetijskih pridelovalcev. S tem bi se zmanjšal pojav negativne selekcije, kar bi pripomoglo k izboljšanju zavarovalno-tehničnega rezultata in posledično tudi do znižanja višine zavarovalne premije. Iz državnega proračuna se vsako leto nameni veliko sredstev za »ad-hoc« pomoči ob naravnih katastrofah, ki prizadenejo kmetijsko proizvodnjo. Delež teh sredstev bi se lahko namenil za sofinanciranje zavarovalnih premij ali za sofinanciranje kakšnega drugega sistema zavarovanja kmetijske proizvodnje.

V tem trenutku si zavarovalnice ne morejo privoščiti prodaje zavarovanj pridelkov in plodov ter živali ločeno od drugih zavarovalnih vrst. V Sloveniji je zavarovalno-tehnični rezultat v zadnjih letih večji od 100, kar pomeni, da imajo zavarovalnice izgubo s tovrstnimi zavarovanji. Usklajena prodaja zavarovanja posevkov in plodov ter živali in drugih premoženjskih zavarovanj je pogoj za uspešno poslovanje zavarovalnice.

5.2 ORGANIZIRANOST SLOVENSKEGA ZAVAROVALNIŠTVA

Sistem kmetijskega zavarovanja v Sloveniji mora temeljiti na kritju nevarnosti, ki ogrožajo kmetijsko pridelavo pred neugodnimi vremenskimi razmerami ter živali pred poginom ali zakolom zaradi bolezni. Sistem mora biti osnovan na prostovoljni udeležbi kmetov in zavarovalnice, v sistemu pa mora sodelovati tudi država.

Sistem mora biti osnovan na javno zasebnem partnerstvu.

Pred uvedbo sistema zavarovanja kmetijske proizvodnje si je potrebno vzeti dovolj časa ter ga umestiti v oblikovanje nacionalne zavarovalne in pozavarovalne sheme. V Sloveniji bi morali razmišljati predvsem o sistemih rešitve zavarovanja kmetijske proizvodnje, ki so v državah članicah Evropske unije že uveljavljeni: sofinanciranje zavarovalnih premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali preko komercialnih zavarovalnic, ustanovitev sozavarovalnega poola in ustanovitev Vzajemne kmetijske zavarovalnice.

Pri kateremkoli izbranem sistemu se mora država odločiti za ukinitev interventnih programov po vsaki naravni nesreči za vse nevarnosti, ki jih je mogoče zavarovati. Pomembno pa je tudi, da se zavarovanja razširijo.

Zavarovanje kmetijske proizvodnje je eden od načinov, ki ga mora država spodbujati pri upravljanju s tveganji v kmetijski proizvodnji, ki jih povzročijo naravne nesreče.

5.2.1 Zavarovanje preko komercialnih zavarovalnic in sofinanciranje zavarovalnih premij

Sofinanciranje zavarovalnih premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali v obstoječem sistemu preko komercialnih zavarovalnic bi za državo pomenilo najhitrejšo in najcenejšo rešitev. Problem, ki se pojavlja pri tem, je, da se na področju zavarovanja posevkov in plodov ter živali v Sloveniji dosega zelo slabe zavarovalno-tehnične rezultate in imajo zavarovalnice na tem področju izgube. Ker višina premije, ni določena si zavarovalnice med seboj konkurirajo in s tem delajo še večjo izgubo. Pojavlja se vprašanje, kako dolgo bodo zavarovalnice pripravljene delati z izgubo na področju zavarovanja v kmetijstvu.

Po drugi strani pa lahko pričakujemo, da se bodo na trgu ponudbe zavarovanj kmetijske proizvodnje pojavile nove zavarovalnice, s tem pa se bo povečala konkurenčnost in tovrstna zavarovanja, bodo lahko postala dostopnejša kmetijskim pridelovalcem.

S sofinanciranjem zavarovalnih premij so premije kmetijskim pridelovalcem cenovno bolj dosegljive, zato lahko pričakujemo povečanje števila in obsega sklenjenih zavarovanj. Zaradi tega lahko v določenem časovnem obdobju pričakujemo izboljšanje zavarovalno-tehničnega rezultata.

Samo sofinanciranje zavarovalnih premij ni sistemska rešitev, zato se potrebno razmišljati tudi o drugih možnih rešitvah.

5.2.2 Ustanovite sozavarovalnega poola ali sklada

V ustanovitev sozavarovalnega poola ali sklada, kot ga poznajo v Španiji, bi pristopile zavarovalnice, ki se ukvarjajo z zavarovanjem kmetijske proizvodnje, vsaka s svojim deležem. Sozavarovalni pool upravlja s sistemom ter predlaga in razvija pogoje zavarovanja, zbira premije, ocenjuje škode in plačuje zavarovalnine. Sprejema ukrepe za izboljšave. Sozavarovalni pool skrbi za ureditev pozavarovanja, vendar pa je lahko pozavarovanje urejeno tudi drugače ter je lahko obvezno in zanj skrbi država.

V sozavarovalni pool se vključi tudi država, na eni strani s sofinanciranjem zavarovalnih premij in kot koordinator, ki povezuje državno administracijo na področju zavarovanja kmetijske proizvodnje.

Sozavarovalni pool mora biti oblika javno zasebnega partnerstva, pri katerem država nima ustanovitvenih stroškov. Prednost sozavarovalnega poola bi bila, da lahko obvladuje večino tveganj, ki ogrožajo kmetijsko proizvodnjo. Pri vseh zavarovalnicah, ki so vključene v pool, je ponudba zavarovalnih produktov enaka in ocena nastale škode je enotna. Z dobro organiziranostjo poola bi lahko dosegli množično zavarovanost kmetijske proizvodnje.

5.2.3 Ustanovite vzajemne kmetijske zavarovalnice

Ustanovitev vzajemne kmetijske zavarovalnice po modelu, kot ga ima Avstrija, se v zadnjih letih pojavlja, kot najboljša oziroma kot edina možna rešitev. V ta projekt verjame in ga zagovarja tudi del strokovnjakov s področja kmetijstva.

Glede na določila Zakona o zavarovalništvu je Družba za vzajemno zavarovanje pravna oseba, ki opravlja zavarovalne posle za svoje člane po načelu vzajemnosti in je za opravljanje teh poslov pridobila dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor. Članstvo v Družbi za vzajemno zavarovanje je vezano na obstoj zavarovalne pogodbe z družbo. Vzajemne zavarovalnice vodijo člani, ki sami določajo višino premije. Če premije ne zadoščajo za to, da bi pokrili obveznosti iz naslova zavarovalnine, se jih doplača ali pa se člani zadovoljijo z nižjim zneskom zavarovalnine. Ob ustanovitvi Družbe za vzajemno zavarovanje je potrebno

oblikovati ustanovni kapital, ki je namenjen kritju stroškov ustanovitve ter kritju organizacijskih in drugih stroškov, povezanih z začetkom poslovanja (Zakon o zavarovalništvu, 2006).

Rešitev za ustanovitev vzajemne zavarovalnice bi bila preprosta, vendar bi bila na začetku dražja, saj se v tem primeru ustanovi povsem nova družba. Za tovrstno rešitev bi se morale odločiti zavarovalnice, ki izvajajo zavarovanje kmetijskih pridelkov ob sodelovanju države. Država bi lahko sodelovala pri kritju stroškov ustanovitve ter kritju organizacijskih in drugih stroškov, povezanih z začetkom poslovanja.

Pri tem sistemu zavarovanja se lahko pojavi težava pri tolmačenju vplačevanja naknadnih vplačil ali znižanja izplačil v primeru, ko zbrana sredstva ne bodo zadoščala kritju izgub.

Tudi ustanovitev vzajemne zavarovalnice mora temeljiti na javno-zasebnem partnerstvu, katere namen ni maksimiranje dobička. Pri tem zavarovanju je potrebno, da se z zavarovanjem obvladuje večina tveganj, ki ogrožajo kmetijsko pridelavo. Ponudba zavarovalnih produktov je enotna, enotna je tudi ocena stroškov zavarovanja. Tudi tu je potrebno sofinanciranje zavarovalnih premij s strani države. S tem sistemom zavarovanja kmetijske proizvodnje bi lahko dosegli množično zavarovanost kmetijske proizvodnje.

5.2.4 Ustanovite rizičnega sklada

Ker vseh nevarnosti ni mogoče zavarovati, bi bilo potrebno ustanoviti poseben rizični sklad, iz katerega bi država izplačevala škode po tistih nevarnostih, ki jih ni mogoče zavarovati. S spremembo zakonodaje bi bilo iz tega sklada mogoče plačevanje škode le tistim kmetijskim pridelovalcem, ki bi imeli za svojo kmetijsko pridelavo sklenjeno najmanj temeljno zavarovanje. S tem bi se kmetijske pridelovalce spodbujalo, da zavarujejo svojo pridelavo.

6 SKLEP

Kmetijstvo je zaradi neposredne odvisnosti od okoljskih vplivov med najbolj občutljivimi sektorji, ki jih ekstrmeni vremenski dogodki najbolj prizadenejo. Največ škode v slovenskem kmetijstvu povzročijo pozebe, toča in kmetijska suša, v manjšem obsegu tudi druge neugodne vremenske razmere kot so močan veter, žled, močne padavine ter vremensko pogojene bolezni in škodljivci. Odpravljanje posledic tovrstnih nesreč je pomembno tako za kmetijstvo kot za potrošnika.

Zavarovanja v kmetijstvu predstavljajo manjši delež med ostalimi vrstami zavarovanj. Ker imajo zavarovanja kmetijske proizvodnje zelo slab zavarovalno-tehnični rezultat, bo potrebno veliko dela, da bodo zavarovalnice povečale obseg tovrstnih zavarovanj, saj bodo lahko tako izboljšale svoj finančni rezultat na tem področju.

Sistemi zavarovanja kmetijske proizvodnje in obvladovanj tveganj v kmetijstvu zaradi naravnih nesreč se v državah članicah Evropske unije razlikujejo. V glavnem se sistemi med seboj razlikujejo glede na sodelovanje države v teh sistemih.

S sofinanciranjem zavarovalnih premij je bila v Sloveniji pripravljena osnova za razvoj systemske rešitve zavarovanja kmetijske proizvodnje. Razvoj systemske rešitve bo naporen in končna rešitev ne bo zadovoljila. Predvsem pa ne bo dostopna vsem kmetijskim pridelovalcem, predvsem ne tistim manjšim in finančno šibkejšim.

Za razvoj in postavitve učinkovitega sistema zavarovanja kmetijske proizvodnje si je potrebno vzeti dovolj časa ter ga umestiti v oblikovanje nacionalne zavarovalne in pozavarovalne sheme. V Sloveniji bi morali razmišljati predvsem o sistemih rešitve zavarovanja kmetijske proizvodnje, ki so v državah članicah Evropske unije že uveljavljeni: sofinanciranje zavarovalnih premij zavarovanja posevkov in plodov ter živali v sistemu preko komercialnih zavarovalnic, ustanovitev sozavarovalnega poola in ustanovitev Vzajemne kmetijske zavarovalnice.

Če gledamo na delež zavarovanih površin, imata najboljši sistem zavarovanja Avstrija in Grčija, kjer je preko 60 % vseh kmetijskih površin zavarovanih. V Grčiji je ta odstotek visok zaradi tega, ker je tam zavarovanje obvezno za vse pridelke. Na drugi strani pa je sistem zavarovanja, kot ga pozna Nemčija, kje ni sofinanciranja s strani države in zavarovanje kmetijske proizvodnje ponujajo komercialne zavarovalnice, pa je kljub temu visok delež zavarovanih kmetijskih površin (30-40 %).

Zavarovalno-tehnični rezultat je zelo pomemben podatek za zavarovalnice pri njihovih poslovnih odločitvah. Zavarovalno-tehnični rezultat pri zavarovanju kmetijske proizvodnje v Sloveniji je zelo visok in s tovrstnimi zavarovanji imajo slovenske zavarovalnice izgube. Vsi sistemi, ki smo jih podrobneje preučevali imajo ugodne zavarovalno-tehnične rezultate in ni razlike, če imajo sofinancirane zavarovalne premije ali zavarovanja izvajajo zasebne ali komercialne zavarovalnice, pa tudi ne za kakšno obliko zavarovalnice gre. Tudi, če je delež zavarovanih površin nizek, je še vedno lahko zavarovalno-tehnični rezultat ugoden. Iz tega lahko sklepamo, da imajo slovenske zavarovalnice rezerve pri izboljšanju zavarovalno-tehničnega rezultata.

Če gledamo na sistem zavarovanja kot celoto, lahko pridemo zaključimo, da je najboljši sistem, ki je uveljavljen v Avstriji. V Avstriji je ustanovljena vzajemna kmetijska zavarovalnica, ki so jo ustanovile komercialne zavarovalnice in država s tem ni imela stroškov. Država sofinancira zavarovalne premije v višini do 50 %, večina zavarovanj pa se sklepa preko državne institucije. S tem ima država nadzor nad zavarovanji kmetijske proizvodnje.

Glavni problem trenutnega sistema zavarovanja kmetijske proizvodnje v Sloveniji je, da se dosegajo slabi zavarovalno-tehnični rezultati in tudi delež zavarovanih kmetijskih površin je zelo nizek (po ocenah do 20 %).

V Sloveniji se je potrebno zavedati, da sistem, ki deluje trenutno, ne bo več dolgo vzdržal. Zaradi slabih zavarovalno-tehničnih rezultatov zavarovalnice namreč ne bodo več zainteresirane za tovrstna zavarovanja. V Sloveniji je potrebno razmišljati, da se ustanovi vzajemna zavarovalnica po vzoru Avstrije ali pa sozavarovalni pool, kot je uveljavljen v Španiji. Pomembno je, da se zavarovalni produkti razširijo, še posebej pa je treba razmišljati o zavarovanju pridelkov pred škodo, ki jo povzroči suša.

Sistemska rešitev zavarovanja kmetijske proizvodnje lahko predstavlja učinkovit postopek pri kritju izgub, ki nastanejo zaradi neugodnih vremenskih razmer, in lahko pomeni spodbudo kmetijskim pridelovalcem, da sami preventivno ukrepajo in prevzamejo del odgovornosti za zaščito pred neugodnimi vremenskimi razmerami. S tem pa se lahko tudi zmanjša višina sredstev, ki jih država vsako leto nameni za ublažitev posledic, ki jih neugodne vremenske razmere povzročijo slovenskemu kmetijstvu.

Pomoč ob naravnih nesreča v kmetijstvu bi se morala izplačevati samo v primeru škod, ki jih ni mogoče zavarovati. V nasprotnem primeru se pridelovalci zavedajo,

da bodo v primeru naravne nesreče dobili pomoč države, zato tveganj pri sprejemanju poslovnih odločitev ne upoštevajo in se ne odločajo za zavarovanje pri zavarovalnicah. Veliko težavo predstavlja tudi časovni razkorak med škodnim dogodkom in izplačilom pomoči, ki je lahko daljši tudi več kot leto. Zato poplačilo škode ne dosega izpada dohodka prizadetega in vse to povzroča, da s pomočjo ni zadovoljen pravzaprav nihče.

Pobuda za zavarovanje kmetijskih pridelkov mora izhajati od kmetov in s tem zadovoljevati njihove potrebe. Sistemu je potrebno pustiti čas za razvoj, saj z izkušnjami postaja vedno bolj razumljiv in sprejemljiv, tako z vidika proizvoda, kot tudi z vidika obsega kritja tveganj. Pomembno pri tem je, da se sistem ne bo preoblikoval v preveč kompleksen in nerazumljiv sistem, ki izgubi svoj prvotni namen.

Kdaj bo zavarovanje kmetijske proizvodnje zaživel, je odvisno od finančne in kmetijske politike. Iskanje učinkovite rešitve zavarovanja kmetijske proizvodnje v Sloveniji mora biti prilagojeno slovenskim kmetom. Za kmeta je pomembno, da z zavarovanjem pridelkov in plodov ter živali v primeru nastale škode dobi odškodnino, ki je realno ocenjena in ažurno izplačana.

7 LITERATURA IN VIRI

7.1 LITERATURA

1. Bellerose Philippe: Reinsurance for the Beginner (Fifth Edition). London: Witherby & Co. Ltd, 2003. 290 str.
2. Belšak Danilo, Zdovc Dejan: Predlog spodbujanja uporabe orodij za obvladovanje tveganj v sadjarstvu. SAD, Ljubljana, 12 (2001), 6, str. 3-6.
3. Bielza Maria, Stroblmair Josef in Gallego Javier: Agriculture risk management in Europe. Ispra: Paper prepared for presentation at the 101st EAAE Seminar »Management of Climate Risks in Agriculture«, 2007. 22 str.
4. Bjelič Mile: Zavarovanje in pozavarovanje. Ljubljana: Art agencija, 1998. 343 str.
5. Boncelj Jože: Zavarovalna ekonomika. Maribor: Založba obzorja, 1983. 351 str.
6. Divjak Marjan, Roškar Jožef, Cegnar Tanja, Gregorič Branko, Rakove Jože, Kajfeš Bogataj Lučka: Toča in obramba pred njo. Agencija republike Slovenije za okolje. [http://www.arso.gov.si/vreme/poročila%20in%20projekti/Toca_obramba_tisk.pdf], 20. 2. 2008.
7. European Commission: Agricultural insurance schemes. Bruselj: Agriculture and Rural Development, 2006. 231.str.
8. European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs: Income insurance in European agriculture. Luxembourg: Office for Official Publications, 1999. 95. str. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8087_en.pdf
9. European Comission: Risk Management Tools for EU Agriculture with a Special Focus on Insurance. Bruselj: Agriculture Directorate – General; January 2001. 100 str.
10. Ferlan Mihael: Zavarovanje naravnih nesreč. 6. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: Slovensko zavarovalno združenje, 1999. str. 173-178.

11. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju (III. knjiga). Ljubljana: Pozavarovalnica Sava, 1995. 416 str.
12. Flis Slavko: Zbrani spisi o zavarovanju (IV. knjiga). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 1999. 606 str.
13. Goodwin Barry, Smith, Vincent: The Economics of Crop Insurance & Disaster Aid. American Enterprise Institute, 1995. 153 str.
14. Grželj Jadran: Model vstopa zavarovalnice na nove trge kmetijskih zavarovanj. Magistrsko delo. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2003. 204 str.
15. Grželj Jadran, Vadnal Katja: Trženjska strategija Zavarovalnice pri vstopu na nov trg kmetijskih zavarovanj. Ljubljana: Acta agriculturae slovenica, 83-1 (2004). str. 105-118.
16. Ivanjko Šime et al.: ABC zavarovalništva s primeri. Maribor: Založba Kapital, 1999. 103 str.
17. Kajfež-Bogataj Lučka: Podnebne spremembe in ranljivost kmetijstva. Zbornik Biotehniške fakultete. Ljubljana, 2005. str. 25-40.
18. Klemenčič Stane, Zdovc Dejan, Klemenčič-Kosi Stanislava: Učinkovit in sprejemljiv način zmanjševanja škod pred točo v regiji Podravje in Pomurje. Projektna naloga ministrstva za okolje in prostor, Maribor, 2007. 123 str.
19. Komelj Janez: Aktuarsko računanje agregatnih odškodnin in optimalnih parametrov pozavarovanja. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2004. 98 str.
20. Kotler Philip: Marketing Management – Trženjsko upravljanje, analiza, načrtovanje, izvajanje in kontrola. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1998. 832. str.
21. Kuhar Aleš: Agriculture Insurance in the European Union: Slovenia country study. Ispra: European Commission, Joint research centre, 2006. 23. str.
22. Large – scale Disasters (Lessons learned). Pariz: OECD, 2004. 98. str.

23. Naglič Miran: Kako zmanjšati odvisnost kmetijstva od vremena. Zbornik posveta Kaj storiti za zmanjšanje posledic suše v kmetijstvu? Gornja Radgona, 2003. str. 5-7.
24. Nesreče in varstvo pred njimi. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. [www.sos112.si/slo/page.php?src=li17.htm], 20. 2. 2008.
25. Pavliha Marko: Zavarovalno pravo. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000. 371 str.
26. Ranljivost slovenskega kmetijstva in gozdarstva na podnebno spremenljivost in ocena predvidenega vpliva. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Agencija Republike Slovenije za okolje. [<http://www.arso.gov.si/vreme/poro%c4%8dila%20in%20publikacije/ranljivost.pdf>], 18. 1. 2008.
27. Stjepanović Milan: Pozavarovanje naravnih katastrof. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2006. 104 str.
28. Strategija prilagajanja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam. Ljubljana: Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2008. 15 str.
29. Sušnik Andreja: Kmetijstvo in naravne nesreče: Kako lahko pomaga agrometeorologija? Agencija republike Slovenije za okolje. [http://www.arso.gov.si/vreme/poroÅžtila%20in%20projekti/Kmetijstvo_nesrece.pdf], 18. 1. 2008.
30. Štibler Franjo: Zavarovalništvo na slovenskem. Ljubljana: 11. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož: Slovensko zavarovalno združenje, 2004. str. 49-80.
31. Zdovc Dejan: Primerjalna analiza sistemov zavarovanja v kmetijstvu. Zavarovalniški horizont, Ljubljana, 2006. str. 61-79.
32. Zdovc Dejan: Primerjava sistemov zavarovanja posevkov in plodov v Sloveniji, Švici in izbranih državah članicah EU in ZDA. Sodobno kmetijstvo, Ljubljana, 35 (2002). str. 128-132.
33. Zdovc Dejan: Sistemska rešitev zavarovanja kmetijstva. Zavarovalniški horizont, Ljubljana 2007. str. 3-24.

34. Zdovc Dejan: Zavarovanje kot orodje upravljanj s tveganjem v kmetijstvu. Magistrsko delo. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, 2001. 147 str.
35. Zdovc Dejan, Vadnal Katja, Košmelj Katarina: Primerjalna analiza sistemov zavarovanja posevkov in plodov v Sloveniji in državah članicah Evropske zveze. Zbornik Biotehniške fakultete. Ljubljana, 2002. str. 55-69.
36. Zupan Aleš: Izvajanje kmetijskih zavarovanj v Sloveniji in možnosti nadaljnjega razvoja na tem področju. 14. dnevi slovenskega zavarovalništva. Portorož: Slovensko zavarovalno združenje, 2007. str. 501-518.

7.2 VIRI

1. Evropski parlament: Poročilo o naravnih nesrečah (požarih, sušah in poplavah) z vidika kmetijstva. [http://www.npvo.si/dokumenti/sesti_okoljski_akcijski_program.pdf], 5. 5. 2008.
2. Interna gradiva Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije.
3. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu o obvladovanju tveganj in kriz v kmetijskem sektorju. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti, 2006. 7 str.
4. Ministrstvo za finance. [http://www.mf.gov.si/slov/proracun/zakljucni_racun.htm], 5. 5. 2008.
5. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. [www.mkgp.gov.si].
6. Ministrstvo za okolje in prostor. [www.mop.gov.si].
7. Obvladovanje tveganj in krizno upravljanje v kmetijstvu: Resolucija Evropskega parlamenta o obvladovanju tveganj in kriznem upravljanju v kmetijstvu. Bruselj: Evropski parlament, 2005. 6 str.
8. Porevizijsko poročilo o popravljalnih ukrepih Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. [[http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K51DB35C78B609C89C12573B60032C924/\\$file/Susa_RSP00-06_porev.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K51DB35C78B609C89C12573B60032C924/$file/Susa_RSP00-06_porev.pdf)], 12. 5. 2008.

9. Pravilnik o vsebini in obliki vloge upravičencev za dodelitev sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu (Uradni list RS, št 112/03, 5/04, 18/05).
10. Program odprave posledic škode v kmetijstvu po naravnih nesrečah v letu 2005. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, 2007, 10 str.
11. Program odprave posledic škode v kmetijstvu po naravnih nesrečah v letu 2006 (izvajanje v letih 2007 in 2008). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, 2007. 6 str.
12. Resolucija Evropskega parlamenta o naravnih nesrečah (požarih, sušah in poplavah) - kmetijski vidiki (2005/2195(INI)).
[<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0222+0+DOC+XML+V0//SL>], 11. 3. 2008.
13. Revizijsko poročilo o smotrnosti ravnanja Republike Slovenije pri preprečevanju in odpravi posledic suše v kmetijstvu. Ljubljana: Računsko sodišče Republike Slovenije, 2007. 85 str.
14. Rimska pogodba: Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti.
[<http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>], 18. 1. 2008.
15. Slovensko zavarovalno združenje. [<http://www.zav-zdruzenje.si/>].
16. Smernice skupnosti o državni pomoči v kmetijskem in gozdarskem sektorju 2007-2013. (Uradni list Evropske unije št. C319/06).
17. Sporočilo Komisije Svetu o obvladovanju tveganj in kriz v kmetijstvu. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti, 2005. 7 str.
18. Spremembe podnebja in kmetijstvo v Sloveniji. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Agencija Republike Slovenije za okolje.
[http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/knjižnica/publikacije/Spremembe_po_dnebnja.pdf], 18. 1. 2008.
19. Statistični urad republike Slovenije. [www.stat.si].
20. Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2002, 70 str.

21. Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2003, 69 str.
22. Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2004, 71 str.
23. Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2005, 72 str.
24. Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2006. 70 str.
25. Statistični zavarovalniški bilten. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, 2007, 73 str.
26. Svetovna trgovinska organizacija.
[http://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/agboxes_e.doc].
27. Uredba Komisije (ES) št. 1857/2006 z dne 15. decembra 2006 o uporabi členov 87 in 88 Pogodbe pri državni pomoči za majhna in srednje velika podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo kmetijskih proizvodov, in o spremembi Uredbe (ES) št. 70/2001. (Uradni list Evropske unije št. L358706).
28. Uredba o metodologiji za ocenjevanje škode (Uradni list RS, št 67/03, 79/04, 81/06).
29. Uredba o načinu izračuna potrjene škode v kmetijstvu in način izračunavanja višine dodeljenih sredstev za odpravo posledic škode v kmetijstvu (Uradni list RS, št 109/03, 77/04, 97/04).
30. Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje za leto 2007 (Uradni list RS, št 138/06).
31. Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje kmetijske proizvodnje in ribištva za leto 2008 (Uradni list RS, št 110/07).
32. Uredba o sofinanciranju zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov za leto 2006 (Uradni list RS, št 26/06).

33. Zakon o državni pomoči za odpravo posledic suše, pozebe in neurij s točo v kmetijstvu za leto 2001 (Uradni list RS, št. 85/2001).
34. Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč – uradno prečiščeno besedilo (Uradni list RS, št 114/05).
35. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami – uradno prečiščeno besedilo (Uradni list RS, št 51/06).
36. Zakon o zagotovitvi sredstev za odpravo posledic suše, neurja s točo, plazenja tal in sluzenja morja v letu 2000 (Uradni list RS, št 81/00).
37. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št 109/06).
38. Zavarovalnica AdriaticSlovenica. [www.adriatic-slovenica.si].
39. Zavarovalnica Maribor. [www.zav-mb.si].
40. Zavarovalnica Tilia. [www.stat.si].
41. Zavarovalnica Triglav. [www.triglav.si].
42. Zelena knjiga Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu svetu in odboru regij. Prilagajanje podnebnim spremembam v Evropi – možnosti za ukrepanje EU. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti, 2007. 27 str.